

**ZPRÁVA ZA ROK 2019
O STAVU VYŘIZOVÁNÍ STÍŽNOSTÍ
PODANÝCH PROTI ČESKÉ REPUBLICE
K MEZINÁRODNÍM ORGÁNŮM
OCHRANY LIDSKÝCH PRÁV**

PŘEHLED ZPRÁVY

[I. STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA](#)

[II. KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA](#)

[III. OZNÁMENÍ PODANÁ KE SMLUVNÍM ORGÁNŮM OSN](#)

[IV. DALŠÍ ČINNOSTI VYKONÁVANÉ V RÁMCI KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE](#)

[PŘÍLOHY](#)

[OBSAH](#)

Zastupování státu v řízeních o individuálních a případně kolektivních stížnostech podávaných k mezinárodním orgánům ochrany lidských práv je svěřeno Ministerstvu spravedlnosti. Je tomu tak dílem na základě novelizovaného zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky,¹ dílem na základě usnesení vlády ze dne 27. února 2017 č. 155 o systémovém řešení zastupování České republiky v řízeních o individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv. K provádění této agendy byla zřízena funkce vládního zmocněnce, jehož postavení a činnost se řídí zákonem č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů, a Statutem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „Statut“) schváleným vládou (příloha usnesení vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024, ve znění citovaného usnesení vlády ze dne 27. února 2017 č. 155). Plnění úkolů je zajišťováno odborným aparátem kanceláře vládního zmocněnce, která je odborem jmenovaného ministerstva.

Vládní zmocněnec a jeho tým tak zastupují v řízeních o stížnostech podávaných k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) na základě Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), o kolektivních stížnostech podávaných k Evropskému výboru pro sociální práva a o individuálních oznámeních podávaných k sedmi dalším tzv. smluvním orgánům OSN² (dále jen „mezinárodní orgány“). Vedle toho uskutečňují další související činnosti, především koordinují výkon rozsudků Soudu a implementaci rozhodnutí ostatních mezinárodních orgánů se zřetelem k provádění mezinárodních závazků plynoucích z příslušných lidskoprávních instrumentů jako celku a zajišťují rovněž další koordinační, osvětovou a expertní činnost.

Široký okruh působnosti vládního zmocněnce a jím vedené kanceláře musí z povahy věci nalézt svůj odraz i v členění zprávy, kterou je vládní zmocněnec povinen dle čl. 4 odst. 1 písm. i) Statutu každoročně prostřednictvím ministra spravedlnosti postoupit vládě. Zpráva jako celek je tudíž členěna do čtyř dílčích zpráv věnovaných jednotlivým agendám. Stěžejní zůstává i nadále první zpráva, která pojednává o stavu vyřizování stížností podaných k Soudu. Druhá zpráva se týká vyřizování kolektivních stížností podaných k Evropskému výboru pro sociální práva. Třetí zpráva se pak soustředí na vyřizování oznámení podaných ke smluvním orgánům OSN. Kde je to namístě, jsou v jednotlivých zprávách i pasáže věnované výkonu rozsudků a implementaci rozhodnutí. Činnost kanceláře vládního zmocněnce, jak bylo naznačeno, se nicméně nevyčerpává jen zastupováním státu v těchto sporných řízeních před mezinárodními orgány ochrany lidských práv, ale zahrnuje také řadu dalších aktivit, jejichž shrnutí tvoří čtvrtou zprávu.

---

¹ Zákony č. 135/1996 a 517/2002 Sb.

² Konkrétně jde o Výbor pro lidská práva zřízený na základě článku 28 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.), Výbor OSN proti mučení zřízený na základě článku 22 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (vyhlášena pod č. 143/1988 Sb.), Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace podle článku 14 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (vyhlášena pod č. 95/1974 Sb.), Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen podle Opčního protokolu k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (vyhlášen pod č. 57/2001 Sb. m. s.), Výbor OSN pro práva dítěte podle Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte zavádějícího postup předkládání oznámení (vyhlášen pod č. 28/2016 Sb. m. s.) a Výbor OSN pro nucená zmizení podle článku 31 Mezinárodní úmluvy o ochraně všech osob před nuceným zmizením (vyhlášena pod č. 13/2017 Sb. m. s.). Kromě toho v roce 2017 vláda zahájila proces směřující k ratifikaci Opčního protokolu k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením. Návrh schválený usnesením vlády ze dne 22. května 2017 č. 391 a později usnesením vlády ze dne 20. listopadu 2018 č. 772 přitom počítá s tím, že zastupováním v řízení podle protokolu bude rovněž pověřen vládní zmocněnec a jeho kancelář.

I.

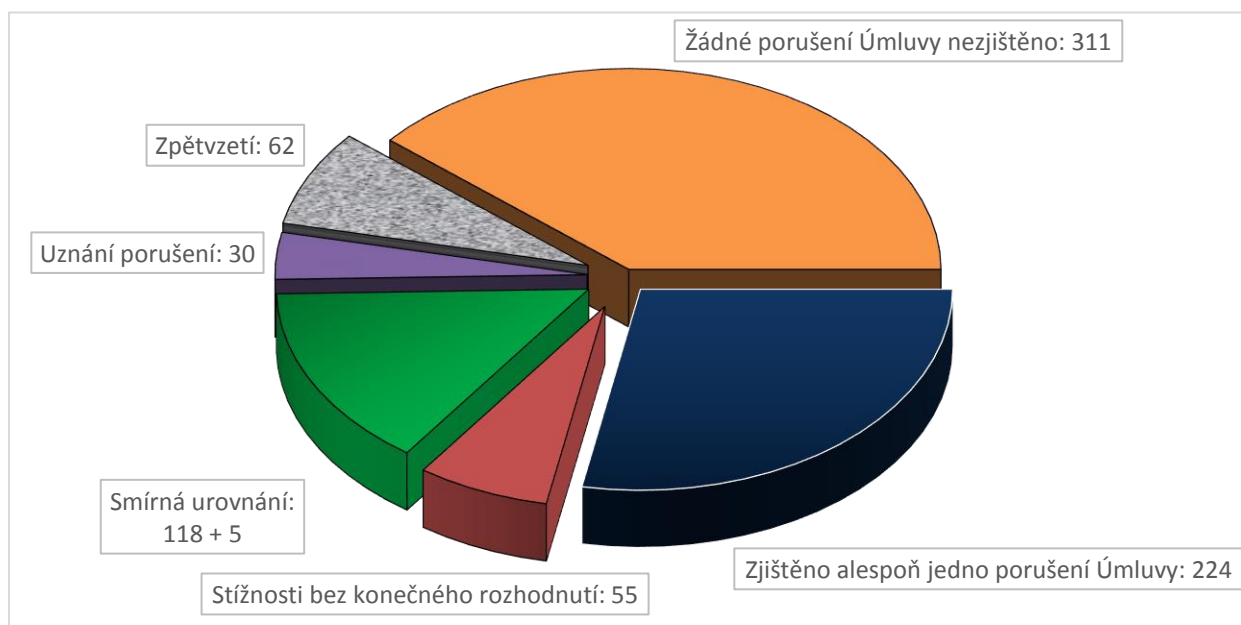
STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

ÚVOD

Česká republika jako nástupkyně České a Slovenské Federativní Republiky je od 18. března 1992 vázána Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech, zkráceně ‚Úmluva‘) a podrobena pravomoci Evropského soudu pro lidská práva („Soud“) projednávat individuální a mezistátní stížnosti na porušení závazků vyplývajících z Úmluvy a těch protokolů ji doplňujících, které naše země ratifikovala.

Ježto však Česká republika jako samostatný stát existuje toliko od 1. ledna 1993, úvodní graf vyjadřuje, jak si Česká republika celkově stojí za dobu, po kterou je samostatně součástí systému Úmluvy, do konce období, za něž je zpráva podávána, tj. v letech 1993 až 2019. Ke grafu je třeba vedle odkazu na metodiku jeho zpracování³ předeslat, že zachycuje pouze zlomek z celkového počtu případů předložených za více než čtvrt století proti České republice, neboť naprostá většina stížností nebývá žalované vládě oznamována, ale proces projednávání těchto podání v podstatě záhy po doručení Soudu končí jejich odmítnutím samosoudcem, ne-li dokonce administrativním odmítnutím pro nesplnění formálních náležitostí.

**Stav projednání stížností oznámených vládě České republiky od 01/01/1993 do 31/12/2019
(celkem 800 stížností)**

Právě delší časové období, na rozdíl od pouhého jednoho kalendářního roku, na který se zpráva dále zaměří, umožňuje získat celkový pohled na vývoj této agendy. Během roku 2019 nicméně Soud ve vztahu k České republice:

³ Přehled vychází z údajů shromážděných Kanceláří vládního zmocněnce na základě oznámených („komunikovaných“) stížností. K metodice zpracování viz přílohu č. 4 této zprávy.

- v žádné věci nekonstatoval porušení Úmluvy,
- nevydal žádný rozsudek, v němž by dospěl k závěru, že k porušení Úmluvy nedošlo,
- vydal jedno rozhodnutí, kterým soudcovský výbor prohlásil stížnost za nepřijatelnou,
- schválil tři smírná urovnání,
- neschválil žádné jednostranné prohlášení vlády (žádné ani nebylo předloženo) a
- neučinil žádné odůvodněné rozhodnutí o zastavení řízení o stížnosti.

Vládě pak bylo oznámeno šestnáct nových stížností.

Referované případy však tvoří pouze malou výšeč z objemu kauz, jimiž se Soud zabývá. V roce 2019 bylo přiděleno k posouzení celkem 300 stížností.⁴ Soud zasedající jako samosoudce odmítl 276 stížností směřujících proti České republice. Ke konci roku 2019 čekalo na vyřízení 122 stížností, z toho 35 před prvním posouzením, zda budou oznámeny vládě, či nikoli.⁵

V roce 2019 se vláda v rámci smírného urovnání stížností zavázala uhradit celkovou částku 44 770 €.

Vedle finančního aspektu agendy stížností je namístě brát zřetel na skutečnost, že z rozsudků, v nichž bylo shledáno porušení Úmluvy, a případně také ze smírných urovnání nebo jednostranných prohlášení vlády vyplývají další povinnosti na poli nápravných opatření.

Tato zpráva je tudíž dále členěna na dvě části. První, nazvaná část nalézací, neboť se týká procesu nalézání práva vyplývajícího z Úmluvy, je věnována přehledu řízení před Soudem, tedy rozhodování Soudu o stížnostech podaných proti České republice, případně dalším událostem a aktivitám spojeným s fungováním Soudu ve vztahu k naší zemi. Druhá část, nazvaná část vykonávací, se pak zabývá problematikou implementace rozsudků (rozhodnutí) Soudu, tedy jejich výkonu, nad níž dohlíží jiný orgán Úmluvy, a sice Výbor ministrů Rady Evropy.

Závěrem je ještě vhodné upřesnit, že tam, kde není uvedeno u názvu stížnosti jméno žalovaného státu, je jím Česká republika. Identifikační údaje stížností nejsou kompletní, nacházejí-li se na jiném místě této zprávy (v přílohách, které obsahují anotace rozsudků a rozhodnutí) nebo nejsou relevantní pro období, za které se zpráva podává.

---

⁴ Je třeba upozornit i na to, že od počátku roku 2014 Soud uplatňuje mnohem přísnější formální požadavky na obsah stížnosti vtělené do novelizovaného znění článku 47 jednacího řádu Soudu, k jejichž splnění slouží nový formulář stížnosti; k další úpravě došlo s účinností od roku ledna 2016. Nezanedbatelný počet stížností je považován za neprojednatelný – nejsou přidělovány k projednání žádné rozhodovací formaci a soudní řízení o nich fakticky není ani zahájeno. Soud nevyzývá stěžovatele k doplnění těchto stížností, ale snaží se urychleně administrativně odmítnout ty, které uvedené požadavky nesplňují tak, aby stěžovatelé měli případně možnost v původní šestiměsíční lhůtě, pokud ještě běží, podat formálně bezvadnou stížnost znovu. Tato zostřená praxe byla kritizována pro přepjatý formalismus; Soud však poukazuje na to, že připuštěním k vyřízení jen formálně bezvadných stížností se výrazně celý proces urychluje. Jednak odpadá část administrativy spojená s přípravou stížnosti na projednání, jednak je zpracování takových stížností celkově snazší.

⁵ Údaje dle European Court of Human Rights / Cour Européenne des Droits de l'Homme: *Analysis of statistics 2019*, Council of Europe / Conseil de l'Europe, s. 25.

1. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

V této části pojednáme o agendě podáním přehledu:

- věcí, v nichž Soud vynesl formální rozhodnutí, jimiž řízení o stížnosti nebo o některém z jejích aspektů uzavřel,
- jiných relevantních událostí či aktivit v řízení před Soudem.

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICE

O stížnostech může Soud rozhodnout následujícími způsoby:

- určit porušení Úmluvy nebo jejích protokolů a přiznat spravedlivé zadostiučinění,
- zamítnout nebo odmítnout stížnost,
- zastavit řízení o stížnosti, ať už pro smírné urovnání, jednostranné prohlášení vlády nebo zpětvzetí stížnosti.

Těmto situacím odpovídá i členění této kapitoly.

1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY

Do tohoto oddílu v návaznosti na výše uvedený graf spadají případy, v nichž bylo Soudem shledáno porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Zjištěno alespoň jedno porušení‘) nebo bylo v návaznosti na předchozí odsuzující rozsudek rozhodnuto o spravedlivém zadostiučinění (i tyto případy tedy spadají do kategorie ‚zjištěno porušení‘, ale odsuzující rozsudek byl obvykle vydán dříve než v období, za které se předkládá zpráva).

Ve všech těchto případech je zpravidla nezbytné zaplatit přiznané nebo sjednané zadostiučinění, případně analyzovat, zda není namístě přijmout další opatření k nápravě.

Soud nevydal vůči České republice v roce 2019 žádný odsuzující rozsudek nebo rozsudek o spravedlivém zadostiučinění.

1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy, ať už rozsudkem ve věci samé nebo rozhodnutím, jímž se stížnost odmítá jako nepřijatelná (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Žádné porušení Úmluvy nezjištěno‘).

V těchto případech byly tedy stížnosti zamítnuty rozsudkem nebo odmítnuty rozhodnutím, což je pro žalovaný stát příznivé. I tyto věci však mohou mít značný význam, ať již pro potenciální stěžovatele, např. tam, kde se Soud vyslovil k účinnosti prostředku nápravy, který je stěžovatel povinen vyčerpat před podáním stížnosti, nebo pro stát v podobě signálu o možném problému z hlediska práva Úmluvy (i když se Soud nakonec k problému nevyslovil, např. pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti nesouvisejících s odůvodněností stížnosti, nebo sice rozhodl o neporušení, avšak s určitými výhradami,⁶ či obecně z právního hlediska v podobě vyjasnění nebo rozvoje judikatury Soudů).

---

⁶ Třebaže rozsudky o neporušení nejsou předmětem dohledu Výboru ministrů Rady Evropy, lze argumentovat, že podle čl. 46 odst. 1 Úmluvy jsou pro státy, které byly účastníky řízení ve věci, závazné všechny rozsudky, nejenom ty odsuzující, zejména tam, kde Soud naznačuje, že jeho názor na daný problém nemusí být definitivní, jako tomu bylo např. v rozsudku velkého senátu ve věci *Dubská a Krejzová* (č. 28859/11 a 28473/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 189).

V uplynulém roce Soud nevydal žádný rozsudek, v němž by dospěl k závěru, že Úmluva ani její protokoly porušeny nebyly. Po stanovisku vlády pro nesplnění podmínek přijatelnosti stanovených Úmluvou odmítl stížnost, v níž se stěžovatel dovolával těchto ustanovení:

- článku 6 (právo na spravedlivý proces), článku 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) a článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana vlastnictví) v souvislosti s **postupem soudního exekutora** a obranou proti exekučnímu příkazu, **v jehož důsledku byl zbaven svého podílu v obchodní společnosti**; Soud tuto stížnost odmítl dílem pro nevyčerpání prostředků nápravy a dílem pro zjevnou neopodstatněnost (*Přibíl*).

V roce 2019 Soud nevydal žádné odůvodněné rozhodnutí bez stanoviska vlády.⁷

Podrobnější informace o kategorii věcí, v nichž Soud neshledal porušení Úmluvy a bylo o nich vydáno odůvodněné rozhodnutí, včetně identifikačních údajů stížností, se nacházejí v příloze č. 1 této zprávy.

1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž Soud rozhodl o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu svých případů, a tedy řízení o nich zastavil, a to z následujících možných důvodů:

- stát uzavřel se stěžovatelem smír, takže nepřímo (případně i přímo) uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a dohodl výši zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu „Smírná urovnání“), někdy také poté, co Soud vydal odsuzující rozsudek a ponechal otázku spravedlivého zadostiučinění otevřenou,
- stát se po neúspěšném jednání o smíru uchýlil k jednostrannému prohlášení vlády, jímž uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a stěžovateli nabídl zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu „Uznání porušení“),
- stěžovatel vzal stížnost zpět (u některých stížností Soud dospívá k závěru, na základě ať už výslovného přání nebo procesní nečinnosti stěžovatele, že tento na projednání své stížnosti nadále netrvá; tato skupina odpovídá kategorii grafu „Zpětvzetí“),
- případně i z jiného důvodu (čl. 37 odst. 1 Úmluvy pamatuje, vedle již zmíněného zpětvzetí, obecně na případy, kdy věc již byla vyřešena nebo kdy pro jakýkoli jiný Soudem zjištěný důvod není dále opodstatněné pokračovat v projednávání stížnosti).

Soud rozhodnutím ze dne 12. září 2019 schválil smírné urovnání tří stížností, které se týkaly **ochrany vlastnictví** v souvislosti s regulací nájemních vztahů před rokem 2007:

- ve věci *Jošt* (č. 76814/16) byla stěžovateli uhrazena částka 10 420 €,
- ve věci *Stuchlý* (č. 63451/16) byla stěžovateli uhrazena částka 20 050 €,
- ve věci *Volná* (č. 33675/17) byla stěžovatelce uhrazena částka 14 300 €.

Všechny tyto částky byly sjednány se zřetelem k již ustálené judikatuře Soudu ohledně spravedlivého zadostiučinění u tohoto typu stížností podávaných proti České republice.⁸

Plnění podmínek smírných urovnání rovněž podléhá dohledu Výboru ministrů. Vzhledem k tomu, že v uvedené věci stát převzal toliko závazek k úhradě přiměřeného zadostiučinění, který byl řádně a včas splněn, nebude o tomto případu dále referováno ve druhé části této zprávy.

Pro úplnost lze dodat, že v roce 2019 nebylo schváleno žádné jednostranné prohlášení vlády ani nebylo takové jednostranné prohlášení ke schválení předloženo. Stejně tak v žádné věci proti České republice Soud nerozhodl o zastavení řízení pro zpětvzetí stížnosti.

⁷ Soud využívá článek 27 Úmluvy, který dává samosoudci pravomoc odmítnout stížnost, pokud takové rozhodnutí lze učinit bez dalšího přezkoumání, i tam, kde jsou některé jiné námitky obsažené ve stížnosti oznamovány žalovanému vládě. Proto tzv. částečná rozhodnutí o přijatelnosti, známá z minulosti, prakticky vymizela.

⁸ Tyto stížnosti jsou dále zmíněny v oddílu 1.2.1., neboť byly oznámeny v roce, za který se zpráva podává.

Plnění podmínek jednostranných prohlášení vlády nepodléhá dohledu Výboru ministrů Rady Evropy, ale Soud může při jejich nerespektování vrátit uzavřený případ na seznam projednávaných věcí. V žádném z takto uzavřených případů nenastaly obtíže při úhradě navržené částky zadostiučinění.

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Další členění této kapitoly je předurčeno samotným nadpisem.

1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

Soud v roce 2019 oznámil vládě České republiky celkem šestnáct nových stížností, jejichž přehled je podán dále podle hlavních dotčených ustanovení Úmluvy nebo jejích protokolů:

- článek 2 (právo na život) a článek 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení) je referenčním ustanovením ve věci *Ito (Saito)* (č. 61403/19), v níž stěžovatelka namítala vážnou újmu na zdraví v důsledku neposkytování vhodné **zdravotní péče v zařízení pro zajištění cizinců**, ve kterém byla umístěna pro účely správního vyhoštění. Současně se stížností neúspěšně žádala o vydání předběžného opatření, především za účelem přemístění do jiného zařízení;
- článek 5 Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost) vystupuje do popředí u sedmi stížností *Zadeh*, zaslaných ve dvou vlnách (č. 35207/17, 21437/18, 42343/18 a 1662/19; č. 19642/19, 28287/19, 24883/19), které se vztahují k posuzování vazby v trestních řízeních vedených proti stěžovateli, a to z hlediska čl. 5 odst. 3 (právo na přiměřenou dobu vedení vazebního trestního stíhání, nebo na propuštění během řízení), kdy je zkoumaným problémem nejenom **délka samotného stíhání**, během něž byla na stěžovatele uvalena **vazba**, ale i otázka, zda je namísto posuzovat vazbu společně ve dvou trestních řízeních proti stěžovateli, a čl. 5 odst. 4 (právo na urychlené rozhodnutí o žádosti o propuštění), s nímž je srovnávána právě **délka řízení o četných žádostech o propuštění** podaných stěžovatelem, které probíhalo před obecnými soudy a před Ústavním soudem; čl. 5 odst. 4 je dovoláván také ve věci *Jedlička* (č. 24756/18);
- článek 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v aspektech přístupu k soudu a nestrannosti soudu je předmětem zkoumání ve věci *Němeček* (č. 54022/18), v níž **Ústavní soud formálně nerozhodl o námitce podjatosti** jednoho ze soudců, byť o ní ve skutečnosti rozhodl v jiném řízení;
- článek 8 (právo na rodinný život) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) jsou referenčními ustanoveními ve věci *Marcoski a Rath (č. 3)* (č. 5027/19), v níž jsou uplatňovány námitky nesplnění **pozitivních povinností státu** v řízení o úpravě styku matky s nezletilým synem a **porušení práva nezletilého na přístup k soudu v řízení před Ústavním soudem**;
- článek 8 (právo na respektování korespondence) je dovoláván v již zmíněné druhé skupině stížností *Zadeh* (č. 19642/19, 28287/19, 24883/19) v souvislosti s tím, že **dokumenty zasílané do věznice právním zástupcem** stěžovatele **měli prohlížet** příslušníci vězeňské služby;
- článek 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život) hraje klíčovou úlohu též ve věci *Pejřilová* (č. 14889/19), ve které bylo stěžovatelce zabráněno pokračovat v **asistované reprodukci** po úmrtí jejího manžela;
- konečně článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana vlastnictví) je oporou čtveřice stížností vlastníků nájemních nemovitostí, v nichž byla uplatňována **regulace nájemného bez právního základu** v letech 2002–2006; jedná se o stížnosti *Jošt, Stuchlý a Volná*, zmíněné v oddílu 1.1.3., neboť byly uzavřeny smírně, jakož i o neskončenou věc *Kolářovi* (č. 77399/16).

1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Kromě potřeby reagovat na nově oznámené stížnosti a zpracovat k nim úvodní a doplňující stanovisko vlády byly realizovány další aktivity související jednak se stížnostmi proti České republice, jednak se stížnostmi proti třetím zemím.

1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice

Jménem vlády byla Soudu předložena taktéž stanoviska k následujícím problematikám nastoleným ve stížnostech oznámených před rokem 2019:

- článek 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) je dotčen v rovině **zásad kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní** ve věci *Macek* (č. 65496/16), a to v aspektech přípustných či navrhovaných důkazů a osobní přítomnosti na jednání v rámci dědického řízení; namítáno je i porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy, tedy zásady **presumpce nevinny** stěžovatele; stížnost se dále dotýká porušení článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) pro **zásah do dobré pověsti** a článku 1 Protokolu č. 1 (právo na pokojné užívání majetku) s klíčovou otázkou, zda dědictví bylo ‚majetkem‘, u něhož mohl mít stěžovatel **legitimní očekávání** jeho nabytí;
- článek 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) pod zorným úhlem práva na **přístup k soudu** a na **odůvodněné rozhodnutí** a článek 2 Protokolu č. 7 (právo na **odvolání v trestních věcech**) v rámci rozhodování o kárném provinění exekutora jsou dovolávány ve stížnosti *Grosam* (č. 19750/13; oznámena v roce 2013);
- článek 8 Úmluvy (právo na respektování rodinného života) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) jsou dotčeny ve věcech *Marcoski a Marcoski a Rath proti České republice* (č. 72064/17 a 19453/18) v řízení o úpravě **výkonu rodičovské odpovědnosti a styku matky s nezletilým synem**;
- článek 8 (právo na respektování rodinného života) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) jsou dovolávány ve věci *Jírová a ostatní* (č. 66015/17) ve spojitosti se **zákazem styku mezi bývalými pěstouny a svěřeným dítětem**, později zletilým, jemuž byla prodloužena ústavní výchova do devatenácti let věku;
- článek 8 Úmluvy (právo na respektování rodinného života) je dotčen ve věci *Hýbková a ostatní* (č. 30879/17), která se týká zákonnosti a přiměřenosti zásahu v podobě **odebrání dětí z péče matky**;
- článek 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého života) a článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na pokojné užívání majetku) jsou ve věci *Kuklovi* (č. 67480/16) právním základem námitky nepřijetí rozumných a přiměřených opatření ze strany státu za účelem **odstranění nebezpečí v podobě vysokotlakého plynovodu**, který se v rozporu s předpisy nacházel v blízkosti obydlí stěžovatelů.

1.2.2.2. Předběžná opatření

V roce 2019 Soud nevydal vůči České republice žádné předběžné opatření. Ve věci *Ito (Saito)*, zmíněné mezi nově oznámenými stížnostmi v oddílu 1.2.1., byla nicméně vláda před rozhodnutím o vydání navrhovaného předběžného opatření vyzvána k poskytnutí informací týkajících se situace stěžovatelky umístěné v zařízení pro zajištění cizinců. Předložené informace vedly k zamítnutí návrhu.

1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem

V roce 2019 se nekonalo před Soudem žádné veřejné jednání v české věci.

1.2.2.4. Vzdání se pravomoci ve prospěch velkého senátu

Senát první sekce Soudu, který projednával šestici stížností na povinné očkování v České republice (viz podčást 1.2.3. níže), rozhodl podle článku 30 Úmluvy o tom, že se vzdává pravomoci ve prospěch velkého senátu.⁹

1.2.2.5. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím

Tyto stížnosti vyvolávají tři druhy činností.

---

⁹ Soud ve věci nařídil jednání na 30. dubna 2020, které bylo odvoláno s ohledem na epidemiologickou situaci a opatření přijímaná ke zvládnutí pandemie nového koronaviru.

Předně si Kancelář vládního zmocněnce vyměňuje informace o významných projednávaných případech se zmocněnci jiných států, odpovídá na otázky ohledně českého právního řádu, případně klade otázky svým protějškům ohledně úpravy v jejich zemích. V tomto kontextu zpravidla zvažuje i možnost intervence podle čl. 36 odst. 2 Úmluvy.

Takto Česká republika vstoupila do řízení:

- o stížnosti *M. N. a ostatní proti Belgii* (č. 3599/18), jež byla k Soudu podána rodinou, která žádala konzulát žalovaného státu v Libanonu o vízum na ochranu před zacházením, jemuž by mohla být vystavena v Sýrii. Věc vyvolává především otázku, zda se stěžovatelé nacházeli v belgické jurisdikci (článek 1 Úmluvy), a teprve následně zda měla Belgie pozitivní povinnost stěžovatele ochránit před namítaným rizikem mučení, nelidského a ponižujícího zacházení. Věc byla předložena velkému senátu na základě článku 30 Úmluvy.¹⁰

Dále je předmětem setrvalého sledování problematika sociálněprávní ochrany dětí a postup Barnevernetu v Norsku, a to s ohledem na rodinu české matky E. M. Praxe norských orgánů vyvolala několik desítek stížností podaných k Soudu. Zde Česká republika spíše nastavuje této praxi kritické zrcadlo a zdůrazňuje, že odebrání dětí z rodiny je prostředek *ultima ratio*. Po odebrání má stát pozitivní povinnosti za účelem sloučení rodiny, jakmile to okolnosti dovolí.

- Takto vláda již v roce 2018 vstoupila do řízení před velkým senátem ve věci *Strand Lobben a ostatní proti Norsku* (č. 37283/13), která se týká zbavení rodičovské odpovědnosti matky a svolení k osvojení dítěte. Senát páté sekce Soudu v rozsudku ze dne 30. listopadu 2017 dospěl k závěru o neporušení článku 8 Úmluvy, který zaručuje právo na soukromý a rodinný život. Naopak velký senát vydal dne 10. září 2019 rozsudek se závěrem o porušení Úmluvy. Anotace rozsudku je obsažena v příloze č. 2 této zprávy.
- Vláda dále požádala o povolení vstoupit do řízení v dalších 27 rodinněprávních věcech proti Norsku. Ve třech z nich byly v letech 2019 a 2020 vydány odsuzující rozsudky, resp. shledáno porušení článku 8 Úmluvy (*K. O. a V. M. proti Norsku*, č. 64808/16, rozsudek ze dne 19. listopadu 2019; *Abdi Ibrahim proti Norsku*, č. 15379/16, rozsudek ze dne 17. prosince 2019; a *Pedersen a ostatní proti Norsku*, č. 39710/15, rozsudek ze dne 10. března 2020). Věc *Abdi Ibrahim proti Norsku* byla na žádost stěžovatelky dne 11. května 2020 postoupena velkému senátu.

Od těchto intervencí, které se netýkají našich občanů (nebo právnických osob), je třeba odlišit stížnosti, které naše subjekty podaly proti třetím zemím a v nichž má Česká republika právo vstoupit do řízení podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy, a to na podporu vlastních státních příslušníků.

- Vláda projevila zájem intervenovat v již zmíněné věci české matky E. M., kterou podala jménem svým a svých dětí a která je před Soudem vedena jako stížnost *E. M. a ostatní proti Norsku* (č. 53471/17). Tato stížnost byla na poli článku 8 Úmluvy podána proti postupu orgánu sociálněprávní ochrany dětí a soudů v řízení o žádosti matky o navrácení dětí do její péče, které skončilo neúspěšně. Matka byla zbavena rodičovské odpovědnosti, děti zůstaly v péči pěstounů a matce není umožněn styk s dětmi. Stížnost byla v červnu 2019 oznámena norské vládě. Očekává se, že česká vláda bude vyzvána k předložení intervence v následujících měsících.
- Podobná možnost existuje i ve věci *Melikont CZ s. r. o. proti Moldavsku* (č. 65952/16), v níž došlo ke zrušení pravomocného soudního rozhodnutí o schválení smíru, který stěžovatelka uzavřela s jinou obchodní společností, jelikož se objevily nové okolnosti, konkrétně později pořízená auditorská zpráva. To podle stěžovatelky představuje porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a ochrany majetku podle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

---

¹⁰ Velký senát ve svém rozhodnutí ze dne 5. května 2020 tuto stížnost odmítl, zejména z toho důvodu, že žalovaný stát nevykonával nad stěžovateli svoji jurisdikci.

1.2.2.6. *Aktivita související s jinými druhy řízení*

Česká republika, ač dosud není smluvní stranou příslušného instrumentu, úspěšně požádala o povolení vstoupit jako vedlejší účastník do řízení o vůbec první žádosti vnitrostátního nejvyššího soudu o posudek podle Protokolu č. 16 k Úmluvě, a to v záležitosti předložené francouzským Cour de cassation ohledně výkladu článku 8 Úmluvy v kontextu právního uznání rodičovství založeného náhradním mateřstvím provedeným v zahraničí. Intervence České republiky přispěla k nastavení přiměřené rovnováhy mezi potřebou poskytnout žadajícímu soudu odpověď v krátkém čase a zájmem na vyjasnění požadavků plynoucích z Úmluvy v předmětné problematice i pro případná obdobná řízení vedená v jiných státech. Stanovisko České republiky napomohlo též bližšímu vyjasnění významu a obsahu nejlepšího zájmu dítěte v případech, kdy vnitrostátní orgány musí řešit právní postavení dítěte, jež se narodilo cestou náhradního mateřství, které vnitrostátní právní řád neupravuje či zakazuje. Anotace vydaného posudku je obsažena v příloze č. 2 této zprávy.

1.3. DŘÍVE OZNÁMENÉ A DOSUD NEROZHODNUTÉ STÍŽNOSTI

Soud dříve vládě oznámil a dosud nerozhodl o stížnostech (s výjimkou těch, které byly zmíněny v pododdílu 1.2.2.1.), které poukazují na následující problematiky:

- článek 3 (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) jak v hmotněprávní, tak v procesní složce je klíčovým ustanovením ve věcech *Sládková* (č. 15741/15) a *B. Ú.* (č. 9264/15), v nichž stěžovatelé namítají **špatné zacházení ze strany policie a následné nedostatečné vyšetřování** sporných incidentů; ve druhém z těchto případů směřují námítky stěžovatele i proti zacházení, jehož se mu dostalo během pobytu v **zařízení pro zajištění cizinců**;
- článek 3 (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) a 8 Úmluvy (v aspektu práva na respektování soukromého života), jakož i článek 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) hrají hlavní roli ve věci *Maslák* (č. 58169/13), která se týká postupu příslušných orgánů při **odběru biologického materiálu** z těla stěžovatele;
- článek 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy (právo na svobodu a osobní bezpečnost), co se týče **zákonosti vydávací vazby na pozadí délky a průběhu azylového řízení** a probíhajícího řízení o vydání stěžovatele k trestnímu stíhání do Ruska, je referenčním ustanovením ve věci *Komissarov* (č. 20611/17);
- článek 5 odst. 3 Úmluvy (právo být souzen v přiměřené lhůtě, nebo propuštěn z vazby) byl dovoláván ve věci *Nuota* (č. 40764/14), v níž byl stěžovatel po dobu probíhajícího trestního řízení **umístěn do vazby**, která měla být rozhodnutími vnitrostátních soudů bez řádného odůvodnění opakovaně prodlužována až **na dva roky a téměř deset měsíců**, což dle stěžovatele vyvolávalo pochybnosti o tom, zda příslušné orgány postupovaly v daném trestním řízení v souladu s požadavkem zvláštní péče;
- článek 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces v jeho obecných aspektech) je právním základem námítky **nerespektování práva na přístup k soudu** a na **odůvodnění soudního rozhodnutí** ve věci *AUTO HÉGR, a. s.* (č. 20745/15) týkající se řízení před Ústavním soudem a Nejvyšším soudem; naproti tomu je ve věci *Janáček* (č. 9634/17), jež se také týká řízení před Ústavním soudem, zpochybňováno **naplnění zásady kontradiktornosti řízení** v důsledku nepostoupení vyjádření dotčených orgánů ke stěžovatelově ústavní stížnosti;
- článek 6 odst. 1 Úmluvy v aspektu práva na přístup k soudu se dále objevuje ve věcech *READY REALITY s. r. o.* (č. 49443/12) a *Žirovnický* (č. 69665/12), týkajících se **soudních poplatků**, a ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) rovněž ve věci *Fischer* (č. 24314/13), která vyvolává otázku **možné obrany proti usnesení valné hromady akciové společnosti** o zvýšení základního kapitálu, které vedlo k podstatnému snížení velikosti stěžovatelova podílu ve společnosti;
- článek 6 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) je v kontextu **trestního řízení** dovoláván ve věci *Tempeľ* (č. 44151/12), a to v aspektech zaručených v čl. 6 odst. 1, jimiž jsou právo na **soud zřízený zákonem**, právo na **spravedlivé projednání věci** a právo na projednání věci v **přiměřené lhůtě**, a v aspektu **presumpce nevinny** zaručeném v čl. 6 odst. 2; v rovině **zásady kontradiktornosti řízení a**

rovnosti zbraní, ale i v obecnější rovině **spravedlivosti projednání trestní věci a hodnocení důkazů**, které není svévolné nebo hrubě zkreslující, vystupuje ve věci *Konečný* (č. 25775/15); rovněž ve věci *Khalifa* (č. 31767/13), a to zejména s ohledem na **posuzování otázek přípustnosti důkazů, pořizování znaleckých posudků a nestrannosti ustanoveného znalce**; dále také ve věci *Sládek* (č. 32671/13), kde se vedle práva na spravedlivé projednání věci podle čl. 6 odst. 1 jedná především o právo **vyslechnout nebo nechat vyslechnout svědky obžaloby** podle čl. 6 odst. 3 písm. d); posledně zmíněný aspekt, tedy poukaz na čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy (právo na spravedlivý trestní proces v aspektu **práva na výslech svědků obžaloby**), vystupuje do popředí ve věcech *Schäfer a Todorovič* (č. 43861/13 a 43883/13), *Barsegian* (č. 6261/16), *Lázók* (č. 43676/15), *Málek a Černín* (č. 32193/16 a 32637/16) a *Podlipní* (č. 9128/13);

- článek 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) je dovoláván ve věci *Maděrová* (č. 32812/13), která se týká promlčitelnosti nároku na **náhradu nemajetkové újmy za nezákonnou sterilizaci** provedenou v roce 1983;
- článek 8 v aspektu práva na respektování rodinného života je namítán ve věci *Novák* (č. 44684/14), která se týká mezinárodního únosů dětí do Spojených států amerických, přičemž stěžovatel (otec) nezhájil návratové řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí; případ se týká zejména řízení o **udělení souhlasu soudem s vycestováním dětí a následným přemístěním bydlišť do Spojených států amerických a s tím spojené otázky participačních práv dětí, jež nebyly přímo vyslechnuty soudem**;
- článek 8, případně ve spojení s článkem 9 (právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání) či s článkem 2 Protokolu č. 1 (právo na vzdělání), vystupuje ve vztahu k požadavku **povinného očkování dětí**, jehož nedodržení vedlo k uložení pokuty za přestupek zákonnému zástupci dítěte, a to ve věci *Vavříčka* (č. 47621/13), nebo k nepřijetí dítěte do mateřské školy, konkrétně ve věcech *Novotná* (č. 3867/14), *Horných* (č. 73094/14), *Brožík* (č. 19306/15), *Dubský* (č. 19298/15) a *Roleček* (č. 43883/15);
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je dovoláván ve věci *REAL spol. s r. o.* (č. 81454/12) samostatně i ve spojení s článkem 13 (právo na účinný prostředek nápravy) a 14 Úmluvy (zákaz diskriminace), a to v kontextu **ochrany práv pronajímatele**, proti jehož vůli soudy rozhodly o výměně nájemního bytu;
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je rovněž jádrem stížnosti *Pálka a ostatní* (č. 30262/13), v níž stěžovatelé brojí proti **výši náhrady**, kterou obdrželi za **pozemky vyvlastněné** ve veřejném zájmu pro účely vybudování dálnice; stěžovatelé zejména tvrdí, že náhradu odpovídající tzv. úřední ceně nelze považovat za přiměřenou, neboť je podstatně nižší, než je tržní hodnota vyvlastněného majetku;
- článek 6 odst. 1 (právo na spravedlivý proces) a článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) jsou klíčové rovněž ve věci *Pařízek* (č. 76286/14), která se týká **regulace nájemních vztahů**, nicméně vůbec poprvé **z pohledu nájemce**; stěžovatel namítá, že byl zbaven svého majetku rozhodnutími vnitrostátních soudů, jimiž bylo zpětně, skokově, a tedy nepřiměřeně navýšeno jím placené nájemné na úroveň odpovídající tržnímu nájemnému, a že dané řízení bylo nespravedlivé, neboť výše nájemného byla určena za pomoci metodiky, která v tehdy vyvíjející se judikatuře vnitrostátních soudů již pozbývala oporu;
- článek 6 odst. 1 ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 a dále též s článkem 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) hrají roli ve věci *FU QUAN, s. r. o.* (č. 24827/14), v níž jde o **zajištění majetku společnosti v rámci trestního řízení vedeného proti jejímu jednateři a společníkovi**, kteří byli nakonec zproštěni obžaloby, přičemž je namítáno mj. špatné uskladnění předmětného zboží;
- článek 1 Protokolu č. 1 (právo na pokojné užívání majetku) představuje středobod stížnosti na faktické převzetí vlastnického práva k pozemkům státem v důsledku **neuplatnění restitučního nároku stěžovatelem**, které nastalo ve věci *Dohnal* (č. 54168/15).

2. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

V této části jsou obsaženy informace o individuálních i obecných opatřeních k výkonu rozsudků Soudu. Jsou zmíněny jak rozsudky, u nichž byl dohled Výboru ministrů nad jejich výkonem uzavřen, tak rozsudky, u nichž se tak dosud nestalo, ať už ty, u nichž potřeba přijetí obecných či individuálních opatření k nápravě přetrvává, nebo ty, u nichž již byla všechna potřebná opatření přijata a toliko se čeká na formální ukončení dohledu ze strany Výboru ministrů.

Výkon rozsudku zpravidla zahrnuje:

- úhradu přiznaného spravedlivého zadostiučinění (vzhledem k absenci potíží není tato problematika dále rozebírána),
- přijetí individuálních opatření k nápravě a
- přijetí obecných opatření k nápravě.

Vláda Výboru ministrů během roku 2019 předložila nebo aktualizovala zprávu o přijatých nebo plánovaných opatřeních k výkonu rozsudku v těchto věcech (v abecedním pořadí):

- *Červenka* (č. 62507/12, rozsudek ze dne 13. října 2016),
- *Novotný* (č. 16314/13, rozsudek ze dne 7. června 2018),
- *Kuklík a ostatní* (č. 15493/12 a 4 další, rozsudek ze dne 4. října 2018),
- *Jošt, Stuchlý a Volná* (smírná urovnání uvedená v oddílu 1.1.3., rozhodnutí ze dne 12. září 2019),
- *Šedinová* (č. 17662/15, rozhodnutí o smírném urovnání ze dne 10. června 2018),
- *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007).

Výkon rozsudků nakonec v roce 2019 nebyl projednáván na zasedání Kolegia expertů k výkonu rozsudků Soudu (dále jen „Kolegium expertů“), které bylo svoláno až na 14. ledna 2020.¹¹

V této části zprávy budou napřed zmíněny kauzy, v nichž byl dohled nad výkonem rozsudku nebo rozhodnutí uzavřen, a následně věci, u nichž byla či stále jsou řešena opatření k nápravě. Doplněna bude zmínka o výkonu rozsudků Soudu v řízeních proti jiným státům, které se týkají českých občanů či obecněji subjektů.

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN

V roce 2019 byl formálně, tedy přijetím závěrečné rezoluce, uzavřen dohled nad výkonem čtyř rozsudků týkající se osmi stížností. Následují informace o přijatých opatřeních; pakliže v roce 2019 již kromě formálního uzavření dohledu nad výkonem rozsudku nenastaly žádné další skutečnosti, informace je jen velmi stručná a více je možné nalézt v předchozích zprávách:

- Ve věci *Colloredo Mansfeldová* (č. 51896/12, rozsudek ze dne 11. ledna 2018) týkající se **spravedlivosti restitučního řízení** bylo stěžovatelce vyplaceno Soudem přiznané spravedlivé zadostiučinění a obnoveno řízení před Ústavním soudem (viz dále). Jelikož se jednalo o pochybení, k němuž došlo v jednom konkrétním soudním řízení a které nesvědčí o systémovém či strukturálním problému, nebylo nad rámec standardních kroků, tedy publikace překladu rozsudku v české databázi judikatury Soudu (<http://eslp.justice.cz/>) a informování soudů, které ve věci rozhodovaly, včetně Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, třeba přijímat žádná další obecná opatření. Výbor ministrů dohled nad výkonem rozsudku uzavřel dne 27. února 2019.
- Na problém zjištěný v rozsudku *Novotný* (č. 16314/13, rozsudek ze dne 7. června 2018), a sice na nemožnost podat po uplynutí tříleté lhůty od právní moci rozhodnutí soudu, jimž bylo určeno **otcov-**

¹¹ Informace o Kolegiu expertů jsou dostupné na: <https://www.justice.cz/web/msp/kolegium-expertu-k-vykonu-rozsudku-eslp>.

ství, návrh na nové přezkoumání věci z důvodu existence nových důkazů získaných vědeckými metodami, které byly v době vydání rozhodnutí nedostupné, bylo reagováno již před vydáním rozsudku Soudu. Dne 30. září 2017 nabyla účinnosti novela zákona o zvláštních řízeních soudních, která do tohoto zákona zakotvila nové ustanovení § 425a, které v těchto případech ve vztahu k rozhodnutím o určení otcovství vydaným před 31. prosincem 1995 umožnila podat návrh na obnovu řízení. Výbor ministrů dohled nad výkonem rozsudku uzavřel dne 24. dubna 2019.

- V souvislosti s věcí *Červenka* (č. 62507/12, rozsudek ze dne 13. října 2016), která se týkala **nuceného umístění stěžovatele v zařízení sociálních služeb** na základě pouhého souhlasu jeho opatrovníka, byla již před vydáním rozsudku Soudu přijata obecná opatření s cílem předejít vzniku obdobných situací. Práce pracovní skupiny při Ministerstvu práce a sociálních věcí vyústila v novelu zákona o sociálních službách a zákona o zvláštních řízeních soudních (zákon č. 189/2016 Sb., účinný od 1. srpna 2016).

Právní úprava nově definuje podmínky, za nichž opatrovník může za opatrovaného uzavřít smlouvu o poskytování pobytové sociální služby, a stanoví povinnost poskytovatele sociálních služeb oznámit soudu skutečnost, že jeho klient, který není schopen smlouvu sám vypovědět, projevil vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové služby. Tím je soud povinen zahájit řízení podle § 84a a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních, v němž může vyslovit nepřipustnost držení v zařízení sociálních služeb. Pro případ, že by poskytovatel sociálních služeb svou oznamovací povinnost nesplnil, je dotčená osoba oprávněna podat sama návrh na zahájení příslušného řízení. Jelikož zákonnost zbavení svobody v zařízení sociálních služeb nově podléhá soudnímu přezkumu, lze se následně domoci i odškodnění. Nový občanský zákoník nadto již neumožňuje úplné zbavení svéprávnosti.

Na základě jednání Kolegia expertů dne 12. června 2017 se ukázalo jako potřebné k naplnění účelu nové právní úpravy přistoupit i k metodickému vedení dotčených subjektů. Ministerstvo práce a sociálních věcí proto k usměrnění praxe poskytovatelů sociálních služeb, pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a opatrovníků vydalo v listopadu 2017 doporučený postup k detencím v zařízeních sociálních služeb, který byl v průběhu roku 2018 s účinností od 1. ledna 2019 doplněn a aktualizován.¹² Již v listopadu 2016 ke sjednocení postupu státních zastupitelství při uplatňování oprávnění k návrhu na zahájení a vstupu do řízení ve věci nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb, které mu svěřila výše zmíněná novela zákona o zvláštních řízeních soudních, přistoupilo vydáním metodiky Nejvyšší státní zastupitelství.

Výbor ministrů uzavřel dohled nad výkonem rozsudku dne 23. října 2019.

- Konečně, k rozsudku *Kuklík a ostatní* (č. 15493/12 a další, rozsudek ze dne 8. února 2018) týkající se **regulace nájemních vztahů v období let 2002–2006** lze konstatovat, že ji za nezákonnou označil Soud již ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní* (č. 37926/05 a další, rozsudek ve věci samé ze dne 3. července 2014). V minulosti byla přijata řada opatření, která vedla k zásadní proměně nájemního práva k bytům, včetně způsobů určování a úpravy výše nájemného, počínaje zákonem č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného, který ukončil nezákonný stav, přes novelizace občanského zákoníku (provedené vedle zákona č. 107/2006 Sb. také zákonem č. 132/2011 Sb.) až po nový občanský zákoník (č. 89/2012 Sb.). Nejvyšší soud i Ústavní soud v podstatě převzaly právní názor Soudu na otázku výše spravedlivého zadostiučinění.¹³ Výbor ministrů dohled nad výkonem rozsudku uzavřel dne 16. října 2019.

¹² Doporučený postup je dostupný na: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34954/Doporuceny_postup_c_5_2018_kterym_se_nahrazuje_doporuceny_postup_c_04_2017_k_detencim_v_zarizeni_socialnich_sluzeb.pdf.

¹³ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 26 Cdo 284/2017, a nálezy Ústavního soudu ze dne 6. února 2018, sp. zn. I. ÚS 685/15, a ze dne 27. února 2018, sp. zn. III. ÚS 2549/17.

K 31. prosinci 2019 tedy čekalo na uzavření dohledu Výboru ministrů celkem devět věcí,¹⁴ v nichž Soud vydal odsuzující rozsudek, z toho jedna věc se nachází v režimu tzv. posíleného dohledu (*D. H. a ostatní*; viz pododíl 2.3.1.1). K rozsudkům, na jejichž výkon Výbor ministrů dohlíží ve standardním režimu, viz blíže oddíl 2.3.2.

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Jejich cílem je *restitutio in integrum*, tedy uvedení situace stěžovatele do stavu předcházejícího zjištěnému porušení Úmluvy v rozsahu, v němž to je možné. Možnost a potřebu přijmout individuální opatření k nápravě nad rámec zaplacení spravedlivého zadostiučinění je vždy nutné posuzovat s ohledem na konkrétní okolnosti.

2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU

Obecnou cestou k dosažení nápravy porušení v individuální rovině, kterou v České republice připouští zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zejména zákonů č. 83/2004 a 404/2012 Sb., je možnost po rozsudku Soudu požádat o obnovu řízení o původně podané ústavní stížnosti. Základním předpokladem tu mimo jiné je, aby takové původní řízení u Ústavního soudu proběhlo, tedy že se stěžovatelé v souladu s pravidlem vyčerpání běžných prostředků nápravy na Soud obrátili až po neúspěchu ve své věci před Ústavním soudem. Tuto formu nápravy pak doplňuje pravomoc Soudu přiznat spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy.

Ústavní soud v roce 2019 vedl několik řízení týkajících se obnovy po rozsudku Soudu:

- usnesením ze dne 3. ledna 2018 vyhověl návrhu ve věci *Colloredo Mannsfeld* (č. 15275/11 a 76058/12, rozsudek ze dne 15. prosince 2016; sp. zn. Pl. ÚS 25/17 #3), když shledal, že právní závěry vyslovené Soudem v rozsudku ve věci stěžovatele vyžadují, aby stěžovateli bylo umožněno seznámit se a vyjádřit se ke spornému rozhodnutí Ministerstva zemědělství ze dne 30. dubna 1947, jež bylo jedním z důkazů, o které se soudy v jeho věci opřely, což je možné jen v rámci obnoveného řízení; obdobně usnesením ze dne 23. října 2018 zčásti povolil a zčásti odmítl návrh na obnovu řízení ve věci *Colloredo Mansfeldová* (sp. zn. Pl. ÚS 25/17 #6). Poslední rozhodnutí však ve věci padlo uveřejněného dne a za rok 2019 není patrný žádný pohyb;
- usnesením ze dne 26. února 2019 odmítl návrh na obnovu řízení v případě stěžovatele Jošta v návaznosti na rozsudek ve věci *Kuklík a ostatní* (sp. zn. Pl. ÚS 45/18) s tím, že hlavním cílem navrhovatele bylo v rozporu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* dosáhnout přiznání náhrady nákladů řízení, na kterou však před Soudem neuplatil nárok.

Rozhodnutí o tom, že se obnova řízení před Ústavním soudem povoluje, však nepředjímá, jakým způsobem bude rozhodnuto v obnoveném řízení o původní ústavní stížnosti. Tato skutečnost není na újmu případném uzavření dohledu nad výkonem rozsudku Soudu ze strany Výboru ministrů, jelikož tento dohled byl ve věcech, které Ústavní soud v roce 2019 opětovně řešil, již uzavřen.

2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ

Žádný z rozsudků Soudu, nad jejichž výkonem nebyl dohled dosud ukončen, nevyvolává nutnost přijmout individuální nápravná opatření nad rámec vyplacení spravedlivého zadostiučinění.

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Tato opatření sledují účel ukončit další porušování Úmluvy v jiných případech obdobných tomu rozhodnutému nebo porušování v těchto případech předejít. Mívají povahu změn právní úpravy, soudní judikatury či správní praxe.

---

¹⁴ Věcně jde nicméně jen o dvě problematiky. Rozsudkem *Žirovnický* bylo rozhodnuto sedmi stížnostech. Kromě již zmíněné věci *D. H. a ostatní* byla zbývající stížnost *Šedinová* řešena již v roce 2018 smírným urovnáním spočívajícím v zaplacení dohodnuté finanční náhrady.

Je namístě předeslat, že o každém rozsudku jsou informovány příslušné dotčené orgány, ať už věc přímo vyřizovaly nebo se o nich lze domnívat, že mohou zajistit žádoucí změnu právní úpravy nebo rozhodovací praxe na vnitrostátní úrovni. Každý rozsudek je také projednáván na Kolegiu expertů pro výkon rozsudků Soudu a provádění Úmluvy (k němu viz zprávu IV., oddíl 1.), jež je meziresortním poradním orgánem vládního zmocněnce. Překlad rozsudku do českého jazyka je vždy zveřejněn v české databázi judikatury Soudu (<http://eslp.justice.cz/>).

Tuto kapitolu rozdělíme na případy, v nichž trvá potřeba přijmout obecná opatření, a na kauzy, v nichž buď taková potřeba nevznikla, nebo pominula.

2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

2.3.1.1. Rozsudky vyžadující přijetí obecných opatření

V současné době přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě v důsledku jediného odsuzujícího rozsudku. Jde o rozsudek ve věci *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007) v záležitosti **nadměrného umístování romských dětí do bývalých zvláštních škol** (dnes základních škol praktických), jehož výkon trvá již více než 12 let a je ze strany Výboru ministrů předmětem tzv. posíleného dohledu.

V červnu 2019 předložila Česká republika Výboru ministrů *Komplexní zhodnocení reformy společného vzdělávání ve vztahu k romským žákům*. Shrnula v něm legislativní opatření, která byla přijata od roku 2015, uvedla přehled finančních prostředků, jež byly do reformy společného vzdělání investovány, poskytla informace o změnách v předškolním vzdělávání, o vzdělávání pedagogických a poradenských pracovníků a shrnula též změny, které byly učiněny v oblasti diagnostiky, ať jde o zavádění nových nástrojů či vytvoření revizního pracoviště.

Obsahem zprávy byly i kvalifikované odhady počtu romských žáků v základních školách za školní rok 2018/2019. Dle těchto údajů mj. romští žáci tvořili 29,1 % všech žáků vzdělávaných v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením (o rok dříve tento podíl činil 29,5 %), přičemž celkový počet takto vzdělávaných romských žáků činil 4 403 (o rok dříve to bylo 4 290). Celkový podíl romských žáků ve všech základních školách činil 3,7 % (o rok dříve tento podíl činil 3,6 %). Ohledně prvních tříd lze uvést, že z žáků, kteří se již v první třídě vzdělávají podle vzdělávacího programu upraveného pro žáky s lehkým mentálním postižením, bylo ve školním roce 2018/2019 20,1 % romských (o rok dříve tento podíl činil 17,4 %).

Zpráva závěrem konstatovala, že přijatá opatření se počínají v praxi postupně projevovat, jsou průběžně ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, České školní inspekce a Národního ústavu pro vzdělávání sledována a na nedostatky je průběžně reagováno, přičemž do společného vzdělávání jsou investovány velké finanční prostředky. Bylo vyjádřeno přesvědčení, že v nedaleké budoucnosti, po skončení přechodného období legislativních změn a po brzkém celkovém ukončení používání přílohy rámcového vzdělávacího programu pro žáky s lehkým mentálním postižením, bude pozitivní vývoj rychlejší, než tomu bylo doposud.

V návaznosti na návrh novely vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, který Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zaslalo v dubnu 2019 do meziresortního připomínkového řízení a který obsahoval některé návrhy, které mohly ohrozit výkon rozsudku (zejména zrušení zákazu, aby se ve školách zřízených pro žáky s lehkým mentálním postižením vzdělávali i žáci bez tohoto postižení), poslaly veřejná ochránkyně práv a organizace Amnesty International, FORUM a Nadace Open Society Fund Výboru ministrů Rady Evropy svá stanoviska ke stavu výkonu rozsudku. V nich vyjádřily znepokojení nad zmíněnými legislativními návrhy a nad malým praktickým dopadem opatření, která byla přijata na podporu společného vzdělávání, na vzdělávání romských žáků.

V září 2019 byl výkon rozsudku ve Výboru ministrů ústně projednán. Závěrem jednání bylo přijato rozhodnutí, v němž Výbor ministrů sice přivítal úsilí České republiky při přijetí reformy společného vzdělávání a do něj vložené finanční prostředky, včetně podpory předškolního vzdělávání, avšak vyjádřil

znepokojení nad tím, že navzdory přijaté reformě trvá nadměrný počet romských žáků, kteří se vzdělávají podle programů pro žáky s lehkým mentálním postižením. Požádal proto o některé doplňující informace a vyzval české orgány, aby příčiny této situace analyzovaly a sdělily, zda jsou přijatá opatření dostatečná k nápravě hluboce zakořeněných nerovností, jež jsou na pozadí porušení Úmluvy konstatovaného v této věci, a zda nové diagnostické nástroje a monitorování činnosti poraden vyžadují další zlepšení, zejména aby bylo zohledněno kulturní a socio-ekonomické prostředí testovaných dětí. Výsledky analýzy a postup řešení identifikovaných problémů je Česká republika povinna Výboru ministrů zaslat do konce června 2020.

Zatímco v roce 2018 rozhodnutí Výboru ministrů naznačovalo možnost brzkého uzavření dohledu nad výkonem tohoto rozsudku, situace o rok později je odlišná. Problematické legislativní návrhy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, spolu s nijak výrazně neklesajícím počtem romských žáků, jimž je vzdělávání upravováno z důvodu lehkého mentálního postižení, čehož příčinu dosud Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nezná, způsobily obrat ve vnímání stavu výkonu rozsudku ve Výboru ministrů. Klíčové v tuto chvíli bude dodat podložené vysvětlení, proč je stále vysoký počet romských dětí vzděláván podle programů upravených pro žáky s lehkým mentálním postižením, a vizi nápravy této situace s přiměřeným časovým harmonogramem. K tomuto úkolu, který musí vykonat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, by mělo přispět i zřízení expertního fóra Kolegia expertů k výkonu rozsudků Soudu, které by situaci mělo analyzovat i z širšího pohledu, neomezeného jen na opatření v resortu školství.

2.3.1.2. *Rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření*

Poněkud specifický případ představují věci *Dubská a Krejzová* (č. 28859/11 a 28473/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016) týkající se otázky **tzv. domácích porodů**. Soud rozhodl, že skutečnost, že stěžovatelky nemohly využít služeb porodní asistentky při domácím porodu, který si přály, čemuž bránila platná právní úprava, nepředstavuje porušení jejich práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I přes závěr o neporušení Úmluvy Soud Českou republiku vyzval, aby učinila další pokrok v oblasti porodnictví. Konkrétně zmínil potřebu podrobovat příslušné právní předpisy neustálému přezkumu, aby byl zohledněn lékařský a vědecký vývoj, a také nutnost plného respektování práv žen v oblasti reprodukčního zdraví, zejména prostřednictvím zajištění adekvátních podmínek pro pacienty a zdravotnický personál v porodnicích v České republice.

Dle čl. 46 odst. 1 Úmluvy se státy „zavazují, že se budou řídit konečnými rozsudky Soudu ve všech sporech, jichž jsou stranami“. Ačkoliv se jedná o rozsudek o neporušení Úmluvy, byl směřován vůči České republice, a výše uvedenou výzvu Soudu je tak třeba chápat jako autoritativní a poměrně konkrétní doporučení dalšího postupu vnitrostátních orgánů v oblasti porodnictví. Měly by být proto podniknuty kroky k naplnění této výzvy.

V roce 2019 schválila pracovní skupina k porodnictví zřízená při Radě vlády pro rovnost žen a mužů podnět k podpoře kojení, který byl v únoru 2020 Radou schválen. Pracovní skupina dále připravuje druhou revizi podnětu k publikování statistických dat. Pracovní skupina se též zabývala Průvodcem těhotenskou, porodní a šestinedělní péčí připraveným Ministerstvem zdravotnictví. Výsledky připomínkového řízení ukázaly, že je dokument třeba podstatně přepracovat. Dokončen by tak měl být v roce 2020. Počítá se s jeho začleněním do webového portálu. Práce dále pokračují i na doporučení pro zdravotnická zařízení v oblasti respektování práv a přání rodiček.

Konečně, v roce 2019 bylo v Nemocnici na Bulovce otevřeno první Centrum porodní asistence, které by mělo nabídnout příjemnější prostředí pro nepatologické rodičky s péčí porodních asistentek. Ministerstvo zdravotnictví dále připravuje doporučující materiál, jehož cílem je nastavení standardů v oblasti porodní a poporodní péče.

2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

Situaci po následujícím rozsudku lze v zásadě vyhodnotit tak, že nezbytná obecná opatření přijata byla, nebo žádná specifická potřeba v této oblasti ani nevznikla.

- V návaznosti na rozsudek *Žirovnický* (č. 10092/13 a další, rozsudek ze dne 8. února 2018) týkající se **nepřiměřených délek řízení**, zejména řízení, v němž je usilováno o odškodnění za nepřiměřenou délku řízení, byla v průběhu roku 2017 přijata řada opatření (zpoplatnění žalob podávaných v režimu zákona č. 82/1998 Sb. v symbolické výši 2 000 Kč, která má především odradit od obstrukčních návrhů, k nimž v praxi docházelo; rozšíření katalogu procesních rozhodnutí, proti nimž není přípustné dovolání; zavedení možnosti využití videokonferenčního zařízení jako prostředku k zajištění plnohodnotné formy účasti na soudním jednání). Kromě legislativních změn došlo též k významnému obratu v judikatuře Nejvyššího soudu, kterým bylo zamezeno tzv. „řetězení“ kompenzačních řízení. Výbor ministrů byl o těchto opatřeních informován ve zprávě ze dne 7. srpna 2018. V březnu 2019 požádal sekretariát o doplňující informace ohledně průměrných délek soudních řízení. Současně požádal o sdělení, jaká další obecná opatření s cílem zefektivnit a urychlit soudní rozhodování byla přijata od března 2013, kdy byla Výboru ministrů v souvislosti s výkonem jiných rozsudků předložena poslední zpráva o systémových opatřeních přijatých ve snaze omezit soudní průtahy.¹⁵ Zpráva obsahující údaje o přijatých a připravovaných legislativních opatřeních (zejména návrh zákona o hromadném řízení a rekonstrukce civilního procesu), postupující digitalizaci justice, vývoji počtu soudců a pomocného personálu soudů, ale i dostupné statistické údaje o průměrných délkách různých druhů řízení byla Výboru ministrů předložena v lednu 2020.

2.4. VÝKON ROZSUDKŮ PROTI JINÝM STÁTŮM TÝKAJÍCÍCH SE ČESKÝCH SUBJEKTŮ

Zástupce České republiky ve Výboru ministrů se standardně účastní fungování tohoto orgánu v rámci jeho lidskoprávních zasedání věnovaných dohledu nad výkonem rozsudků Soudu. Tato běžná činnost je zajišťována Stálou misí České republiky při Radě Evropy a není předmětem této zprávy.

Kancelář vládního zmocněnce se v roce 2019 zapojila do řešení následujícího případu.

- *Věc M. R. a D. R. proti Ukrajině* (č. 63551/13, rozsudek ze dne 22. května 2018) se týkala absence výkonu rozsudku o navrácení dítěte uneseného jeho matkou z České republiky na Ukrajinu.

Oba stěžovatelé jsou českými občany. Příklad byl dlouhodobě sledován dalšími českými orgány, především Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Česká vláda vstoupila do řízení před Soudem podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy.

Ukrajinská vláda předložila zprávu o zamýšlených obecných opatřeních k výroku rozsudku dne 27. června 2019. Uvádí v ní mimo jiné, že byl vypracován návrh zákona, který má zajistit účinný výkon rozsudků o navrácení dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Vládní zmocněnec se v roce 2019 obrátil na odbor pro výkon rozsudků Soudu sekretariátu Rady Evropy a upozornil na skutečnost, že dle rozsudku Soudu Ukrajině chybí právní a správní rámec potřebný pro výkon rozsudků o navrácení a že před uzavřením dohledu nad výkonem rozsudku by se Výbor ministrů Rady Evropy měl ujistit, že zákon, o kterém informovala ukrajinská vláda, je v praxi účinný. Za tím účelem by ukrajinská vláda měla doložit příklady vykonaných rozsudků o navrácení. Dohled nad výkonem rozsudku nebyl dosud ukončen.

¹⁵ Zpráva ze dne 14. března 2013 o výkonu rozsudků ve věcech *Bořánková proti České republice*, č. 41486/98, rozsudek ze dne 7. ledna 2003, a *Hartman proti České republice*, č. 53341/99, rozsudek ze dne 10. července 2003.

DOSLOV

V rámci doslovu se nabízí zmínit několik bodů, které zasazují výše uvedené části zprávy o jednotlivých projednávaných stížnostech do širšího kontextu.

ZAPRVÉ. SOUD V PERSPEKTIVĚ ZMĚN SYSTÉMU ÚMLUVY

Evropský soud pro lidská práva poskytuje v rámci primátu jednatelce před státem ochranu soukromým osobám tam, kde patřičné mechanismy na vnitrostátní úrovni vůbec zřízeny nejsou, systémově nefungují nebo jen v konkrétním případě selžou. V tomto ohledu se jeho role jeví jako naprosto jedinečná, a proto je i v zájmu občanů naší země prostřednictvím vhodných opatření zachovat funkčnost systému zřízeného Úmluvou před téměř 70 lety.¹⁶

V roce 2019 se sice nekonala žádná konference na vysoké úrovni věnovaná budoucnosti systému Úmluvy (připomeňme, že od roku 2010 bylo takových konferencí celkem pět),¹⁷ nicméně loňský rok měl být rokem uzavření procesu zahájeného na první z těchto konferencí, konané v Interlaken. Prohlášení z této konference vyzývalo Výbor ministrů, aby do konce roku 2019 rozhodl, zda se opatření přijatá v rámci reformního procesu ukázala být dostatečná pro zajištění udržitelného fungování kontrolního mechanismu Úmluvy, či zda je třeba hlubších změn.¹⁸ Řídící výbor pro lidská práva již ve své zprávě k déleodbě budoucnosti systému Úmluvy z roku 2015 konstatoval, že zásadnější opatření nejsou k dosažení uvedeného cíle nezbytná, tedy že lze pokračovat na půdorysu stávajícího uspořádání kontrolního mechanismu.¹⁹ Toto své zjištění zopakoval ve svém příspěvku k hodnocení interlakenského procesu, sepsaném v roce 2019.²⁰

Umožnila to celá řada opatření přijatých v rámci samotného Soudu, Radou Evropy i členskými státy.

Přesto, rozlišíme-li tři základní skupiny projednávaných věcí, a sice zjevně nepřijatelné stížnosti, opakující se zjevně důvodné stížnosti a senátní věci, je dnes navzdory neustálému zlepšování pracovních metod, a tedy racionalizaci práce, situace zcela uspokojivá toliko v první skupině. Jen u zjevně nepřijatelných stížností, které Soud na základě Protokolu č. 14 k Úmluvě odmítá samosoudcovsky, se podařilo poměrně rychle zlikvidovat nedodělky v počtu asi 100 tis. věcí a tyto stížnosti dnes Soud vyřizuje průběžně.

Zůstávají však velké počty opakujících se, zjevně důvodných stížností (neboť jejich opodstatněnost vyplývá z ustálené judikatury Soudu), jichž Soud ke dni 1. ledna 2020 evidoval téměř 35 tisíc. Je zřejmé, že si státy musejí samy poradit se strukturálními problémy, které se nacházejí na pozadí těchto případů,²¹ zejména zavést účinné vnitrostátní prostředky nápravy a vůbec náležitě vykonat předchozí rozsudky Soudu, ať už byly pilotní povahy, kdy na strukturální problémy poukázal Soud, nebo takové problémy odhalila až analýza zjištěného porušení provedená v procesu výkonu rozsudků. Připomeňme, že rozsudky Soudu jsou závazné pro odsouzené státy, které mají právní povinnost přijmout odpovídající nápravná opatření, včetně těch, jimiž předejdou tomu, aby byly oprávněné osoby nuceny podávat další stížnosti ze stejného důvodu.

---

¹⁶ Úmluva, podepsaná dne 4. listopadu 1950 v Římě, oslaví toto výročí v letošním roce.

¹⁷ Interlaken 2010, Izmir 2011, Brighton 2012, Brusel 2015 a Kodaň 2018.

¹⁸ Výbor ministrů interlakenský proces ještě celkově nezhodnotil.

¹⁹ Už zpráva CDDH nazvaná *Longer term future of the system of the European Convention on Human Rights*, přijatá dne 11. prosince 2015, nezjistila potřebu přijetí opatření mimo existující právní rámec.

²⁰ *Contribution of the CDDH to the evaluation provided for by the Interlaken Declaration*, dokument CDDH(2019)R92Addendum2 přijatý dne 29. listopadu 2019, bod 221.

²¹ Podle Soudu tvoří největší skupiny stížnosti na vězeňské podmínky, stížnosti vyplývající z napětí mezi dvěma státy, stížnosti na nedostatek výkonu vnitrostátních rozhodnutí, stížnosti na nepřiměřenou délku soudních řízení. Velkou skupinu též vytvořily stížnosti na události související s pokusem o státní převrat v Turecku.

Setrvale znepokojivá je ovšem situace kolem stížností, které nelze považovat za řešitelné pouze na základě existující ustálené judikatury. Takové stížnosti přidělené senátům, jichž bylo na počátku letošního roku kolem 20 tisíc, vyžadují individuální posouzení po skutkové i právní stránce a tento proces, na rozdíl od situace u ostatních dvou skupin, dost dobře nelze zautomatizovat. Soud se v uplynulých letech alespoň pokusil ulehčit břemeno, které řešení těchto netriviálních případů představuje, když přiměl žalované státy, aby samy sepisovaly skutkový stav na základě stížností a svých vlastních zjištění (tzv. bezprostřední zjednodušený postup oznamování stížností).²² Také rozšířil pojem ustálené judikatury, aby mohl více takových stížností vyřizovat nikoli v sedmičlenných senátech, ale ve tříčlenných soudcovských výborech. V roce 2019 na experimentálním základě zavedl téměř u všech nově oznamovaných stížností úvodní období dvanácti týdnů po oznámení žalovanému státu, kdy vyzývá účastníky řízení, aby důkladně zvážili eventualitu smírného urovnání, a vlády, aby se při odmítavé reakci stěžovatele na nabídku smíru zkusily uchýlovat k jednostranným prohlášením, jimiž porušení Úmluvy v projednávaných věcech uznají. Kancelář Soudu napomáhá uzavírání smírů předkládáním konkrétních návrhů finančního vyrovnání, třebaže tak zdaleka nečiní ve všech oznamovaných věcech. Bude třeba vyhodnotit, zda toto opatření přináší ovoce v podobě vyššího počtu smírných urovnání, a tedy zdárně vyřešených případů.

Tato opatření mají zjevně své limity. I když Soud bude neúnavně pokračovat v hledání dalších vhodných nástrojů, s jejichž pomocí by se s výzvou představovanou opakujícími se i neopakujícími se stížnostmi mohl odpovídajícím způsobem vypořádat a které, doufejme, bude náležitě konzultovat s vládními zmocněnci, nezdá se, že by byl v brzké době po ruce kouzelný proutek, jehož mávnutím by obě tyto velké skupiny případů zázračně odpadly. Vyřizování zjevně důvodných stížností lze, podobně jako vyřizování zjevně nepřijatelných stížností, do jisté míry automatizovat za pomoci nástrojů, které poskytuje moderní informatika, ale likvidaci nedodělků u senátních případů si dost dobře nelze představit bez posílení zdrojů, které státy dávají Soudu k dispozici.

Přesto je pozitivní, že Soud alespoň průběžně zvládá vyřizovat přicházející nápad stížností, neboť celkové počty nevyřízených věcí se meziročně příliš nemění a oscilují kolem 60 tis. věcí. Je však přesto možné konstatovat, že se situace možná mírně zhoršila; zatímco k 1. lednu 2019 bylo přiděleno soudcovské formaci k vyřízení 56 350 případů, o rok později to bylo 59 800 věcí (a konci března 2020 již 60 950 věcí). Tyto výkyvy nemusejí nic znamenat, stejně jako mohou být známkou určité tendence.²³ Je zajímavou otázkou, jaký vliv na statistiky bude mít pandemie nemoci COVID-19, která přiměla předsedu Soudu prodloužit již tak dlouhou lhůtu pro podávání stížností postupně o tři další měsíce.

Vedle změn ve způsobech vedení řízení o stížnostech, o nichž rozhoduje Soud, existuje také možnost, aby jednotlivé státy dobrovolně přímo napomáhaly snižování nedodělků. Kromě vnímavosti vůči variantám řešení stížností bez odsuzujícího rozsudku, jako jsou smírná urovnání a jednostranná prohlášení vlády, jichž v případě České republiky nemohlo být v roce 2019 vzhledem ke skladbě oznámených stížností hojněji využito, mohou státy posílit kapacitu Soudu jednak dočasným přidělením soudce nebo státního zástupce do kanceláře Soudu, jednak poskytnutím příspěvku na zvláštní účet Soudu určený k likvidaci nedodělků. V roce 2019 Ministerstvo spravedlnosti se souhlasem vlády zaslalo na tento účet částku 25 tis. €.²⁴

Tím není dotčeno, že klíčové samozřejmě zůstává patřičné vnitrostátní provádění Úmluvy, zajištění účinných vnitrostátních prostředků nápravy a řádný výkon rozsudků Soudu, tedy každodenní hmata-

---

²² Související břemeno je potenciálně nemalé. Například při sepisování stanoviska vlády ke stížnostem ve věci *Zadeh* bylo třeba projít 99 svazků spisového materiálu čítajících 33 500 stran a zhruba 150 000 stran příloh. Výsledný soupis skutkového stavu ve stanovisku vlády měl 75 stran, přičemž šlo jen o dílčí aspekt celého trestního řízení – rozhodování o stěžovatelově vazbě.

²³ *Analysis of statistics 2019*, Council of Europe, leden 2020, s. 6, statistická ročenka Soudu dostupná na: https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_analysis_2019_ENG.pdf. Statistické údaje Soudu předložené Výboru ministrů dne 17. dubna 2020.

²⁴ Usnesení vlády ze dne 10. července 2017 č. 517.

telné a konkrétní úsilí o to, aby se nositelé práv a svobod zaručených Úmluvou a jejími protokoly nemuseli ubírat do Štrasburku a domáhat se ochrany svých práv až před mezinárodním soudem. Této zásadní aktivitě z hlediska zajištění dlouhodobé udržitelnosti systému Úmluvy se Kancelář vládního zmocněnce také intenzivně věnuje – svědčí o tom část IV této zprávy, v níž je řeč o budování databáze judikatury Soudu, vydávání čtvrtletníku s informacemi o rozhodovací praxi Soudu a ostatních mezinárodních orgánů ochrany lidských práv, fungování Kolegia expertů pro výkon rozsudků Soudu a provádění Úmluvy, šíření povědomí o právu Úmluvy a také o projektu financovaném z Norských fondů, který řadu z těchto dílčích aktivit propojuje a posouvá na vyšší, komplexnější úroveň.

Co se týče vývoje smluvní základny kontrolního mechanismu Úmluvy, na vstup v platnost stále čeká Protokol č. 15, který celkově posiluje přítomnost zásady subsidiarity v systému Úmluvy,²⁵ kdežto Protokolu č. 16, který je opční a má rozšířit poradní pravomoc Soudu na základě žádostí nejvyšších soudů smluvních států, přibýlo několik dalších ratifikací.²⁶ První z nich Česká republika ratifikovala, druhý zatím nepodepsala, avšak bude to zvažováno. Naproti tomu u Protokolu č. 12, který Česká republika podepsala v roce 2000, se zatím o dalším vnitrostátním schvalování neuvažuje, byť se k této otázce ministerstva spravedlnosti a zahraničních věcí periodicky vrací.

Konečně vyjednávání o dohodě o přistoupení Evropské unie k Úmluvě, jemuž Soudní dvůr Evropské unie svým kritickým posudkem 2/13 ze dne 18. prosince 2014 postavil do cesty významné právní překážky, uvízlo na dlouhou dobu na mrtvém bodě, bude obnoveno. Dne 5. listopadu 2019 byla generální tajemnice Rady Evropy Evropskou komisí uvědomena o připravenosti Evropské unie obnovit vyjednávání, jež bude zřejmě pokračovat v původním formátu tzv. 47+1, tedy za účasti expertů ze 47 členských států Rady Evropy a vyjednavče Evropské unie. Startu dalšího vyjednávání se na jaře letošního roku postavila do cesty pandemie.

ZADRUHÉ. ČESKÁ REPUBLIKA V SYSTÉMU ÚMLUVY

Česká republika je orgány Úmluvy nazírána jako běžný smluvní stát, který ničím výrazně nevybočuje „z řady“ a v poslední době vyvolává zanedbatelnou zátěž pro Soud, co se týče počtu stížností, které by proti naší zemi směřovaly. V roce 2019 byla se svými 122 ležícími případy v počtu nevyřízených stížností na celkovém 31. místě ze 47 smluvních států Úmluvy. Mezi stížnostmi, které – zjednodušeně řečeno – vyvolávají otázky z hlediska souladu postupu našich orgánů s Úmluvou a jichž Soud vykazuje 89, se jich podle kanceláře Soudu 35 % vztahuje k článku 8 (tedy k respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence), 11 % k článku 6 (tedy ke spravedlivému procesu) a zbytek zřejmě netvoří žádné výrazné skupiny.²⁷

Zhruba u poloviny z nevyřízených stížností neodpovídá postup jejich projednávání cílovému schématu dle bodu 20 písm. h) prohlášení z Brightonu, podle něhož rozhodnutí o oznámení stížnosti má padnout do roka od jejího podání a o oznámených stížnostech má být rozhodnuto do dvou let od jejich oznámení žalovanému státu. Skutečností je, že z 62 oznámených a nevyřízených stížností proti České republice, jak je evidujeme ke dni 1. května 2020, jich bylo 48 podáno před rokem 2018 (z toho ty nejstarší čtyři dokonce v roce 2012 a dalších jedenáct v roce 2013). Vnějšímu pozorovateli nemohou být úplně zřejmé příčiny tohoto stavu.

Vedle stagnujících případů před Soudem stagnuje pro změnu v České republice výkon rozsudku *D. H. a ostatní*, od jehož vydání v roce 2019 uplynulo dvanáct let a který je jako jediný z rozsudků týkajících se České republiky předmětem tzv. posíleného dohledu Výboru ministrů. Lze konstatovat, že v rovině právní úpravy a institucionálního zajištění byly vytvořeny velmi dobré předpoklady pro to, aby romské děti mohly skutečně požívat rovného přístupu k základnímu vzdělání. Klíčovou výzvou, před kterou česká společnost stále stojí, je naplnění změn směřujících ke společnému vzdělávání v praxi. Z povahy

²⁵ Chybí jen ratifikace ze strany Itálie a Bosny a Hercegoviny.

²⁶ Protokol již ratifikovalo 15 států.

²⁷ *Analysis of statistics 2019*, Council of Europe, leden 2020, s. 25, statistická ročenka Soudu dostupná na: https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_analysis_2019_ENG.pdf. Statistické údaje Soudu předložené Výboru ministrů dne 17. dubna 2020.

věci je zřejmé, že změny ve vzdělávání či diagnostice nemohou být a nebudou skokové, ale jde o proces, jehož dopady mohou být zřetelnější až po několika letech. Důležité proto je nečinit unáhlené kroky, které by nově zakotvené záruky rovného přístupu ke vzdělávání mohly oslabit. Školní docházka, jak zdůrazňuje i novější judikatura Soudu či Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, neplní jen vzdělávací funkci, ale pro vývoj dětí je neméně důležitý i její sociální rozměr, kdy škola by měla být příležitostí pro setkávání napříč společenskými bariérami tvořenými etnickým nebo sociálním původem či zdravotním postižením. V neposlední řadě je klíčové neztrácet ze zřetele, že finance vložené do společného vzdělávání nejsou výdajem, ale investicí, která se celé společnosti několikanásobně vrátí, a to nejen v ekonomické rovině.

Třebaže je tato Zpráva podávána za jeden konkrétní kalendářní rok, i závěrečné informace svědčí o tom, že je činnost styčného pracoviště České republiky pro agendu Soudu kontinuální. Snahou tohoto pracoviště je setrvale zabezpečovat jak kvalitní obhajobu státu, který je součástí rodiny evropských demokracií řídicích se zásadami právního státu, tak náležitou implementaci rozsudků Soudu a přispívat rovněž k celkovému fungování systému Úmluvy, k němuž se Česká republika před více než pětadvaceti lety připojila. To bude obdobně platit i ve vztahu k dalším agendám, o nichž se pojednává v dalších zprávách o činnosti vládního zmocněnce a jeho kanceláře.

II.

KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

1. ÚVOD

Svým usnesením ze dne 27. února 2017 č. 155 o systémovém řešení zastupování České republiky v řízeních o individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv pověřila vláda Ministerstvo spravedlnosti, potažmo kancelář vládního zmocněnce, výkonem veškeré agendy související se zastupováním České republiky také před Evropským výborem pro sociální práva (dále jen ‚EVSP‘), který dohlíží na dodržování práv chráněných Evropskou sociální chartou (dále jen ‚Charta‘).

2. EVROPSKÁ SOCIÁLNÍ CHARTA A EVROPSKÝ VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

Druhý pilíř ochrany základních práv a svobod na úrovni Rady Evropy představuje smluvní systém Charty, který doplňuje Úmluvu, o níž bylo podrobně pojednáno v první zprávě, o katalog práv tzv. druhé generace, jimiž jsou zejména práva sociální a hospodářská. Státy přebírají závazky podle Charty na základě omezené možnosti výběru mezi jejími ustanoveními a dosud pouze dva smluvní státy akceptovaly všechna ustanovení.

Smluvní systém Charty tvoří jednak původní Charta z roku 1961, která pro Českou republiku vstoupila v platnost v roce 1999 (publikována pod č. 14/2000 Sb. m. s.), její dodatkový protokol z roku 1988, který pro Českou republiku vstoupil v platnost v roce 1999 (publikována pod č. 15/2000 Sb. m. s.), pozměňující protokol z roku 1991 (Česká republika ho ratifikovala, avšak dosud nevstoupil v platnost), protokol z roku 1995 o kolektivních stížnostech, který pro Českou republiku vstoupil v platnost v roce 2012 (publikován pod č. 80/2012 Sb. m. s.),²⁸ a nakonec Revidovaná Evropská sociální charta, kterou Česká republika podepsala v roce 2000, avšak dosud neratifikovala.²⁹

Na rozdíl od Úmluvy není kontrolní mechanismus Charty založen na soudním přezkumu, ale na pravidelném předkládání zpráv o plnění stanovených závazků. Tyto zprávy projednává EVSP, své závěry následně postupuje Vládnímu výboru Charty, který u vybraných situací předkládá návrhy dalšího postupu Výboru ministrů Rady Evropy, jenž přijímá rezoluce a doporučení určená dotčeným státům. Podávání těchto zpráv o plnění závazků vyplývajících z Charty spadá v České republice i nadále do působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí.

Protokol z roku 1995 mechanismus administrativní kontroly dodržování závazků doplňuje o mechanismus abstraktní kontroly souladu vnitrostátní právní úpravy a praxe s ustanoveními Charty na základě tzv. kolektivních stížností. Takové stížnosti na nerespektování Charty mohou podávat jednak mezinárodní sociální partneři, mezinárodní nevládní organizace s poradním postavením u Rady Evropy, jejichž žádosti o možnost podávat kolektivní stížnosti vyhověl Vládní výbor, a národní sociální partneři. Stát

---

²⁸ Česká republika je jedním z patnácti států, které jsou protokolem aktuálně vázány.

²⁹ Chartou je vázáno celkem 43 států, z toho však devět, včetně České republiky, nepřistoupilo k revidované Chartě.

navíc může v tomto směru oprávnit reprezentativní národní nevládní organizace se zvláštní kompetencí v oblastech upravených Chartou.³⁰

Na rozdíl od individuálních stížností a oznámení, které známe z řízení před Soudem či před smluvními orgány OSN, kolektivní stížnosti mohou poukazovat na systémové nedostatky vnitrostátní právní úpravy či rozhodovací praxe, aniž by stěžovatelské organizace musely dokládat existenci obětí namítaného porušení Chartou zaručených práv, a tím méně, že takovými oběťmi jsou ony samy. Tomu odpovídá i rozsah přezkumu ze strany EVSP, který neposuzuje konkrétní případy jednotlivců, kteří měli být takto zkráceni na svých právech a byli by podrobeni povinnosti vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy, nýbrž *in abstracto* ověřuje nastavení právní úpravy a její uplatňování v praxi. Kolektivní stížnost by proto měla poukázat na to, v čem příslušný stát náležitě nezajistil uspokojivé provádění daného ustanovení Charty.

Pokud EVSP, který může dokonce vydat předběžné opatření,³¹ prohlásí stížnost za přijatelnou, vyzve dotčenou smluvní stranu a stěžovatelskou organizaci, aby doložily potřebné informace, vysvětlení a připomínky, přičemž může uspořádat i slyšení účastníků řízení. Na základě šetření EVSP rozhodne, zda smluvní stát dodržel své závazky podle Charty. Toto rozhodnutí je následně postupováno účastníkům řízení a Výboru ministrů, který může přijmout rezoluci nebo kvalifikovanou většinou doporučení určené dotčenému státu, případně požádat o vyjádření Vládní výbor. Dotčené státy jsou povinny předkládat EVSP jednou za dva roky zprávu o přijatých opatřeních směřujících k uvedení předmětné situace do souladu se závazky podle Charty.

3. STAV PROJEDNÁVÁNÍ KOLEKTIVNÍCH STÍŽNOSTÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

3.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

V uplynulém roce byla vládě oznámena jedna nová kolektivní stížnost.

Ve věci *Validity Foundation proti České republice* (č. 188/2019) je namítáno porušení čl. 11 odst. 1 Charty, který zakotvuje právo na zdraví. Stěžovatelka zároveň namítá porušení práva starších osob na sociální ochranu chráněného článkem 4 Dodatkového protokolu k Chartě z roku 1988. Ve stížnosti se tvrdí, že ačkoli síťová lůžka představují jednu z forem špatného zacházení, jsou nadále v České republice na základě ustanovení § 39 odst. 1 písm. c) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, používána jako jeden z povolených omezovacích prostředků.

3.2. KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI, KTERÉ BYLY V ROCE 2019 ROZHODNUTY

EVSP dne 5. prosince 2019 přijal rozhodnutí ve věci *University Women of Europe proti České republice* (č. 128/2016),³² ve které je namítáno porušení čl. 4 odst. 3 Charty ve spojení s článkem 1 Dodatkového protokolu z roku 1988 z důvodu porušování zásady spravedlivého a rovného odměňování mezi muži a ženami za práci stejné hodnoty, jakož i kvůli nízkému zastoupení žen v řídicích orgánech soukromých obchodních společností. Toto rozhodnutí však bylo oznámeno účastníkům řízení až dne 28. února 2020 a zveřejněno bude ve Štrasburku teprve dne 29. června 2020. Z tohoto důvodu není možné podat v této zprávě podrobnější informace,³³ nicméně rozhodnutí bude publikováno v českém překladu, jenž již byl pořízen, na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti, jakmile to bude možné. Ještě

³⁰ Takové oprávnění vydal zatím pouze jeden stát.

³¹ Vyplývá to z jeho jednacího řádu a v několika málo případech bylo předběžné opatření skutečně vydáno.

³² Obdobnou kolektivní stížnost předložila též nevládní organizace proti všem patnácti smluvním státům protokolu o kolektivních stížnostech. EVSP o všech rozhodl současně.

³³ Článek 8 odst. 2 druhý pododstavec Dodatkového protokolu k Evropské sociální chartě zakládajícího systém kolektivních stížností.

předtím o něm budou zpraveny dotčené státní orgány, jelikož bude třeba připravit odpověď pro Výbor ministrů.

3.3. KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI, O NICHŽ ŘÍZENÍ STÁLE PROBÍHÁ

Ve věci *International Commission of Jurists (ICJ) proti České republice* (č. 148/2017) je namítáno porušení článku 17 Charty (právo dětí na sociální a hospodářskou ochranu) ve spojení se zákazem diskriminace dle preambule Charty v důsledku nerovného procesního postavení a ochrany práv dětí, které nedosahují věku trestní odpovědnosti, oproti starším dětem při výkonu soudnictví ve věcech mládeže ve fázi přípravného řízení, a to zejména jde-li o: (i) otázku nutné obhajoby dítěte již od prvního úkonu ve věci, (ii) přístup k policejnímu spisu, (iii) právo obdržet rozhodnutí o odložení věci a možnost uplatnit proti němu opravný prostředek a (iv) otázku, zda je nezbytné vést řízení o uložení opatření před soudem pro mládež vždy. Rozhodnutím ze dne 13. září 2017 prohlásil EVSP kolektivní stížnost za přijatelnou.

V kolektivní stížnosti ve věci *European Roma Rights Centre & Mental Disability Advocacy Centre (ERRC & MDAC) proti České republice* (č. 157/2017) je namítáno porušení článku 17 Charty (právo matek a dětí na sociální a hospodářskou ochranu) ve spojení se zákazem diskriminace na základě etnického původu a zdravotního postižení obsaženými v preambuli Charty, a to z důvodu tvrzeného rutinního umísťování dětí do tří let věku, zejména nejzranitelnějších dětí, a to dětí romského původu a dětí se zdravotním postižením, do dětských domovů do tří let věku (tzv. kojeneckých ústavů), navzdory negativním dopadům institucionalizace takto malých dětí na jejich další vývoj, jakož i z důvodu nedostatku dostupných alternativních řešení. Dne 23. ledna 2018 EVSP rozhodl o přijatelnosti této kolektivní stížnosti.

3.4. IMPLEMENTACE ROZHODNUTÍ PŘIJATÝCH PŘED ROKEM 2019

V rozhodnutí ve věci *Association for the Protection of All Children (APPROACH) proti České republice* (č. 96/2013) ze dne 20. ledna 2015 EVSP shledal, že došlo k porušení článku 17 Charty (právo na sociální a hospodářskou ochranu dětí) v důsledku absence výslovné a účinné právní úpravy, která by absolutně zakazovala tělesné trestání dětí. EVSP tak nepovažoval za postačující, pakliže česká právní úprava zapovídala pouze nejzávažnější formy tělesných trestů uplatňovaným vůči dětem, zatímco připouštěla užití přiměřené fyzické síly jako formy výchovného opatření. Navíc neexistuje jasná judikatura, která by komplexně zakazovala tělesné tresty v praxi. Dle EVSP musí právní úprava obsahovat jasný zákaz všech forem tělesných trestů, které mohou nepříznivě ovlivnit tělesnou integritu, důstojnost, vývoj a psychiku dítěte. Ostatně na evropské i mezinárodní úrovni panuje shoda, že v právní úpravě má být zakotven výslovný a úplný zákaz tělesných trestů.

Česká republika se k implementaci tohoto rozhodnutí vyjádřila v březnu 2015. Ministerstvo práce a sociálních věcí vyslovilo názor, že se EVSP dopustil rozšiřujícího výkladu článku 17 Charty, který není v souladu s původním rozsahem závazku přijatého podle tohoto ustanovení. Poukázalo na stanoviska předložená během řízení před EVSP. Upozornilo také na přípravu právní úpravy v oblasti podpory zranitelných rodin, pěstounské péče a systému ochrany dětí.

Výbor ministrů ve své rezoluci CM/ResChS(2015)11 z června 2015 vzal toto vyjádření na vědomí a vyslovil očekávání, že Česká republika při předložení další zprávy o relevantních ustanoveních Charty poskytne informace o dalším pokroku. V listopadu 2015 byla poskytnuta informace o tom, že stávající situace, jež podle EVSP není v souladu s Chartou, zůstává nezměněna.

Česká republika se dále vyjádřila k implementaci předmětného rozhodnutí v říjnu 2018 v rámci 16. zprávy o plnění Evropské sociální charty. Ministerstvo práce a sociálních věcí po konzultaci s kanceláří vládního zmocněnce ve zprávě připustilo, že Česká republika si je vědoma závažnosti problematiky tělesného trestání dětí a prostoru pro změnu současné právní úpravy. Současně bylo uvedeno, že tělesné trestání dětí bude předmětem jednání Kolegia expertů.

Za účelem dalších odborných diskusí bylo rozhodnutí EVSP přeloženo do českého jazyka a v říjnu 2018 byla zpracována Analýza možnosti změny právní úpravy použití tělesných trestů na dětech v návaznosti na předmětné rozhodnutí. O rozhodnutí EVSP bylo široce referováno na jednání Kolegia expertů v listopadu 2018. Na jednání panovala shoda na potřebě ukotvit v právním řádu absolutní zákaz tělesných trestů vůči dětem, jejímž předpokladem je nicméně podpora pozitivního rodičovství prostřednictvím osvětové kampaně. Další kroky by mělo promyslet fórum expertů, jehož svolání je plánováno v návaznosti na zasedání Kolegia v lednu 2020. Zmíněná analýza byla doplněna o aktuální judikaturu Soudu, který navázal na svou předchozí judikaturu o absolutním zákazu tělesného trestání dětí (např. *O. C. I. a ostatní proti Rumunsku*, č. 49450/17, rozsudek ze dne 21. května 2019). V mezidobí kancelář vládního zmocněnce šíří osvětu. O rozhodnutí bylo pojednáno např. na konferenci MPSV pořádané k 30. výročí přijetí Úmluvy o právech dítěte v prosinci 2019 (viz část 4 této zprávy).

V rozhodnutí ve věci *European Roma a Travellers Forum (ERTF) proti České republice* (č. 104/2014) ze dne 17. května 2016 EVSP konstatoval, že došlo k porušení článku 16 Charty (právo rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu, zejména v oblasti bydlení) z důvodu nedostatečného přístupu romských rodin k sociálnímu bydlení, špatným ubytovacím podmínkám s nízkou úrovní hygieny, častých nucených vyklízení bytů, která nejsou doprovázena odpovídajícími zárukami, a z důvodu přetrvávající územní segregace této zranitelné skupiny obyvatel. EVSP dále shledal porušení článku 11 Charty (právo na ochranu zdraví) z důvodu nedostatečného přístupu romských obyvatel k odpovídající zdravotní péči.

Náš stát se k implementaci vyjádřil v listopadu 2016. Ministerstvo práce a sociálních věcí se k závěrům rozhodnutí EVSP postavilo kriticky, přičemž odkázalo na strategické dokumenty vlády v oblasti sociálního bydlení, předcházení a řešení problému bezdomovectví a sociální inkluze. Výbor ministrů ve své rezoluci CM/ResChS(2017)2 z února 2017 vzal toto vyjádření na vědomí a vyslovil očekávání, že Česká republika při předložení další zprávy o relevantních ustanoveních Charty poskytne informace o implementaci přijatých opatření.

V průběhu let 2018 a 2019 KVZ provedla rozsáhlou analýzu relevantního mezinárodního práva, vnitrostátní právní úpravy a vývoje situace v oblasti záruk při nuceném vystěhování. Součástí analýzy bylo rovněž dotazníkové šetření týkající se skutečné praxe při nuceném vystěhování. Na analýze spolupracovala Agentura pro sociální začleňování. Výsledky analýzy byly předběžně konzultovány s Kanceláří veřejného ochránce práv, Ministerstvem pro místní rozvoj, Ministerstvem práce a sociálních věcí a legislativním odborem Ministerstvem spravedlnosti.

Analýza a její závěry byly projednány na zasedání Kolegia expertů v lednu 2020. Jednotlivá ministerstva byla vyzvána k vypracování konkrétních návrhů opatření legislativní i nelegislativní povahy k posílení záruk při nuceném vystěhování. Věc bude opět projednána na následujícím zasedání Kolegia.

V rozhodnutí ve věci *Transgender Europe a ILGA Europe proti České republice* (č. 117/2015) ze dne 15. května 2018 EVSP shledal, že platná právní úprava změny pohlaví v České republice představuje porušení čl. 11 odst. 1 Charty, který stanoví, že každý má právo na opatření, jež mu zajistí nejvyšší možný dosažitelný standard zdravotní péče. Dle EVSP podmínka chirurgického zákroku podmiňující právní uznání změny pohlaví představuje zásah státu do práva chráněného článkem 11 Charty, který není nezbytný.

Česká republika doposud ke změně právní úpravy nepřistoupila a oproti roku 2018 k dalšímu posunu v řešení situace bohužel nedošlo. Nadále trvá rozpor s Ministerstvem vnitra, které uplatnilo připomínky k novelizaci právních předpisů předložené Ministerstvem spravedlnosti v červnu 2018, jejímž cílem bylo odstranit podmínku sterilizace pro právní uznání změny pohlaví. Rada vlády pro lidská práva přijala v březnu 2019 usnesení, ve kterém podpořila zamýšlené snahy o novelizaci právních předpisů. V červenci 2019 byla podána Ústavnímu soudu ústavní stížnost spojená s návrhem na zrušení ustanovení právních předpisů mimo jiné obsahujících podmínku sterilizace. Věc nyní projednává plénum Ústavního soudu (sp. zn. Pl. ÚS 2/20). Za účelem odblokování situace kancelář vládního zmocněnce připravila a v září 2019 předložila ministryni spravedlnosti podkladový materiál k vedení jednání s ministrem vnitra. K jednání na úrovni ministrů v dané věci však doposud nedošlo.

4. DOSLOV

Řídící výbor pro lidská práva Rady Evropy (CDDH) se v letech 2017 až 2019 mimo jiné zabýval stavem ochrany sociálních práv v Evropě. Přijal k tomu postupně dvě zprávy. První z nich, schválená v roce 2018, obsahuje místy velmi kritickou analýzu právního rámce Rady Evropy v oblasti ochrany sociálních práv. Druhá, jež je datována v červnu 2019, identifikuje určité dobré praxe a předkládá návrhy s cílem zlepšit provádění sociálních práv v Evropě.³⁴ Tato zpráva pokrývá pět různých rovin (zapojení států; monitorovací postupy; účinné provádění na vnitrostátní úrovni; povědomí o systému Charty; skloubení instrumentů Rady Evropy s jinými instrumenty na ochranu sociálních práv).

V rovině monitorovacích postupů, jež se mají vzájemně doplňovat, byla u prvního z nich – předkládání a projednávání zpráv – konstatována především komplikovanost systému, který ostatně podrobněji upravuje Výbor ministrů.

Postup kolektivních stížností se naproti tomu týká jen zhruba třetiny smluvních států Charty. Státy při přípravě zpráv CDDH v souvislosti s ním vyjádřily obavy, pokud jde o přezkum přijatelnosti stížností, který je podle nich laxní; průběh řízení před EVSP, který by měl být kontradiktornější a zahrnovat častěji prvek ústnosti; zjišťování skutkového stavu, které by mělo probíhat důkladněji; výklad Charty ze strany EVSP, jenž byl považován občas za příliš široký; a postup po zjištění nesouladu s Chartou, u něhož vystává riziko, že bude pokračovat donekonečna. Diskuse se tudíž soustředila na opatření k posílení právní jistoty v řízení o kolektivních stížnostech skrze zásadu kontradiktornosti a dialog mezi účastníky a EVSP o skutkových i právních otázkách. EVSP by měl pro rozhodnutí o každé věci mít pevný základ. Mohl by dále racionalizovat své postupy, například skrze standardizovaný formulář kolektivní stížnosti anebo řízení výměny názorů mezi účastníky prostřednictvím kladení konkrétních otázek.³⁵ CDDH považoval rovněž za prospěšné zintenzivnění dialogu EVSP se zástupci stran o obecných procesních otázkách. Co se týče celkového zvýšení účinnosti řízení o kolektivních stížnostech, Výbor ministrů by v něm měl hrát aktivnější úlohu a alespoň občas státům adresovat doporučení; současná praxe, kdy se taková doporučení zdráhá vydávat, je zřejmě v rozporu se samotným protokolem z roku 1995, který Výboru ministrů nedává zcela k volné úvaze, zda doporučení přijme, či nikoli. To oslabuje kolektivní tlak na státy. Diskutovány byly mimo jiné také otázky zachování důvěrnosti rozhodnutí EVSP po dobu čtyř měsíců (viz výše v oddílu 3.2.) a náhrady nákladů řízení stěžovatelských organizací; tyto myšlenky, stejně jako některé jiné, jako je rozšíření pravomoci Soudu o rozhodování o kolektivních stížnostech, však nebyly akceptovány, protože by vyžadovaly změnu smluvního systému Charty.

Naplnění těchto doporučení závisí na členských státech, Výboru ministrů i samotném EVSP. Na jedné straně je velmi pozitivní, že se pracovní skupině CDDH, která se touto problematikou zabývala, podařilo nastolit konstruktivní atmosféru a zapojit všechny aktéry do diskuse. Na druhé straně se ukázalo, že na mnoha zásadních otázkách v oblasti sociálních práv nepanuje shoda a že obavy států mohou představovat spíše argumenty, s nimiž lze vyjádřit rezervovaný postoj vůči posílení funkčnosti evropského mechanismu kontroly dodržování sociálních práv, který smluvní systém Charty zakládá.

³⁴ Obě zprávy jsou dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/human-rights-intergovernmental-cooperation/human-rights-development-cddh/social-rights-in-europe>.

³⁵ Toto je běžné v řízení před Soudem.

III.

OZNÁMENÍ PODANÁ KE SMLUVNÍM ORGÁNŮM OSN

1. ÚVOD

Od roku 2003 je vládní zmocněnec pověřen zastupováním České republiky v řízeních o individuálních oznámeních podaných k Výboru OSN pro lidská práva podle Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech. Svým usnesením ze dne 27. února 2017 č. 155 o systémovém řešení zastupování České republiky v řízeních o individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv však vláda pověřila Ministerstvo spravedlnosti, potažmo kancelář vládního zmocněnce, výkonem veškeré agendy související se zastupováním České republiky v řízeních před všemi smluvními orgány OSN.

2. SMLUVNÍ ORGÁNY OSN

Organizace spojených národů přijala devět základních lidskoprávních úmluv. Česká republika je vázána osmi z nich.³⁶ Každá z těchto úmluv zřizuje jako svůj monitorovací orgán výbor, který má za úkol kontrolovat dodržování závazků, které ze smlouvy vyplývají, a to přijímáním a hodnocením periodických zpráv smluvních stran, případně také přijímáním a prošetřováním individuálních stížností.³⁷ Zatímco předkládání periodických zpráv zůstává i nadále úkolem zmocněnce vlády pro lidská práva (Úřadu vlády), k zastupování v řízeních o individuálních stížnostech je příslušná kancelář vládního zmocněnce. Jedná se konkrétně o následující úmluvy a jim odpovídající výbory:

- Výbor OSN pro lidská práva (*HRC*) dle Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech (dále jen ‚Pakt‘, vyhlášený pod č. 120/1976 Sb., a ‚opční protokol k Paktu‘, vyhlášený pod č. 169/1991 Sb.);
- Výbor OSN proti mučení (*CAT*) zřízený na základě článku 22 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (vyhlášena pod č. 143/1988 Sb.);
- Výbor OSN pro odstranění rasové diskriminace (*CERD*) podle článku 14 Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (vyhlášena pod č. 95/1974 Sb.);
- Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (*CEDAW*) podle Opčního protokolu k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (vyhlášen pod č. 57/2001 Sb. m. s.);
- Výbor OSN pro práva dítěte (*CRC*) podle Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte zavádějícího postup předkládání oznámení (vyhlášen pod č. 28/2016 Sb. m. s.);
- Výbor OSN pro nucená zmizení (*CED*) podle článku 31 Mezinárodní úmluvy o ochraně všech osob před nuceným zmizením (vyhlášena pod č. 13/2017 Sb. m. s.).

³⁶ Česká republika dosud není smluvní stranou Úmluvy OSN o ochraně všech migrujících pracovníků a jejich rodin.

³⁷ Ve vztahu k Mezinárodnímu paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech není Česká republika vázána Opčním protokolem, který zakládá mechanismus podávání individuálních stížností k Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva (*CESCR*). Stejně tak Česká republika prozatím nedokončila proces ratifikace Opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením (*CRPD*), a proto není účastna ani mechanismu podávání individuálních oznámení k Výboru pro práva osob se zdravotním postižením (aktuální stav procesu ratifikace tohoto protokolu je popsán níže).

3. STAV PROJEDNÁVÁNÍ OZNÁMENÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICCE

V roce 2019 probíhalo řízení o věcech týkajících se České republiky před dvěma smluvními orgány OSN.

3.1. VÝBOR OSN PRO LIDSKÁ PRÁVA (HRC)

V roce 2019 nezaslal tento výbor České republice žádné nové oznámení. Stručně předestřeny tudíž budou případy, jejichž projednávání nebylo dosud uzavřeno. Dále je třeba zmínit problematiku implementace názorů HRC.

3.1.1. PROJEDNÁVANÁ OZNÁMENÍ

Novější je oznámení ve věci *Meszárošová proti České republice* (č. 3197/2018). To podala oznamovatelka za svého zesnulého syna, jenž měl být vystaven špatnému zacházení v rozporu s články 6 (právo na život) a 7 Paktu (zákaz nelidského nebo ponižujícího zacházení). Oznamovatelka spatřuje porušení těchto základních práv jednak v nepřiměřeném použití síly při postupu policejních složek zasahujících u jejího syna, který trpěl paranoidní schizofrenií a byl právě stížen záchvatem agrese, jednak v postupu ošetřujícího lékaře, který měl použít nepřiměřenou dávku sedativ, přičemž v důsledku kombinace těchto faktorů prodělal její syn sérii srdečních zástav, které později vedly k jeho úmrtí. V oznámení je dále namítáno porušení povinnosti státu zajistit účinné vyšetřování předmětných událostí. Po zevrubné analýze okolností případu bylo výboru dne 14. ledna 2019 předloženo stanovisko vlády k přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení. Doplňující stanovisko reagující na vyjádření oznamovatelky předložila vláda HRC dne 7. července 2019.

Skončeno dosud nebylo ani projednávání oznámení ve věci *Malinovsky a ostatní proti České republice* (č. 2839/2016). S dříve vyřizovanými věcmi má jeden společný rys, a sice že je v něm napadána restituční podmínka státního občanství, a to pod úhlem článku 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (zákaz diskriminace) a nově také ve světle čl. 14 odst. 6 Paktu (právo na odškodnění v případě justičního omylu). V roce 2019 nevyvstala potřeba, aby vláda předložila k této věci doplňující stanovisko.

3.1.2. IMPLEMENTACE NÁZORŮ VÝBORU

Jak již bylo uvedeno v předchozích zprávách předkládaných vládě, Česká republika navzdory opakovaným názorům HRC kritizujícím určité diskriminační rysy restituční legislativy nebo praxe nezměnila svoji právní úpravu, která zakotvuje mimo jiné podmínku státního občanství pro vznik nároku na vydání majetku nebo na náhradu, ani neumožnila obnovit řízení po vydání kritického názoru HRC, protože tento expertní orgán OSN nelze považovat za mezinárodní soud ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. i) Ústavy České republiky a navazujících ustanovení zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Tento postoj je setrvalý od okamžiku, kdy ho vláda zaujala a vtělila do přílohy č. 2 svého usnesení ze dne 22. května 2002 č. 527. Nikdy nebyl přehodnocen, a to ani politickou reprezentací (změnou právní úpravy), ani soudní cestou (zrušovacím nálezem Ústavního soudu).

Česká republika dne 17. října 2019 obhajovala před HRC svoji čtvrtou periodickou zprávu o plnění závazků dle Paktu. Stejně jako při minulých podobných příležitostech byla i tentokrát otevřena otázka implementace názorů tohoto orgánu. V diskusi zazněla k tomuto tématu následující výměna názorů mezi jedním z členů a českou delegací.

Dotyčný člen výboru sice vzal v potaz nezměněnou pozici našeho státu, jež poukazuje mimo jiné na to, že by implementace narazila na zásadu právní jistoty a stabilitu vlastnických práv, nicméně doporučil zvážit možnost poskytnutí finanční náhrady tam, kde restituce není možná. Česká delegace k tomu podotkla, že informace o implementaci poskytla výboru již několikrát. Implementační mechanismus byl doplněn o kolektivní poradní orgán – Kolegium expertů pro výkon rozsudků Soudu a provádění Úmluvy –, který funguje obdobně ve vztahu k rozhodnutím jiných mezinárodních orgánů, nemůže však zaručit rychlou a úplnou implementaci, nastanou-li technické nebo politické obtíže. Delegace upozornila i na

úkol připravit návrh kompenzačního mechanismu, uložený v souvislosti s ratifikací Opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením (viz kapitolu 4 níže). Vláda se k otázce implementace názorů ohledně restituční podmínky státního občanství vyjádřila již v roce 2002. Tam, kde nestála v cestě legislativní překážka, byly názory implementovány, příslušné orgány byly o názorech informovány a mohly je vzít v úvahu při svém dalším rozhodování. Poskytnutí náhrady za nevydaný majetek by mělo značné rozpočtové dopady. Jelikož od přezkumu třetí periodické zprávy nepřibyl žádný názor výboru, který by bylo třeba implementovat, a s přihlédnutím k tomu, že původní názory se týkaly v podstatě problému přechodné povahy, je na čase záležitost uzavřít a nepokračovat v diskusi o implementaci těchto názorů donekonečna. Člen výboru reagoval s tím, že opakovaný odpor vůči implementaci názorů výboru není v souladu s povinností státu plnit své závazky podle Paktu v dobré víře. Řešením situace by mohlo být poskytnutí finanční náhrady *ex gratia*, přičemž stát by měl volnost při určení výše náhrady za předpokladu, že by byla adekvátní. Česká delegace doplnila, že v současné době není politická vůle znovu otevřít diskusi o restituční legislativě, protože vláda zaujala konečné stanovisko již v roce 2002.

Výbor v bodě 5 svých závěrečných doporučení určených České republice vyjádřil znepokojení a odkázal na svůj obecný komentář č. 33 z roku 2008 o povinnostech států podle opčního protokolu k Paktu. Podotkl, že jeho názory vykazují některé z hlavních charakteristik soudního rozhodnutí a představují autoritativní rozhodnutí ze strany orgánu zřízeného Paktem a příslušného vykládat tento instrument. Náprava stanovená v jeho názorech je tudíž důležitou součástí povinností států podle čl. 2 odst. 3 Paktu a článku 2 opčního protokolu k Paktu. V bodě 6 závěrečných doporučení pokračoval s tím, že by Česká republika měla revidovat svoji pozici za účelem splnění svých závazků v dobré víře a urychleně a plně implementovat všechny nevyřešené názory HRC tak, aby bylo zaručeno právo obětí na účinnou nápravu, došlo-li k porušení Paktu. Stát by měl řádně uvážit možnost poskytnout náhradu *ex gratia* jednotlivcům, ve vztahu k nimž výbor shledal porušení Paktu. HRC rovněž povzbudil Českou republiku v jejím úsilí směřujícím k zavedení vhodného mechanismu poskytování peněžitých částek obětem v případech, v nichž smluvní orgán OSN shledá porušení a doporučí přiznání spravedlivého zadostiučinění, jakož i náhrady nákladů řízení.

Dá se tedy říci, že pokus tuto záležitost uzavřít s ohledem na setrvalý postoj České republiky nevyšel a že HRC na implementaci svých názorů bez ohledu na vznesené argumenty, včetně přechodného charakteru restituční legislativy, trvá. Pakliže by byla politická vůle tuto otázku vyřešit, lze vzít v potaz, že podle HRC by zjevně stačilo vyplatit náhradu jen těm jednotlivcům, kteří se na výbor úspěšně obrátili, případně jejich právním nástupcům (dědicům). Z hlediska rozpočtových dopadů bychom však museli ustoupit z jiného aspektu dosavadních úvah založeného na zásadě rovnosti, který v minulosti vedl k odmítnutí myšlenky poskytovat za nevydaný majetek finanční náhradu, a sice rozšíření nároku na takovou náhradu automaticky na všechny jednotlivce v obdobné situaci, bez ohledu na to, zda se na HRC v minulosti obrátili.³⁸ Je přitom pravděpodobné, že by HRC oznámení podaná dalšími jednotlivci poukazujícími na tentýž problém neakceptoval. V minulosti se už totiž opakovaně rozhodl přistoupit na argumentaci České republiky založenou na přílišné opožděnosti (a tedy zneužívající povaze) takových oznámení, třebaže opční protokol k Paktu nestanoví pro podání oznámení k HRC žádnou lhůtu.³⁹ Tuto

---

³⁸ Jak bylo uvedeno v naší Zprávě za rok 2008 o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných proti České republice k Výboru OSN pro lidská práva, „Ministerstvo financí [...] odhadlo, že cca 2 až 4 tis. osob žadatelů o náhradu podle zákona o mimosoudních rehabilitacích nesplňovalo podmínku státního občanství, přičemž cca 5 až 8 tis. takových osob žádost ani nepodalo; náklady na případné odškodnění odhadlo toto ministerstvo na cca 3 mld. Kč; řada osob přitom byla odškodněna podle tzv. náhradových dohod a otevírání možnosti naturální restituce by též bylo velmi problematické“. Tato pasáž odráží odpověď tehdejšího předsedy vlády určenou Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu, který se problematikou tehdy zabýval.

³⁹ Takto bylo rozhodnutím HRC ze dne 24. července 2007 odmítnuto oznámení č. 1452/2006 *Chytil proti České republice*. Třebaže výbor tento argument v některých svých pozdějších rozhodnutích neakceptoval, zatímco v jiných ano (tam, kde se mu zejména zdálo, že je prodleva mezi skončením vnitrostátního řízení a podáním oznámení značná), do článku 99 písm. c) svého jednacího řádu s účinností od 1. ledna 2012 vtělil pravidlo, podle něhož

otázku bude možné znovu nastolit v souvislosti s návrhem kompenzačního mechanismu, který je zmíněn na konci kapitoly 4 níže a jehož myšlenka se zjevně zalíbila i HRC.

3.2. VÝBOR OSN PRO ODSTRANĚNÍ DISKRIMINACE ŽEN (CEDAW)

Před CEDAW probíhalo řízení o třech oznámeních, přičemž jedno z nich výbor odmítl.

Tento osud potkal konkrétně oznámení ve věci *J. D. a ostatní proti České republice* (č. 102/2016), jež se opíralo o řadu ustanovení Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, konkrétně o čl. 2 písm. b) a e) ve spojení s články 5, 10 písm. h) a čl. 16 odst. 1 písm. e), a věcně napadalo skutečnost, že šestice oznamovatelek se nemohla domoci odškodnění za protiprávně provedenou sterilizaci, a chyběl jim tedy prostředek nápravy porušení zmíněné úmluvy. CEDAW konstatoval, že oznamovatelky nevyčerpaly vnitrostátní prostředky nápravy. Tento argument založený na povinnosti oznamovatelek v pochybnostech vyčerpat dostupný vnitrostátní prostředek nápravy není sám o sobě překvapivý. Přesto vyznívá zdánlivě nesouladně s tím, že CEDAW ve svých závěrečných doporučeních k periodickým zprávám České republiky setrvale náš stát vyzývá, aby přijal právní rámec pro finanční odškodnění obětí nucené sterilizace nebo sterilizace provedené bez poskytnutí informovaného souhlasu. Jelikož CEDAW pozitivně nerozhodl, že stávající občanskoprávní úprava a judikatura českých soudů skutečně naplňuje požadavky vyplývající z Úmluvy, a omezil se na posouzení přijatelnosti oznámení, lze učinit závěr, že závěrečná doporučení vydávaná v rámci administrativní kontroly dodržování závazků podle Úmluvy nejsou dotčena odmítavým rozhodnutím vydaným při uskutečňování kontroly na základě individuálních oznámení.⁴⁰ Anotace rozhodnutí je obsažena v příloze č. 1 této zprávy. V září 2019 byl Poslanecké sněmovně předložen poslanecký návrh na vydání zákona o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem. Vláda k návrhu zákona dne 30. října 2019 zaujala neutrální stanovisko. Jaký bude osud návrhu, ukáže až čas.

V roce 2019 pokračovalo projednávání oznámení ve věci *X. proti České republice* (č. 121/2017). V té bylo dříve vydáno předběžné opatření na základě čl. 5 odst. 1 Opčního protokolu k Úmluvě o odstranění diskriminace žen a článku 63 jednacího řádu CEDAW, jímž byla vláda vyzvána, aby po dobu jeho projednávání upustila od realizace trestu vyhoštění. K němu byla oznamovatelka odsouzena poté, co přicestovala a na letišti předložila cestovní pas na cizí jméno. V oznámení je konkrétně namítáno, že jí orgány České republiky neumožnily podat a řádně vyřídit její žádost o mezinárodní ochranu, nezjistily včas její zranitelnost a naopak přijaly kroky k její deportaci do země původu. Podle oznamovatelky by vyhoštěním do země, ve které jí hrozí, že se stane opětovně obětí domácího násilí dosahujícího stupně pronásledování na základě pohlaví, nadto za situace, kdy neexistuje účinná ochrana na vnitrostátní úrovni, došlo k porušení četných ustanovení Úmluvy. Dále oznamovatelka tvrdí, že jí v rámci trestního řízení nebyl zajištěn přístup k právní pomoci, a nebylo jí tak umožněno využít dostupné opravné prostředky proti trestnímu příkazu. Konečně mělo dojít k porušení Úmluvy i tím, že byla držena ve Vazební věznici Praha-Ruzyně, a to z pohledu ženy, která nedávno porodila a stala se obětí domácího násilí, v nevyhovujících podmínkách. V návaznosti na předběžné opatření, jakož i z důvodu podání žádosti o mezinárodní ochranu Obvodní soud pro Prahu 6 odložil výkon trestu vyhoštění oznamovatelky. Ta byla následně přemístěna do pobytového střediska pro žadatele o mezinárodní ochranu, které v lednu 2018 opustila, aniž o sobě zanechala zprávy.

Vláda s ohledem na tento vývoj od roku 2018 soustavně upozorňuje Výbor na ztrátu kontaktu právního zástupce s obětí namítaných porušení a navrhuje z tohoto důvodu řízení zastavit. Naposledy tento návrh vláda formálně přednesla ve vyjádření ze dne 20. května 2019. CEDAW dosud nijak nerozhodl a řízení tak stále probíhá.

---

může oznámení představovat zneužití práva stížnosti, je-li podáno pět let poté, co oznamovatel vyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy, případně tři roky po skončení řízení před jiným mezinárodním vyšetřovacím nebo smířčím orgánem, ledaže jsou s ohledem na všechny okolnosti oznámení dány důvody pro takovou prodlevu.

⁴⁰ Nad rámec lze uvést, že před Soudem probíhá řízení ve věci *Maděrová proti České republice*, která se týká promlčitelnosti nároku na náhradu nemajetkové újmy za nezákonnou sterilizaci provedenou v roce 1983.

Nově bylo vládě doručeno oznámení ve věci *S. I. proti České republice* (č. 152/2019) a společně s ním i žádost o vydání předběžného opatření. Ta se obsahově shodovala s žádostí o vydání předběžného opatření, kterou oznamovatelka dříve neúspěšně uplatnila u Soudu (viz část 1.2.2.2 výše). Oznamovatelka spatřuje porušení článku 6 Úmluvy (povinnost přijímat opatření k potlačování obchodování se ženami a jejich vykořisťování ve formě nucené prostituce) v tom, že k ní vnitrostátní orgány nepřistupovaly se zvláštní péčí jako ke zranitelné osobě, která se stala obětí obchodování s lidmi. V rámci rozhodování o jejím zajištění a při uložení správního vyhoštění tak údajně nevzaly v potaz, že byla v zemi původu nucena k prostituci. Dále namítá, že v průběhu zajištění neměla přístup ke specializované zdravotní péči a že rozhodování o prodloužení pobytu v zařízení pro zajištění cizinců nezohledňovalo její zdravotní stav (duševní obtíže a porucha příjmu potravy). Dne 16. prosince 2019 byla vláda vyzoomněna, že CEDAW nevyhověl žádosti oznamovatelky o vydání předběžného opatření. Po obstarání relevantních podkladů bylo přistoupeno k vypracování stanoviska vlády k přijatelnosti a odůvodněnosti oznámení.

3.3. VÝBOR OSN PRO NUCENÁ ZMIZENÍ (CED)

V roce 2019 neprobíhalo před tímto výborem žádné řízení o individuálním oznámení, jež by se týkalo České republiky. Není známo, zda se znepokojení, které jsme vyjádřili ohledně nadměrně stručného odůvodnění rozhodnutí o zastavení řízení o oznámení *Iureva proti České republice* (č. 3/2017) ze dne 8. června 2018, stalo předmětem reflexe ze strany CED.

4. RATIFIKACE OPČNÍHO PROTOKOLU K ÚMLUVĚ O PRÁVECH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

V roce 2017 vláda zahájila proces směřující k ratifikaci Opčního protokolu k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením. Předložení návrhu na ratifikaci Opčního protokolu bylo zařazeno jako jeden z úkolů do Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015–2020, schváleného usnesením vlády ze dne 25. května 2015 č. 385.

Návrh na ratifikaci opčního protokolu vypracovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí byl vládou schválen usnesením ze dne 22. května 2017 č. 391. Zatímco Senát vyslovil souhlas s ratifikací svým usnesením ze dne 11. října 2017 č. 279, Poslanecká sněmovna návrh nestačila v předchozím volebním období projednat. Vystala tudíž potřeba předložit tento návrh ke schválení Poslanecké sněmovně znovu. S cílem pokračovat v parlamentním projednání návrhu na ratifikaci Protokolu proto vláda svým usnesením ze dne 20. listopadu 2018 č. 772 schválila jeho opětovné předložení Parlamentu. Tento návrh respektuje dřívější rozhodnutí vlády o zajištění provádění opčního protokolu v rámci resortu spravedlnosti, potažmo kanceláře vládního zmocněnce.⁴¹ Naproti předchozímu materiálu nepřináší nový návrh žádné obsahové změny. Souhlas s ratifikací zatím vyslovil Senát, a to usnesením ze dne 27. února 2019 (senátní tisk č. 19/0). Prvé čtení v Poslanecké sněmovně proběhlo dne 13. února 2019 na její 26. schůzi, kde bylo rozhodnuto o jejím přikázání k projednání v příslušných výborech (sněmovní tisk č. 356). Materiál byl opakovaně zařazen na pořad jednání schůzí Poslanecké sněmovny; do konce dubna 2020 však projednán nebyl.

Opční protokol zakládá pravomoc Výboru pro práva osob se zdravotním postižením zabývat se stížnostmi jednotlivců nebo skupin jednotlivců na porušení práv vyplývajících z jednotlivých ustanovení Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Ratifikace protokolu tak představuje posun

---

⁴¹ Na základě bodu II. usnesení vlády ze dne 22. května 2017 č. 391 v dané záležitosti došlo k novelizaci Statutu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva. Jeho čl. 10 odst. 1 byl nově doplněn o písmeno h), dle něhož se ustanovení Statutu uplatní přiměřeně i na řízení před Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením podle Opčního protokolu k této Úmluvě.

v procesní ochraně práv zaručených zdravotně postiženým osobám. Úmluva byla Českou republikou ratifikována v roce 2009 a vstoupila v platnost dne 28. října 2009 (vyhlášena pod č. 10/2010 Sb. m. s.). K ratifikaci opčního protokolu nebylo dříve přistoupeno vzhledem k novosti Úmluvy a s ohledem na nedostatek zkušeností s činností Výboru, ustaveného v listopadu 2008, při výkladu Úmluvy a posuzování jejího provádění a uplatňování v jednotlivých smluvních státech.

K posledně zmíněnému je třeba doplnit, že dle zmíněného usnesení vlády ze dne 20. listopadu 2018 má Ministerstvo spravedlnosti do šesti měsíců od ratifikace Opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením prezidentem České republiky předložit vládě návrh mechanismu, na základě něhož bude na vnitrostátní úrovni rozhodováno o výši případného spravedlivého zadostiučinění, pakliže v řízení před smluvními orgány OSN příslušný orgán shledá porušení závazků ze strany České republiky a doporučí, aby oznamovateli bylo přiznáno spravedlivé zadostiučinění a náhrada nákladů řízení.

5. JEDNÁNÍ S ÚTVAREM STÍŽNOSTÍ ÚŘADU VYSOKÉHO KOMISAŘE OSN PRO LIDSKÁ PRÁVA

Setkání se zástupci sekretariátu útvaru stížností, včetně zastupující vedoucí tohoto útvaru, se uskutečnilo dne 26. dubna 2019.

Z jejich sdělení především vyplynuly informace o fungování sekretariátu. Dosti omezené lidské zdroje (počet lidí, délka trvání smluv a s tím související fluktuace) se odrážejí ve vzniku nedodělků a průtahů při vyřizování jednotlivých případů. Třebaže mezi pracovními metodami jednotlivých výborů nejsou zásadní rozdíly, snaha řízení urychlit a zefektivnit je patrná především u nejvíce zatíženého HRC. Snaha prosazovat sdílení dobré praxe a sjednocovat procesní postupy naráží na sklon členů jednotlivých výborů bránit zvláštní pravidla svého smluvního orgánu. Pořadí projednávání oznámení se řídí rozmanitými kritérii, jako je datum nápadu nebo objektivní důvody pro přednostní projednání.

Česká strana nastolila téma některých aspektů procesních postupů.

Předně ve věci X. vedené před CEDAW bylo upozorněno na zachování platnosti předběžného opatření bránícího vyhoštění oznamovatelky, přestože tato svévolně opustila zařízení, v němž byla umístěna, snahy o její vypátrání byly neúspěšné a orgány s ní ztratily veškerý kontakt. Lze se proto důvodně domnívat, že vycestovala z území státu a že s ní musela ztratit kontakt i zastupující nevládní organizace. Z jednání vyplynulo, že taková situace je zralá na podání návrhu na zastavení řízení, které zbaví předběžné opatření automaticky účinků.

Dále česká strana poukázala na problematiku opakujících se podání, zejména ve věcech X. a *Dzurková* před CEDAW, u nichž proběhly již čtyři, resp. pět kol výměn podání mezi stranami. Sekretariát si je těchto situací vědom, a proto také v průvodních dopisech uvádí, že je vyjádření zasíláno protistraně jen pro informaci a za účelem doplnění spisu, nicméně každá ze stran si musí vyhodnotit, zda má na tvrzení obsažená ve vyjádření protistrany reagovat. V tomto směru dochází pozvolna ke změnám procesních postupů. Zejména podle jednacího řádu HRC by měla proběhnout toliko dvě kola, kdy se strany mohou vyjádřit k věci, načež bude případ zpravidla připraven k rozhodnutí; další podání budou přípustná jen za výjimečných okolností.

Bylo rovněž diskutováno rozhodnutí CED o zastavení řízení ve věci *Iureva*. Vláda byla tímto vyústěním překvapena, jelikož jí nebylo umožněno, aby se k eventualitě zastavení řízení vyjádřila. Přitom byla obviněna ze závažného porušení lidských práv, a proto očekávala, že odůvodnění rozhodnutí postaví najisto, že k tvrzenému zacházení ze strany vnitrostátních orgánů nedošlo. Výbor však přijal velmi lakonické rozhodnutí, v němž se omezil na konstatování, že důvodem zastavení řízení je skutečnost, že dle vyjádření oznamovatelky byla její dcera nalezena. Z toho ovšem výslovně neplyne, že českými orgány dříve zadržována být nemohla. CED podle sekretariátu zvažoval podrobnější zdůvodnění, nicméně většina členů hlasovala pro stručné vyústění.

Poslední otázkou tohoto druhu byla implementace názorů smluvních orgánů OSN. Ta vyvstala v souvislosti s názorem HRC ve věci *Pezoldová*. Stát k možnostem implementace poskytl opakovaně negativní vyjádření. Přesto nebyl dohled nad implementací tohoto názoru z roku 2002 doposud ukončen. I když je pochopitelné, že oznamovatelka není s implementací názoru spokojena, z pohledu státu jde o věc uzavřenou. Nabízí se proto otázka, kdy bude uzavřen také dohled nad výkonem tohoto názoru na mezinárodní úrovni. Dle sekretariátu posuzují úroveň implementace názorů jednotlivé výbory odlišně. V praxi používají určitou pětistupňovou škálu podle míry uspokojení s implementací. Nikterak výjimečně nastávají situace, kdy není vůle a odhodlání státu názor vykonat. Záleží, jak k tomu přistoupí konkrétní výbor. Závěrečnou zprávu bývá zvykem vydat teprve, když byl názor uspokojivě vykonán. Pokud takové formální rozhodnutí nebylo přijato, není sice technicky vzato dohled ukončen, materiálně vzato však ano. Občas se sekretariát setkává s tím, že si sami oznamovatelé přejí, aby byl dohled ukončen, byť názor nebyl uspokojivě implementován. Česká strana dodala, že ve věcech týkajících se restitucí nejde ani tak o individuální rozměr případu, ale spíše o lichou naději ponechávanou osobám ve srovnatelné situaci, že by zákonodárce mohl svůj postoj přehodnotit. Sekretariát připustil, že tyto případy bude třeba řešit, protože stávající praxe není vyhovující a podobných případů přibývá. Pokud státy neponechávají žádný prostor pro změnu, není smysluplné pokračovat ve výkonu dohledu.

Sekretariát byl rovněž vyrozuměn o tom, že v souvislosti s ratifikací Opčního protokolu k Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením uložila vláda Ministerstvu spravedlnosti úkol spočívající v přípravě návrhu odškodňovacího mechanismu, který by umožňoval vyplacení peněžitých náhrad úspěšným oznamovatelům. V současné době k poskytnutí náhrady neexistuje žádný právní titul. Sekretariát přislíbil prověřit, zda takové mechanismy fungují v jiných státech, a sdělit případně svá zjištění a zaslat shromážděné podklady.

V neposlední řadě byly řešeny veskrze praktické otázky (které ve vztahu k Soudu nevystávají), jako je anonymita korespondence (oficiální nóty, jimiž jsou podání zasílána vládě, neobsahují jména úředních osob, které příslušná oznámení zpracovávají a vyřizují), ale také její přímé zasílání kanceláři vládního zmocněnce (s cílem předcházet prodlevám při vyřizování žádostí), které Česká republika úřední cestou opakovaně, avšak neúspěšně požadovala. Sekretariát připustil, že lze žádat o prodloužení lhůty.

Závěrem lze jako světlou stránku uvést, že sekretariát hodnotil celkově pozitivně spolupráci s českou vládou, jejíž stanoviska k projednávaným oznámením bývají velmi precizně zpracována, strukturována a pečlivě odůvodněna.

Přesto je namístě současně podotknout, že společné jednání proběhlo, aniž se později dostavily hmatatelné výsledky. Otázka implementace názorů HRC byla nastolena při projednávání periodické zprávy České republiky o plnění závazků z Paktu, aniž by výbor vedla k reflexi dosavadního stavu. O návrhu vlády na zastavení řízení před CEDAW ve věci X. nebylo rozhodnuto. Žádné informace o možnosti odškodnění v jiných státech sekretariát neposkytl. Konečně ani otázka, zda se lze spolehnout na přímé zasílání korespondence, nemá jasnou odpověď. Praktické fungování systému smluvních orgánů OSN zřejmě omlouvá jeho viditelná podfinancovanost.

IV.

DALŠÍ ČINNOSTI VYKONÁVANÉ V RÁMCI KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

Činnost kanceláře vládního zmocněnce se nevyčerpává jen zastupováním státu ve sporných řízeních před mezinárodními orgány v oblasti lidských práv, popřípadě výkonem jimi vydaných odsuzujících rozsudků, rozhodnutí a závěrů. Níže je proto uváděn přehled dalších činností, jimiž se kancelář v uplynulém roce zabývala.

1. ZASEDÁNÍ KOLEGIA EXPERTŮ

Kolegium expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Kolegium“) je poradním orgánem vládního zmocněnce. Kolegium bylo ustaveno mj. v reakci na závazek posílit provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni, který členské státy Rady Evropy učinily na konferenci na vysoké úrovni nazvané „Provádění Evropské úmluvy o lidských právech: naše sdílená odpovědnost“, konané v březnu 2015 v Bruselu.

Kolegium je složeno ze zástupců všech ministerstev, obou komor Parlamentu, všech nejvyšších soudních instancí, státního zastupitelství, Kanceláře veřejného ochránce práv, akademické obce a občanské společnosti. První jednání Kolegia se uskutečnilo v listopadu 2015. Kolegium se schází podle potřeby vyplývající z vynesených rozsudků Soudu, zpravidla jednou za půl až tři čtvrtě roku.

Úkolem Kolegia je analyzovat rozsudky Soudu vydané v řízeních proti České republice a formulovat příslušným orgánům doporučení k přijetí obecných opatření k výkonu těchto rozsudků, jimiž se zabrání opakování obdobných porušení Úmluvy v budoucnu. Posláním Kolegia je i zabývat se vybranými rozsudky Soudu vydanými v řízeních proti jiným členským státům Rady Evropy z hlediska jejich dopadů pro Českou republiku. Cílem činnosti Kolegia je přispět k účinnému a úplnému výkonu rozsudků Soudu, rozšíření povědomí o závazcích, které pro Českou republiku plynou z Úmluvy, mezi příslušné orgány, používání Úmluvy a judikatury Soudu v každodenní praxi vnitrostátních orgánů a v konečném důsledku k plné realizaci základních práv a svobod, které jsou v Úmluvě a jejich dodatkových protokolech zakotveny.

V posledním čtvrtletí roku 2019 bylo připravováno jednání, které se mělo konat v prosinci 2019. Z organizačních důvodů muselo nicméně být přesunuto na leden 2020. Na jednání byly diskutovány zejména rozsudky Soudu ve věcech *D. H. a ostatní*, *Červenka*, *Žirovnický* a *Dubská a Krejzová*, jakož i rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věcech *ERTF*, *Approach* a *Transgender Europe a ILGA-Europe*. Podklady pro jednání Kolegia i zápis ze zasedání obsahující závěry k jednotlivým bodům programu jsou k dispozici na níže uvedené webové stránce.⁴²

2. ZPRAVODAJ KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce je čtvrtletně vydávané elektronické periodikum, které obsahuje stručná shrnutí aktuální judikatury Soudu (dále jen „anotace“), jež je relevantní pro Českou republiku, s interaktivními odkazy na úplná znění rozsudků. Výběr rozsudků a rozhodnutí Soudu je prováděn

⁴² Viz <https://www.justice.cz/web/mssp/kolegium-expertu-k-vykonu-rozsudku-eslp?clanek=jednani-kolegia-dne-14-ledna-2020>.

kanceláři vládního zmocněnce. Anotace jsou zpracovávány ve spolupráci s analytickými útvary Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu a Kanceláře veřejného ochránce práv a zahraničního oddělení Nejvyššího soudu. Anotace nejsou úředním rozhodnutím a nejsou závazné. Anotace jsou uspořádány do tří základních tematických okruhů podle oblasti práva, k níž mají nejužší vazbu (civilní, správní a trestní). Jelikož jde o vymezení dosti široké, každá anotace je zároveň uvozena stručným heslem, které blíže přibližuje, jakou problematikou se Soud zabýval (např. domácí násilí, mezinárodní únos dítěte, popření otcovství, evropský zatýkací rozkaz apod.). Společně s piktogramy to čtenáři umožňuje, aby se poměrně snadno zorientoval a mohl se zaměřit na judikaturu, která odpovídá jeho oblasti zájmu.

Zpravodaj KVZ dále obsahuje čtyři nepravidelné rubriky. Rubrika ‚Nové stížnosti a oznámení proti České republice‘ informuje o stížnostech, které byly v uplynulém čtvrtletí nově oznámeny české vládě. Kromě stížností k Soudu pojednává rovněž o kolektivních stížnostech k EVSP a oznámeních podaných u některého ze smluvních orgánů OSN. Čtenář zde může průběžně sledovat, jaké otázky jsou v současné době ve vztahu k České republice řešeny na mezinárodním poli. Druhá rubrika ‚Stížnosti postoupené velkému senátu Soudu‘ je věnována stížnostem, které byly nedávno předloženy k projednání velkému senátu Soudu, ať už z rozhodnutí některého ze senátů, nebo na žádost účastníků řízení. Čtenář tak získává přehled o nejvýznamnějších právních otázkách, které Soud aktuálně řeší. Třetí, pojmenovaná ‚Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv‘, ve formě anotací informuje čtenáře o rozhodnutích EVSP a názorech smluvních orgánů OSN, které se týkají České republiky. Poslední z těchto rubrik, ‚Výkon rozhodnutí‘, je zaměřena na vnitrostátní proces implementace závěrů mezinárodních kontrolních orgánů o porušení závazků České republiky v oblasti lidských práv. Čtenář zde nalezne zejména informace o činnosti Kolegia expertů, na jehož zasedáních probíhají diskuse o potřebě a podobě vhodných obecných opatření k nápravě, či o jednáních a rozhodnutích Výboru ministrů, který nad výkonem rozsudků Soudu dohlíží.

V roce 2019 vyšla celkem čtyři nová čísla Zpravodaje, jež celkem čítala přibližně 70 anotací. Všechna čísla Zpravodaje KVZ jsou veřejně dostupná na níže uvedené webové stránce.⁴³

3. DATABÁZE VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ SOUDU

Kancelář vládního zmocněnce dále provozuje Databázi vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ‚databáze‘).⁴⁴ Databáze vznikla jako jedno z opatření reagujících na výzvy učiněné na konferencích na vysoké úrovni k budoucnosti Soudu konané v letech 2010–2012 v Interlaken, Izmiru a Brightonu k zajištění používání a provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni. Sleduje účel zpřístupnit odborné i širší veřejnosti judikaturu Soudu, která z velké části existuje pouze v anglickém či francouzském jazyce. Zároveň si klade za cíl umožnit snadnější orientaci v této judikatuře, která dnes čítá řádově desítky tisíc rozsudků a rozhodnutí.

Přidaná hodnota databáze spočívá především v tom, že vyhledávací kritéria jsou uzpůsobena vnitrostátnímu právu a uživatelé se v ní mohou pohodlně pohybovat, aniž by museli být obeznámeni s terminologií používanou Soudem či mít hlubší znalost Úmluvy. Čas i práci uživatelům usnadní i skutečnost, že databáze vedle úplných překladů obsahuje i výstižná shrnutí popisující skutkové okolnosti věci a právní závěry Soudu. V neposlední řadě, zatímco vyhledávání a čtení judikatury v oficiální Soudem provozované databázi HUDOC⁴⁵ vyžaduje pokročilou znalost anglického nebo francouzského jazyka, vyhledávací maska a obsah národní databáze jsou vedeny v češtině.

Jak vyplývá z jejího názvu, databáze nezahrnuje všechny rozsudky a rozhodnutí vydané Soudem. Obsahuje především úřední překlady rozsudků Soudu vydaných ve věcech proti České republice do českého jazyka a dále zahrnuje anotace velké části rozhodnutí o přijatelnosti proti České republice s výjimkou těch nemajících obecnější význam, např. rozhodnutí, jimiž bylo schváleno smírné urovnání stížnosti.

⁴³ Archiv všech čísel je dostupný na: <https://www.justice.cz/web/msp/zpravodaj-kvz>.

⁴⁴ Databáze dostupná na: <http://eslp.justice.cz/>.

⁴⁵ Databáze dostupná na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>.

Databáze dále obsahuje anotace významných rozsudků a rozhodnutí Soudu vydaných v řízení proti jiným smluvním stranám Úmluvy. Tato judikatura je v databázi zastoupena za období od října 2012 v rozsahu přibližně 20–30 kusů za čtvrtletí, předešlé období pak podstatně méně. Konečně, databáze obsahuje překlady pro český právní řád významných rozsudků Soudu vydaných v řízeních proti jiné smluvní straně Úmluvy, které od roku 1998 vyšly v časopise *Soudní judikatura: Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva* vydávaném společností Wolters Kluwer, a. s. Tyto překlady byly do databáze doplněny na základě strategicky významné dohody o poskytování dat, licencí a podlicencí, která byla se jmenovanou společností uzavřena v roce 2017. Takto bylo do databáze zařazeno více než 380 rozsudků.

Pro úplnost dodejme, že v roce 2019 byla databáze rozšířena o necelých 340 rozhodnutí. V květnu 2020 databáze čítá již více než 1400 rozhodnutí Soudu.

Databáze tak dnes pokrývá nejdůležitější judikaturu Soudu k téměř všem oblastem, na něž se Úmluva vztahuje. K získání úplných informací o judikatuře Soudu je nicméně nutné konzultovat oficiální databázi HUDOC.

4. ŠÍŘENÍ POVĚDOMÍ O JUDIKATUŘE SOUDU SKRZE PŘEDNÁŠKY A ŠKOLENÍ

Je zřejmé, že nejlepší způsob, jak obhajovat Českou republiku před mezinárodními orgány v oblasti lidských práv, zejména před Soudem, je snažit se o to, aby k porušení chráněných práv a svobod vůbec nedocházelo. Kancelář vládního zmocněnce proto v mezích svých možností usiluje o prohlubování povědomí odborné veřejnosti ohledně povinností, které z mezinárodních závazků v oblasti lidských práv vyplývají. Kromě vydávání Zpravodaje KVZ a provozování databáze vykonává kancelář tuto osvětovou činnost také prostřednictvím aktivního zapojení svých členů do přednášek a školení v rámci Justiční akademie České republiky. Takto se zejména na přelomu října a listopadu 2019 uskutečnil již tradiční třídní seminář pro soudce správních soudů a jejich asistenty, v jehož rámci jednotliví zaměstnanci kanceláře vládního zmocněnce seznámili posluchače s aktualitami z judikatury Soudu, které mají relevanci pro oblast správního práva a správní praxe. Pokryty byly například oblasti azylu a migrace, kárných řízení, matrik, vězeňství, ochrany osobních údajů či životního prostředí.

Z další přednáškové činnosti pracovníků kanceláře lze kupříkladu poukázat na:

- příspěvek k nenávisným projevům na internetu v judikatuře Soudu na konferenci pořádané Ústavním soudem, veřejnou ochránkyní práv a nejvyšším státním zástupcem s názvem ‚Nenávist na internetu‘ (Brno, říjen 2019);
- konferenci Ministerstva práce a sociálních věcí k 30. výročí přijetí Úmluvy o právech dítěte ‚Úmluva třicátníkem! Na prahu věku moudrosti?‘ (Praha, prosinec 2019);
- seminář Senátu Parlamentu nazvaný ‚Aktuální situace v péči o ohrožené děti – s mezinárodním kontextem‘ (Praha, říjen 2019);
- konferenci Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí ‚Cesta za rodinou – Příběhy mezinárodní adopce. Právo, trendy a zkušenosti‘ (Brno, květen 2019);
- seminář Justiční akademie na téma ‚Rodinné právo soukromé pro opatrovnické soudce‘ (Kroměříž, leden 2019, a Praha, duben 2019);
- školení pořádané pro zaměstnance Kanceláře veřejného ochránce práv zaměřené na ochranu základních práv a svobod v rodinně-právních věcech a ve zdravotnictví (Brno, leden 2019);
- školení pořádané pro zaměstnance Kanceláře veřejného ochránce práv zaměřené na ochranu před špatným zacházením v místech zbavení svobody s důrazem na omezení svobody dětí (Brno, únor 2019);

- konferenci Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci na téma ‚Efektivní řešení rodičovských konfliktů‘ (Teplice nad Bečvou, březen 2019);
- seminář mezinárodního odboru civilního Ministerstva spravedlnosti na téma ‚Evropské právo rodinné‘ pořádaný v rámci Vnitřní soudní sítě pro věci občanské a obchodní (Brno, květen 2019);
- příspěvek k zákonným zárukám při nuceném vystěhování s ohledem na judikaturu Soudu a rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci *ERTF proti České republice* na semináři Policie České republiky a krajských koordinátorů pro romské záležitosti (Praha, květen 2019);
- příspěvek na konferenci pořádané organizací Transparent s názvem ‚Trans práva v kontextu české legislativy‘ na téma ‚Práva trans osob v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva‘ (Praha, květen 2019).

Na okraj lze rovněž doplnit, že někteří zaměstnanci kanceláře přednáší rovněž pro studenty na předních českých právnických fakultách a jako lektori se účastní Školy lidských práv.

5. PŮSOBNÍ PRACOVNÍKŮ KANCELÁŘE V PRACOVNÍCH SKUPINÁCH

Kancelář vládního zmocněnce, potažmo její členové jsou přímo účastni na činnosti nejrůznějších pracovních skupin a expertních uskupení. Tabulka níže podává přehled o zapojení jednotlivých zaměstnanců do chodu takových orgánů v uplynulém roce:

Vít A. Schorm	Rada vlády pro lidská práva
	Pracovní skupina MZV k Radě Evropy
	Resortní koordinační skupina pro trestní právo
	Resortní koordinační skupina ÚVL
Petr Konůpka	Rozkladová komise ministra spravedlnosti
	Výbor proti mučení a jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení Rady vlády pro lidská práva
	Pracovní komise pro Evropské právo Legislativní rady vlády
Eva Petrová	Komise pro nový trestní řád
	Pracovní skupina pro e-důkazy
	Pracovní skupina pro práci s dětmi ohroženými násilím v rodině
Vladimír Janoušek Pysk	Zkušební komise pro obor státní služby lidská práva
Monika Šamová	Pracovní skupina k porodnictví
	Výbor pro základní práva a předcházení diskriminaci Rady vlády pro lidská práva
Eliška Hronová	Pracovní skupina k rovným příležitostem pro muže a ženy v resortu justice
Kateřina Radová	Pracovní skupina k trestu vyhoštění a jeho výkonu
Monika Hanych	Pracovní skupina pro lidská práva a moderní technologie Rady vlády pro lidská práva

Svébytnou aktivitou je i zapojení kanceláře vládního zmocněnce do činností pracovních skupin a diskusí o reformě systému Úmluvy vedených v rámci Rady Evropy. V uplynulém roce se do těchto prací zapojili následující pracovníci:

Vít A. Schorm	Řídící výbor pro lidská práva (CDDH)
	Výbor expertů pro systém Evropské úmluvy o lidských právech (DH-SYSC)
	Pracovní skupina Řídícího výboru pro lidská práva k sociálním právům (CDDH-SOC; jako předseda)
	Síť vládních zmocněnců pro zastupování před Soudem (jako koordinátor tohoto neformálního uskupení)
Petr Konůpka	Pracovní skupina Řídícího výboru pro lidská práva k migraci a lidským právům (CDDH-MIG)
Vladimír Janoušek Pysk	Pracovní skupina Výboru expertů pro systém Evropské úmluvy o lidských právech k následným krokům po zprávě o dlouhodobé budoucnosti systému Úmluvy – místo systému Úmluvy v systému práva mezinárodního a evropského (DH-SYSC-II)
Monika Hanych	Výbor Rady Evropy pro umělou inteligenci a lidská práva (CAHAI)

6. ANALÝZY, VYJÁDŘENÍ A PŘIPOMÍNKY K LEGISLATIVNÍM NÁVRHŮM

Kancelář vládního zmocněnce taktéž poskytuje informace o judikatuře Soudu a rozhodovací činnosti jiných mezinárodních kontrolních orgánů v oblasti lidských práv ostatním odborům Ministerstva spravedlnosti, případně dalším zájemcům z resortu justice. Vyjadřuje se k návrhům zákonů zejména s ohledem na jejich možnou kolizi s ustanoveními Úmluvy, ale i jiných mezinárodních úmluv o lidských právech. Sama rovněž iniciuje přijetí opatření, která mají za cíl zajistit soulad právního řádu s Úmluvou, a to jak *ex post* v případě rozsudků Soudu konstatujících porušení Úmluvy ze strany České republiky, tak *ex ante* na základě průběžného sledování a analýzy judikatury Soudu ve vztahu k jiným zemím. K tomu lze odkázat na činnost Kolegia expertů pro výkon rozsudků Soudu a provádění Úmluvy.

Učinit zde vyčerpávající přehled všech odborných analýz a stanovisek, o něž byla kancelář v uplynulém roce požádána, se jeví být z hlediska účelu předkládané zprávy nadbytečné. Pro ilustraci lze poukázat na oblasti, jichž se týkaly nejvýznamnější z nich:

- návrh zákona o hromadných žalobách a návrhu doprovodného zákona;
- novelizace zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, jejímž prostřednictvím byly navrhovány komplexní změny v institucionálním pojetí disciplinárního postihu soudců, státních zástupců a soudních exekutorů za kárná provinění;
- novelizace zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, jejímž cílem bylo posílit pravomoci této zpravodajské služby při zajišťování národní bezpečnosti v kybernetickém prostoru;
- novelizace zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči;
- novelizace zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, a zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, včetně právní úpravy řízení o přiznání postavení osoby bez státní příslušnosti;
- příprava věcného záměru nového stavebního zákona;
- návrh zákona o zbraních;

- novelizace zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích;
- návrh skupiny poslanců na vydání zákona o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem;
- návrh skupiny poslanců k novelizaci trestního zákona;
- právní úprava umělého oplodnění v souvislosti s rozsudkem Nejvyššího soudu ve věci Pejřilová;
- poskytování zdravotních služeb nepojištěným vězněným cizincům.

7. PROJEKT KE ZVYŠOVÁNÍ POVĚDOMÍ O MEZINÁRODNÍCH LIDSKOPRÁVNÍCH ZÁVAZCÍCH

Kancelář vládního zmocněnce v průběhu roku 2019 dokončila přípravu projektu „Zvyšování povědomí o judikatuře Evropského soudu pro lidská práva a dalších mezinárodních lidskoprávních závazcích České republiky“ financovaného z Norských fondů v rámci programu č. 17 Lidská práva – vnitrostátní implementace. Grantová žádost byla bez připomínek schválena v prosinci 2019. Projekt bude realizován v letech 2020 až 2023.

Cílem projektu je zlepšení ochrany lidských práv a prevence jejich porušování prostřednictvím zvyšování povědomí o lidskoprávních standardech a závazcích České republiky zejména mezi soudci, státními zástupci, advokáty, státními zaměstnanci a studenty práv. Partnery kanceláře vládního zmocněnce při realizaci projektu jsou Právnická fakulta Univerzity Karlovy a Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA).

Klíčovým výstupem projektu bude nový integrovaný webový portál, na kterém budou v českém jazyce snadno dohledatelné informace o všech mezinárodních závazcích České republiky v oblasti základních práv a svobod. Portál bude obsahovat veškeré lidskoprávní úmluvy, jimiž je Česká republika vázána a které si uživatelé budou moci roztřídit a zobrazit podle různých kritérií, což jim usnadní jejich praktické uplatňování. Nově budou do českého jazyka přeloženy obecné komentáře smluvních orgánů OSN, které upřesňují obsah jednotlivých lidskoprávních úmluv sjednaných v rámci OSN, či souhrny rozhodovací praxe Evropského výboru pro sociální práva.

Nejvýznamnější součástí portálu by měla být nová databáze rozhodnutí v oblasti základních práv a svobod. Základem bude výše zmíněná stávající databáze judikatury Soudu v českém jazyce, cílem je však její rozšíření a napojení na další mezinárodní a vnitrostátní databáze. V maximálním rozsahu, v jakém to bude technicky možné, tak bude usilováno o napojení na databázi HUDOC, databázi rozhodnutí smluvních orgánů OSN, databázi rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva, databázi judikatury Soudního dvora Evropské unie, databázi judikatury Ústavního soudu, databázi judikatury Nejvyššího správního soudu a databázi judikatury Nejvyššího soudu. Cílem je, aby uživatel zadáním kritérií v jedné vyhledávací masce získal relevantní rozhodnutí všech příslušných mezinárodních soudních a kvazisoudních orgánů, jakož i vysokých vnitrostátních soudů v oblasti základních práv a svobod odpovídající jeho vyhledávání. Uživatel by pak nemusel relevantní judikaturu, která řeší jím hledanou právní otázku, vyhledávat až v sedmi různých databázích, ale pouze na jednom místě.

Vedle těchto dvou položek bude nový webový portál obsahovat tematické příručky k jednotlivým důležitým právním otázkám z oblasti základních práv a svobod obsahující přehled příslušné judikatury Soudu s odkazy na další relevantní prameny práva.

Konečně, součástí portálu bude i elektronický manuál slučitelnosti, který bude určen zejména pro legislativní pracovníky a který by pro ně měl představovat důležitý nástroj pro ověřování slučitelnosti navrhovaných právních předpisů s lidskoprávními závazky České republiky.

Mimo webový portál budou v rámci projektu uspořádány dvě konference, u nichž je počítáno s odborníky ze zahraničí, a partner projektu, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, bude, částečně i ve spolupráci s kanceláří vládního zmocněnce, realizovat nové kurzy a letní školy v oblasti lidských práv, podporovat praktické stáže či vytvoří nové studijní materiály.

PŘÍLOHA Č. 1:

ANOTACE ROZHODNUTÍ TÝKAJÍCÍCH SE ČESKÉ REPUBLIKY

V této příloze je podán chronologický přehled těch rozsudků a rozhodnutí mezinárodních orgánů, které se týkají stížností a oznámení podaných proti České republice.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH ROZSUDKŮ A ROZHODNUTÍ

Rozhodnutí Soudu ze dne 5. března 2019 ve věci *Přibil proti České republice*

Rozhodnutí CEDAW ze dne 16. července 2019 ve věci *J. D. a ostatní proti České republice*

Rozhodnutí Soudu ze dne 5. března 2019 ve věci č. 78612/12 – Přibil proti České republice

Výbor první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť vnitrostátní právní řád poskytoval stěžovateli účinné prostředky, kterými se mohl u soudu bránit proti exekučnímu příkazu postihujícímu jeho podíl v obchodní společnosti. Dále Soud konstatoval, že ohledně namítaného porušení práva na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy, jimiž se mohl proti státu či dotyčnému exekutorovi domáhat náhrady škody.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl od roku 2001 vlastníkem podílu ve společnosti s ručením omezeným v hodnotě přesahující 11 milionů Kč. V roce 2010 podala tato společnost návrh na vyloučení stěžovatele, následovaný návrhem na vydání předběžného opatření, jimiž by bylo stěžovateli zakázáno nakládání s dokumenty společnosti bez předchozího souhlasu jejích jednatelů. Vnitrostátní soudy návrh na vydání předběžného opatření akceptovaly, přičemž k jeho vymožení nařídily exekuci. Stěžovatel následně nereagoval na příkaz pověřeného exekutora k uhrazení nákladů exekuce ve výši cca 15 tis. Kč, a ten tak za účelem jejich vymožení přikázal provedení exekuce zajištěním celého stěžovatelova podílu ve společnosti.

Přestože byl exekuční příkaz zrušen a exekuce zastavena, došlo v mezidobí ze zákona k přechodu stěžovatelova podílu na společnost, která jej následně rozdělila mezi ostatní společníky. Zároveň došlo i k přeměně právní formy společnosti. Následkem této změny stěžovatel pozbyl titul k obnovení své účasti ve společnosti i po zastavení exekuce. Proti realizaci těchto změn stěžovatel brojil návrhy na příslušná předběžná opatření, kterým však soudy nevyhověly. Následnou ústavní stížnost stěžovatele proti výše popsanému exekučnímu příkazu Ústavní soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost s tím, že zastavením exekuce všechny účinky příkazu zanikly. *Obiter dictum* Ústavní soud nicméně konstatoval, že postup příslušného exekutora byl zcela nepřiměřený.

V rámci mimosoudního vyrovnání bylo stěžovateli v květnu 2011 společností vyplaceno cca 8,5 mil. Kč. Svůj nárok na doplacení dalších cca 1,9 mil. Kč vzal stěžovatel v únoru 2013 zpět.

Stěžovatelem vznesená žádost o odškodnění za ušlý zisk ve výši 39,5 mil. Kč podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, byla Ministerstvem spravedlnosti v říjnu 2014 zamítnuta. Stěžovatelem zahájené řízení o náhradě škody vůči Ministerstvu spravedlnosti v době rozhodnutí Soudu stále probíhalo.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel poukazoval na porušení svého práva na spravedlivý proces chráněného článkem 6 Úmluvy v důsledku skutečnosti, že se proti příslušnému exekučnímu příkazu nemohl bránit u soudu. Dále poukázal na porušení svého práva zaručeného článkem 1 Protokolu č. 1, jelikož byl postupem soudního exekutora zbaven svého podílu v obchodní společnosti.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

Soud předně shledal, že v souvislosti s porušením práv obsažených v článku 1 Protokolu č. 1 formuloval stěžovatel dvě námitky. První týkající se samotné ztráty podílu ve společnosti a druhou ohledně neúspěšně uplatněného nároku, který vznesl vůči vedení společnosti v reakci na tuto ztrátu. Soud nicméně mezi těmito námitkami neshledal po obsahové stránce žádný relevantní rozdíl.

Soud uvedl, že jakmile stěžovatel ztratil svůj podíl ve společnosti, stala se z pohledu článku 1 Protokolu č. 1 relevantní existence možnosti domáhat se odškodnění za vzniklou ztrátu. K dosažení odškodnění dle Soudu stěžovatel měl k dispozici prostředky, kterými se mohl vůči státu, potažmo pověřenému exekutorovi domáhat náhrady jak údajně vzniklé majetkové škody, tak i nemajetkové újmy. Navíc, z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že žaloba dle zákona č. 82/1998 Sb. je v případě nezákonné či nepřiměřené exekuce účinným a adekvátním prostředkem nápravy.

Ohledně námitky stěžovatele, že tyto kompenzační prostředky nebyly v jeho věci účinné, jelikož bylo obtížné určit rozsah škody vyplývající ze ztráty podílu ve společnosti, Soud uznal, že vlastnický podíl v obchodní společnosti má komplikovanou strukturu. Zároveň však konstatoval, že podíl lze vyjádřit v penězích a výši škody způsobené jeho ztrátou přesně vyčíslit. Pokud by se jednalo o škodu, jejíž výše by přesahovala částku, kterou stěžovatel obdržel v rámci majetkového vypořádání se společností, mohl se stěžovatel rozdílu mezi těmito částkami domáhat v soudním řízení o náhradu škody. Stěžovatel ostatně zahájil řízení o náhradu ušlého zisku proti státu, které dosud neskončilo.

Vzhledem k těmto úvahám Soud dospěl k závěru, že český právní řád poskytl stěžovateli účinnou možnost uplatnění jeho nároků vůči státu i soudnímu exekutorovi, kterou však stěžovatel nevyužil. Námitku porušení článku 1 Protokolu č. 1 proto Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Soud úvodem konstatoval, že ač se otázkou procesní ochrany majetkových práv často zabývá na poli článku 1 Protokolu č. 1 (např. *Forminster Enterprises Limited proti České republice*, č. 38238/04, rozsudek ze dne 9. října 2008, § 59), existují procesní aspekty, které je namíste posoudit z pohledu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Je tomu tak i v projednávané věci ohledně námitky stěžovatele týkající se možnosti soudního přezkumu exekučního příkazu postihujícího jeho majetek.

Soud úvodem připomněl, že stát je povinen organizačně zajistit účinné vymáhání rozhodnutí orgánů veřejné moci. Následně uznal, že exekuční příkaz nebylo možné před vnitrostátním soudem napadnout skrze řádný opravný prostředek. Zdůraznil však, že procesní úkony pověřeného exekutora, exekuční příkaz nevyjímaje, podléhají soudní kontrole. Pokud stěžovatel považoval exekuční příkaz za nepřiměřený, měl možnost podat k soudu návrh na zastavení exekuce. Exekuční příkaz jako takový stěžovatel navíc mohl napadnout přímo u Ústavního soudu, byť jeho přezkum je omezen na otázky ústavnosti. Vzhledem k těmto skutečnostem Soud dospěl k závěru, že exekuční příkaz není v rámci českého právního řádu vyloučen ze soudního přezkumu. Stěžovatelovu námitku proto odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí CEDAW ze dne 16. července 2019 o oznámení č. 102/2016 – J. D. a ostatní proti České republice

Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (CEDAW) dospěl k závěru, že oznámení týkající se sterilizace šesti romských žen mezi lety 1982 až 2001 je nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

I. Skutkové okolnosti

Oznámení podalo šest romských žen, které byly údajně oběťmi nucené sterilizace, k níž mělo v pěti případech dojít mezi lety 1982 a 1990 a v jednom případě v roce 2001. Žádná z oznamovatelek se neobrátila na vnitrostátní orgán nadaný rozhodovací pravomocí s cílem dosáhnout nápravy namítané situace.

II. Odůvodnění rozhodnutí Výboru

Oznamovatelky tvrdily, že v České republice neexistují účinné vnitrostátní prostředky nápravy, které by vedly k odškodnění za nucené sterilizace žen, ke kterým v minulosti docházelo. Otázka možnosti promlčení nebo naopak nepromlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích byla sporná. Nejvyšší soud v roce 2008 změnil svůj právní názor a vyslovil, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 občanského zákoníku je právem majetkové povahy, které se promlčuje v obecné promlčecí době. Následně Ústavní soud vyslovil, že vznesení námítky promlčení může odporovat dobrým mravům.

Vláda uvedla, že všechny oznamovatelky si musely být plně vědomy sterilizace a jejích důsledků nejpozději v roce 2001. Posouzení účinnosti prostředků nápravy se tudíž vztahovalo k tomuto datu. Žádná z oznamovatelek nepodala žalobu na ochranu osobnosti. Stížnosti podané dvěma oznamovatelkami k veřejnému ochránci práv nelze považovat za prostředky nápravy. Vnitrostátní soudy v některých případech přiznaly sterilizovaným ženám náhradu nemajetkové újmy a rozhodly o nepromlčení nároku na peněžní náhradu pro rozpor s dobrými mravy.

CEDAW konstatoval, že pochybnosti o účinnosti vnitrostátního prostředku nezbavují oznamovatele povinnosti takový prostředek vyčerpat, a učinil závěr, že oznámení je nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE VYBRANÝCH JUDIKÁTŮ SOUDU TÝKAJÍCÍCH SE JINÝCH STÁTŮ

V této příloze jsou obsaženy anotace rozhodnutí Soudu vydané v řízeních, v nichž Česká republika vystupovala jako vedlejší účastník, a anotace dalších rozsudků velkého senátu Soudu z roku 2019, které se jeví být zvláště důležité pro český právní řád a praxi.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH ROZHODNUTÍ

Posudek týkající se právního uznání rodičovského vztahu mezi dítětem narozeným v zahraničí skrze náhradní mateřství a zamýšlenou matkou ze dne 10. dubna 2019

Rozsudek ze dne 10. září 2019 ve věci *Strand Lobben a ostatní proti Norsku*

Rozsudek ze dne 31. ledna 2019 ve věci *Rooman proti Belgii*

Rozsudek ze dne 31. ledna 2019 ve věci *Fernandes de Oliveira proti Portugalsku*

Rozsudek ze dne 25. června 2019 ve věci *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*

Rozsudek ze dne 8. července 2019 ve věci *Mihalache proti Rumunsku*

Rozsudek ze dne 17. října 2019 ve věci *López Ribalda a ostatní proti Španělsku*

Rozsudek ze dne 21. listopadu 2019 ve věci *Ilias a Ahmed proti Maďarsku*

Posudek ze dne 10. dubna 2019 ve věci č. P16-2018-001 týkající se právního uznání rodičovského vztahu mezi dítětem narozeným v zahraničí skrze náhradní mateřství a zamýšlenou matkou

Velký senát Soudu v odpovědi na otázky položené francouzským kasačním soudem (*Cour de cassation*) jednomyslně shledal, že v případě dítěte narozeného v zahraničí skrze náhradní mateřství za užití gamet zamýšleného otce a neznámé dárkyně, kdy již byl právně uznán rodičovský vztah mezi dítětem a zamýšleným otcem, právo dítěte na respektování soukromého života vyžaduje, aby vnitrostátní právo umožňovalo i právní uznání rodičovského vztahu dítěte a zamýšlené matky. Toto uznání nicméně nemusí mít formu zapsání údajů z rodného listu vystaveného v zahraničí do matriky, ale může proběhnout jinými prostředky, např. osvojením.

I. Vnitrostátní řízení, v jehož rámci byl posudek vyžádán

Soud ve věci *Mennesson proti Francii* (č. 65192/11, rozsudek ze dne 26. června 2014) shledal, že tím, že vnitrostátní orgány odmítly zapsat do matričních knih rodičovský vztah mezi zamýšlenými rodiči a jejich dětmi narozenými skrze náhradní mateřství ve Spojených státech, došlo k porušení práv dětí na respektování jejich soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy. Soud konstatoval, že nemožnost právního uznání rodičovského vztahu je v rozporu s nejlepším zájmem dětí, a to zejména jde-li o uznání otcovství stěžovatele, který je i biologickým otcem dětí.

V návaznosti na tento rozsudek byl Dominique Mennesson zapsán do matriky jako otec dětí, jeho manželka Sylvie Mennesson však nikoli. Stěžovatelé proto podali návrh na obnovu vnitrostátního řízení, v němž byla odmítnuta jejich žaloba brojící proti rozhodnutí o jejich nezapsání jakožto rodičů svých dvou dcer. *Cour de cassation* vyhověl návrhu na obnovu řízení a následně řízení přerušil a obrátil se na Soud s žádostí o vydání posudku.

II. Položené otázky

Cour de Cassation v žádosti o posudek Soudu formuloval následující otázky:

1. *Překročil by stát tím, že odmítne zanést do matriční knihy údaj z rodného listu dítěte narozeného v zahraničí prostřednictvím náhradního mateřství, který jakožto „právní matku“ uvádí „zamýšlenou*

matku', když zároveň zanese údaj, dle něhož je ,právním otcem' biologický otec dítěte, prostor pro uvážení, který mu ponechává článek 8 Úmluvy? Mělo by v této souvislosti být postupováno odlišně v závislosti na tom, zda bylo dítě počato za použití vajíček ,zamýšlené matky'?

2. Pakliže je na kteroukoli z předchozích otázek kladná odpověď, zajistila by možnost zamýšlené matky osvojit dítě svého manžela a biologického otce dítěte, čímž by došlo k právnímu uznání rodičovského vztahu mezi nimi, dodržení požadavků vyplývajících z článku 8 Úmluvy?

III. Odůvodnění posudku Soudu

A. OBECNÉ ÚVAHY

Soud úvodem připomněl, že účelem řízení o posudcích je posílit vztahy a spolupráci mezi Soudem a vnitrostátními soudy a zlepšit naplňování Úmluvy na vnitrostátní úrovni. Cílem posudku není rozhodnout spor vedený na vnitrostátní úrovni, ale poskytnout vnitrostátnímu soudu vodítka, jež by tomuto soudu umožnila při rozhodování předmětné věci zajistit dodržení práv zakotvených v Úmluvě. Posudek by též měl být vydán v co nejkratším čase.

Z těchto východisek Soud dovodil, že posudek se musí v zásadě soustředit jen na aspekty, které jsou přímo spojeny s řízením na vnitrostátní úrovni, byť hodnota posudku spočívá i v poskytnutí obecných vodítek všem vnitrostátním soudům ohledně zásadních otázek týkajících se Úmluvy. V projednávané věci proto Soud shledal, že se nebude zabývat situacemi, kdy bylo dítě počato s využitím vajíček zamýšlené matky, ani situacemi, kdy byla použita vajíčka náhradní matky, jelikož v projednávané věci byla použita vajíčka neznámé dárkyně. Dále Soud konstatoval, že jelikož příslušné vnitrostátní řízení je řízením vedeným v rámci výkonu rozsudku *Mennesson proti Francii* (cit. výše), v němž Soud shledal porušení tolika práva na respektování soukromého života dětí, bude se v posudku zabývat jen tímto právem, a nikoli i právem na respektování soukromého života rodičů a právem na respektování rodinného života dětí i rodičů.

B. K PRVNÍ OTÁZCE *COUR DE CASSATION*

V prvé řadě Soud zkoumal, zda v situaci, kdy je dítě narozeno náhradním mateřstvím v zahraničí za využití spermií zamýšleného otce a vajíček neznámé dárkyně, zahraniční rodný list jako rodiče uvádí zamýšlené rodiče a vnitrostátní orgány uznají otcovství zamýšleného otce, právo na respektování soukromého života dítěte chráněné článkem 8 Úmluvy vyžaduje, aby ve vnitrostátním právu existovala možnost právního uznání rodičovství zamýšlené matky.

Soud předeslal, že pro zodpovězení této otázky mají zvláštní váhu dva faktory: nejlepší zájem dítěte a prostor pro uvážení států.

K nejlepšímu zájmu dítěte Soud připomněl, že kdykoli je rozhodováno o dítěti, jeho nejlepší zájem musí být na prvním místě (zejm. *X proti Lotyšsku*, č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013, § 95). Jakkoli státy mohou mít zájem na odrazení svých občanů od využívání náhradního mateřství, které je na jejich území zakázáno, v zahraničí, účinky nemožnosti dosáhnout právního uznání rodičovství nedopadají jen na rodiče, ale také na děti. Absence právního uznání mateřství stává dítě do právní nejistoty ohledně jeho identity uvnitř společnosti – existuje riziko, že dítě nebude moci nabyt občanství své zamýšlené matky a bude mít obtížnější podmínky pobytu na území, jeho dědické právo může být ohroženo a jeho vztah s matkou může být v ohrožení, pakliže by se například rodiče rozešli či otec zemřel. Dítě by též nepožívalo ochrany, pokud by se o něj zamýšlená matka přestala starat. Soud dále připustil, že nejlepší zájem dítěte má i složky, které nutně nehovoří ve prospěch uznání rodičovství. Jsou jimi například ochrana dítěte před zneužitím, které s sebou náhradní mateřství může nést, a možnost dítěte znát své kořeny. Nejlepší zájem dítěte nicméně dle Soudu zahrnuje i právní určení osob, které jsou odpovědné za výchovu dítěte a péči o něj, stejně jako možnost dítěte žít a vyrůstat ve stabilním prostředí. Podle Soudu je proto obecný a absolutní zákaz právního uznání rodičovství zamýšlené matky neslučitelný s nejlepším zájmem dítěte, který vyžaduje, aby každá situace byla přezkoumána ve světle individuálních okolností věci.

Ohledně prostoru pro uvážení Soud podotkl, že z komparativní studie vyplývá, že na evropské úrovni nepanuje navzdory určitému trendu směřujícímu k uznání shoda. Jelikož však ve věci jde o zvláště důležitý aspekt identity jednotlivce, prostor pro uvážení musí být užší. Navíc, dané rozhodování přesahuje otázky identity jednotlivce, a týká se i dalšího zásadního aspektu soukromého života, konkrétně prostředí, v němž dítě žije a rozvíjí se, a osob, které mu poskytují péči. Prostor pro uvážení proto musí být ještě více omezen.

Podle Soudu z požadavků nejlepšího zájmu dítěte a omezeného prostoru pro uvážení vyplývá, že právo na respektování soukromého života dítěte vyžaduje, aby vnitrostátní právo nabízelo možnost právního uznání rodičovského vztahu dítěte a zamýšlené matky, která je jako právní matka uvedena v zahraničním rodném listě. Soud závěrem dodal, že ač o tuto situaci v projednávané věci nejde, výše uvedené platí tím spíše, je-li zamýšlená matka též biologickou matkou dítěte.

C. K DRUHÉ OTÁZCE *COUR DE CASSATION*

Soud dále řešil, zda uznání musí nabýt formy zápisu údajů ze zahraničního rodného listu do matriční knihy, nebo může proběhnout jinými prostředky, například osvojením dítěte zamýšlenou matkou.

V této souvislosti zdůraznil, že nejlepší zájem dítěte vyžaduje, aby nejistota ohledně právního vztahu k zamýšlené matce trvala co nejkratší dobu. To však dle Soudu neznamená, že by státy byly povinny uznat v zahraničí vystavené rodné listy a do svých matričních knih zanést údaje v nich obsažené. Též s přihlédnutím k tomu, že v Evropě neexistuje shoda na způsobu, jakým by k právnímu uznání rodičovství mělo dojít, spadá tato otázka do prostoru pro uvážení, jimž státy disponují. Nejlepší zájem dítěte, posouzený dle konkrétních okolností věci, však vyžaduje, aby právní uznání rodičovství bylo možné nejpozději v okamžiku, kdy se vztah zamýšlené matky a dítěte stane praktickou realitou. Může se tak stát například formou řízení o osvojení. Klíčové je, aby příslušný mechanismus byl účinný, rychlý a zahrnoval posouzení nejlepšího zájmu dítěte soudem ve světle individuálních okolností věci.

Závěrem Soud poznamenal, že z hlediska účinnosti může být francouzská právní úprava problematická. Osvojení je sice v těchto případech možné, ale toliko pro manžele. Je navíc vyžadován předchozí souhlas náhradní matky s osvojením, jehož opatření může být nejisté. V řízení o posudku nicméně není úkolem Soudu rozhodnout o tom, zda příslušné vnitrostátní právo zajišťuje v konkrétní věci účinný a rychlý mechanismus zhodnocení nejlepšího zájmu dotčeného dítěte a uznání rodičovství, což bude úkolem vnitrostátních soudů.

Rozsudek ze dne 10. září 2019 ve věci č. 37283/13 – *Strand Lobben a ostatní proti Norsku*

Velký senát Soudu rozhodl třinácti hlasy proti čtyřem, že v řízení o zbavení matky rodičovské odpovědnosti a svolení k osvojení dítěte pěstouny došlo k porušení práva dítěte a jeho matky na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Rozhodnutí odůvodněná zejména neschopností matky se o zranitelné dítě se speciálními potřebami řádně postarat byla založena na omezeném množství důkazů, jelikož kontakty matky s dítětem po odebrání byly ojedinělé, nebyl pořízen aktuální znalecký posudek a zranitelnost dítěte nebyla dostatečně odůvodněna. Vnitrostátní orgány nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a matky a nevaly dostatečně v potaz vývoj rodinné situace matky, která se v mezidobí vdala a porodila další dítě.

I. Skutkové okolnosti

První stěžovatelka pobývala se synem, druhým stěžovatelem, od jeho narození koncem září 2008 v rodinném centru. Původně žádala o potrat, jelikož neměla kde bydlet. Po narození dítě ztrácelo na váze a matka neměla dostatečné pochopení pro jeho potřeby. Po zhruba třech týdnech matka odvolala svůj souhlas s pobytem v centru. Téhož dne bylo dítě svěřeno do péče pěstounů s odůvodněním, že matka se o dítě nestarala a z důvodu významného úbytku váhy ho bylo nutné sledovat. Styk matky s dítětem byl určen na půl hodiny týdně.

V březnu 2009 správní komise (*County Social Welfare Board*) dítě svěřila do trvalé péče pěstounů. Rozhodnutí bylo odůvodněno zranitelností dítěte, které mělo speciální potřeby a vyžadovalo klid a stabilitu

prostředí. Asistovaný styk matky s dítětem byl stanoven na šest dvouhodinových návštěv ročně. V srpnu 2009 městský soud rozhodl o vrácení dítěte do péče matky, ke kterému mělo dojít poté, co se obnoví jejich vztahy při rozšířeném styku. Dle orgánu péče o dítě bylo dítě po kontaktech s matkou unavené a úzkostné. V dubnu 2010 vrchní soud rozhodl o setrvání dítěte u pěstounů s tím, že nebyly dány důvody pro zrušení péče a dítě si zvyklo u pěstounů. Rozhodnutí se opíralo o dva znalecké posudky z února a března 2010 o stycích matky a dítěte, při kterých se dítě od matky odvracelo a hledalo oporu u pěstounky. Soud omezil styk na čtyři dvouhodinové návštěvy ročně. Matka nepodala odvolání a rozsudek nabyl právní moci.

V dubnu 2011 matka podala žádost o zrušení pěstounské péče, alternativně žádala rozšíření styku s dítětem. V prosinci 2011 správní komise rozhodla o zbavení rodičovské odpovědnosti matky a svolila k osvojení dítěte pěstouny, jelikož matka nebyla schopna dítěti poskytnout potřebnou péči. V únoru 2012 městský soud rozhodl o pokračování setrvání dítěte v péči, o zbavení matky rodičovské odpovědnosti a o osvojení dítěte pěstouny. K pokračování setrvání dítěte v péči pěstounů soud uvedl, že rodinná situace matky se sice změnila, matka se vdala a v říjnu 2011 porodila druhé dítě, nicméně její pečovatelské schopnosti byly i nadále omezené a nadto si dítě u pěstounů zvyklo. Ke zbavení rodičovské odpovědnosti a svolení k osvojení dítěte pěstouny soud uvedl, že k osvojení musí být splněny čtyři základní podmínky zákona o blahu dítěte (*Child Welfare Act*): i) matka bude pravděpodobně trvale neschopna se o dítě postarat nebo si dítě zvyklo u pěstounů a jeho přemístění by mu způsobilo závažnou újmu, ii) osvojení je v nejlepším zájmu dítěte, iii) žadateli o osvojení jsou pěstouni schopni dítě vychovat jako vlastní, iv) jsou splněny podmínky zákona o osvojení. Dítěti bylo v době rozhodování tři a půl roku a zvyklo si na pěstouny, u kterých žilo od tří týdnů věku. Bylo zranitelné a osvojení bylo v jeho nejlepším zájmu, jelikož posílilo jeho pouto k pěstounům, které považovalo za své rodiče. Soud vzal dále v potaz negativní průběh kontaktů. Dítě si na matku nezvyklo navzdory tomu, že u ní pobývalo první tři týdny věku a že mu bylo později řečeno, že ho porodila. Rozsudek byl v srpnu 2012 potvrzen vrchním soudem a v říjnu 2012 nejvyšším soudem.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Senát páté sekce Soudu dopěl v rozsudku ze dne 30. listopadu 2017 čtyřmi hlasy proti třem k závěru o neporušení práva stěžovatelů na respektování rodinného života chráněného článkem 8 Úmluvy. Věc byla na základě žádosti stěžovatelů předložena velkému senátu Soudu.

Vláda České republiky vstoupila do řízení před velkým senátem podle čl. 36 odst. 2 Úmluvy.

A. PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY V ŘÍZENÍ PŘED VELKÝM SENÁTEM

a) *Rozsah přezkumu*

Časové hledisko

Soud v první řadě uvedl, že velký senát nemůže přezkoumávat části stížnosti, které byly prohlášeny za nepřijatelné předchozím rozhodnutím senátu (*Ilseher proti Německu*, č. 10211/12 a 27505/14, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2018, § 100). Senát prohlásil za přijatelnou stížnost stěžovatelů týkající se zbavení rodičovské odpovědnosti a svolení k osvojení dítěte pěstouny.

Námítky porušení Úmluvy vztahující se k umístění dítěte do péče pěstounů včetně omezení styku s dítětem matka poprvé vznesla až před velkým senátem, který se jimi nemohl zabývat z důvodu nedodržení lhůty šesti měsíců a nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy, jelikož matka nepodala odvolání proti rozsudku vrchního soudu z dubna 2010. Nicméně nutnost zasadit přezkoumávané řízení do kontextu celého případu vyžaduje vzít do určité míry v potaz rovněž průběh předcházejícího řízení (*Mohamed Hasan proti Norsku*, č. 27496/15, rozsudek ze dne 26. dubna 2018, § 151).

Věcné hledisko

Stížnost k Soudu podaná v dubnu 2013 se výslovně týkala pouze řízení o zbavení matky rodičovské odpovědnosti a svolení k osvojení dítěte. Dle senátu byla řízení o zbavení rodičovské odpovědnosti a

osvojení dítěte a o nezrušení pěstounské péče úzce spjata. Velký senát tomuto názoru přisvědčil a dodal, že dle zákona o blahu dítěte je setrvání dítěte v (pěstounské) péči předpokladem osvojení. Velký senát tedy obdobně jako senát zahrnul rozhodnutí o nezrušení pěstounské péče do přezkumu na poli článku 8 Úmluvy.

b) Oprávnění matky podat stížnost jménem nezletilého dítěte

Dle rozhodnutí senátu byla matka oprávněna zastupovat dítě v řízení před Soudem. Vláda v řízení před velkým senátem namítala, že k zastupování zájmů dítěte byli oprávnění adoptivní rodiče, kteří za tím účelem sami vstoupili do řízení před velkým senátem dle čl. 36 odst. 2 Úmluvy.

Dle velkého senátu přetržení právních vazeb způsobené osvojením dítěte nemá rozhodující vliv na právo rodiče podat stížnost jménem dítěte. Podmínky pro podání stížnosti dle článku 34 Úmluvy a dle vnitrostátních předpisů se mohou lišit. Děti se obvykle musí spoléhat na jiné osoby, aby hájily jejich zájmy, a je žádoucí se vyhnout restriktivnímu přístupu (*A. K. a L. proti Chorvatsku*, č. 37956/11, rozsudek ze dne 8. ledna 2013, § 46–47). Po osvojení dítěte byli dle vnitrostátního práva jeho jedinými zástupci adoptivní rodiče, nicméně v průběhu řízení o osvojení byla matka nositelkou rodičovské odpovědnosti a dle judikatury Soudu je zachování rodinných vazeb v zásadě v zájmu dítěte. Nadto Soud opakovaně připustil právo rodiče zbaveného rodičovské odpovědnosti zastupovat dítě před Soudem (*Scozzari a Guinta proti Itálii*, č. 39221/98 a 41963/98, rozsudek velkého senátu ze dne 13. července 2000, § 138–139). Základním kritériem posouzení je nebezpečí, že některé zájmy dítěte uniknou pozornosti Soudu a dítěti bude v důsledku toho odepřena účinná ochrana práv zaručených Úmluvou (viz *mutatis mutandis, Lambert a ostatní proti Francii*, č. 46043/14, rozsudek velkého senátu ze dne 5. června 2015, § 94). V projednávané věci Soud neshledal konflikt zájmů mezi matkou a jejím dítětem, který by vedl k odmítnutí stížnosti podané matkou za dítě jako nepřijatelné (*Kruškić proti Chorvatsku*, č. 10140/13, rozhodnutí ze dne 25. listopadu 2014, § 101–102). Tato otázka je současně úzce spojena s námitkou stěžovatelů o porušení práva na respektování rodinného života, která je předmětem přezkumu. Námitka vlády byla tudíž zamítnuta.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé s odkazem na článek 8 Úmluvy namítali, že v souvislosti s rozhodnutím o pokračování pěstounské péče nezletilého, o zbavení stěžovatelky rodičovské odpovědnosti a svolením soudu k osvojení dítěte jeho pěstounskými rodiči došlo k porušení práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

a) Obecné zásady z judikatury Soudu

Soud konstatoval, že v případech týkajících se péče o dítě a omezení styku je zájem dítěte na prvním místě (*Gnahoré proti Francii*, č. 40031/98, rozsudek ze dne 19. září 2000, § 59). V případech omezení rodinného života mají příslušné orgány pozitivní závazky přijmout opatření za účelem sloučení rodiny (*K. a T. proti Finsku*, č. 25702/94, rozsudek velkého senátu ze dne 12. července 2001, § 178). Rodinné vazby mohou být zpřetrhány jen za velmi výjimečných okolností a musí být učiněno vše pro jejich zachování. Dítě má současně právo na výchovu ve zdravém prostředí a článek 8 Úmluvy zejména nedovoluje rodiči, aby činil kroky, které by mohly ohrozit zdraví a rozvoj dítěte (*Maršálek proti České republice*, č. 8153/04, rozsudek ze dne 4. dubna 2006, § 71). Na mezinárodní úrovni panuje shoda, že dítě nemůže být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné orgány na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte (viz čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte). Za účelem zajištění ochrany nejlepšího zájmu dítěte a jeho realizace musí státy zavést účinné procesní záruky (viz Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 z roku 2013 k uplatňování nejlepšího zájmu dítěte jako předního hlediska).

Podle další vúdčcí zásady je odebrání z péče dočasným řešením, které má být zrušeno, jakmile to okolnosti dovolí (*Olsson proti Švédsku č. 1*, č. 10465/83, rozsudek ze dne 24. března 1988, § 81). Posouzení přiměřenosti opatření závisí na rychlosti jeho uskutečnění, jelikož plynutí času může mít nenapravitelné následky pro vztah dítěte a jeho rodiče, se kterým nežije (*S. H. proti Itálii*, č. 52557/14, rozsudek

ze dne 13. října 2015, § 42). Pokud příslušné orgány nesplní svůj závazek, nemohou rozhodnutí o osvojení založit na nedostatku vazeb mezi rodiči a dítětem (*Pontes proti Portugalsku*, č. 19554/09, rozsudek ze dne 10. dubna 2012, § 92 a 99). Vazby mezi rodiči a dítětem budou nutně oslabeny, pokud jsou kladeny překážky jejich snadnému a pravidelnému styku (*Olsson proti Švédsku č. 1*, cit. výše, § 81). Pokud od odebrání dítěte uplynula značná doba, zájem dítěte na zachování jeho faktické rodinné situace může převážit nad zájmy rodičů na sloučení rodiny (*K. a T. proti Finsku*, cit. výše, § 155).

Ke zbavení rodičovské odpovědnosti a svolení k osvojení může dojít pouze za výjimečných okolností, pokud to vyžaduje nejlepší zájem dítěte (*Aune proti Norsku*, č. 52502/07, rozsudek ze dne 28. října 2010, § 66). Podstata osvojení spočívá v neexistenci skutečných vyhlídek na sloučení rodiny, namísto kterého nejlepší zájem dítěte vyžaduje jeho trvalé umístění do nové rodiny (*R. a H. proti Spojenému království*, č. 35348/06, rozsudek ze dne 31. května 2011, § 88).

Prostor státu pro uvážení není neomezený. Soud vyžaduje, aby příslušné orgány před odebráním dítěte přijaly méně závažná opatření, a to podpůrného a preventivního charakteru, a posuzuje, zda byla účinná (*Kutzner proti Německu*, č. 46544/99, rozsudek ze dne 26. února 2002, § 75).

Soud se zabývá procesem rozhodování o vzetí dítěte do péče, zejména zkoumá, zda byli rodiče zapojeni a zda jim bylo umožněno se k věci plně vyjádřit. Účinné respektování rodinného života krom toho vyžaduje, aby budoucí vztahy mezi rodičem a dítětem byly řešeny toliko na základě souhrnu rozhodných skutečností, a nikoli pouhým plynutím času (*W. proti Spojenému království*, č. 9749/82, rozsudek ze dne 8. července 1987, § 64–65). V daném případě se Soud musel zabývat nařízením psychologického posudku na možnost navázání kontaktu mezi matkou a dítětem. Soud uvedl, že je zásadně na vnitrostátních soudech, aby posoudily důkazy včetně prostředků na ověření podstatných okolností případu (*Vidal proti Belgii*, č. 12351/86, rozsudek ze dne 22. dubna 1992, § 33). Soud nestanoví, že vnitrostátní soudy jsou vždy povinny mít k dispozici posudek psychologa k otázce styku rodiče, který nemá dítě v péči; vždy záleží na specifických okolnostech případu s ohledem na věk a vyspělost dítěte (*Sommerfeld proti Německu*, č. 31871/96, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2003, § 71).

b) Použití obecných zásad na daný případ

Soud při vědomí mezi rozsahu svého přezkumu projednávané věci (viz výše časové a věcné hledisko) soustředil svoji pozornost na rozsudek městského soudu z února 2012, ve kterém bylo rozhodnuto o pokračování pěstounské péče a následně o zbavení matky rodičovské odpovědnosti a o svolení k osvojení dítěte pěstouny. Senát městského soudu byl složen ze soudce, laika a psychologa. Jednání, které trvalo tři dny, se matka účastnila spolu se svým advokátem. Bylo vyslechnuto 21 svědků, včetně znalců. Řízení před městským soudem předcházelo obdobné řízení před správní komisí. Rozsudek městského soudu byl přezkoumán vrchním soudem, jehož rozsudek byl přezkoumán nejvyšším soudem.

Dle zákona o blahu dítěte byla základní podmínkou zrušení nařízené péče schopnost matky se o dítě trvale řádně postarat. V opačném případě bylo možné dát souhlas k osvojení. V reakci na žádost matky o zrušení rozhodnutí o péči městský soud uvedl, že se její rodinná situace sice zlepšila, vdala se a porodila druhé dítě, nicméně získané důkazy svědčily o přetrvávajících nedostatcích v péči z dob rozhodování vrchního soudu v dubnu 2010. Matka se nezlepšila ve zvládnutí kontaktu s dítětem, dítě na ni reagovalo emotivně. Nadto si nepřipouštěla, že by opakované soudní řízení bylo pro dítě škodlivé. Další úvahy o pečovatelských schopnostech matky nebyly třeba, jelikož dítě si zvyklo u pěstounů a jeho přemístění by mu způsobilo závažné problémy. Pokud jde o návrh orgánu péče o dítě na zbavení matky rodičovské odpovědnosti a svolení k osvojení dítěte, městský soud přisvědčil správní komisí, že se matka pravděpodobně nebude schopna o dítě trvale postarat a že dítě si zvyklo v pěstounské rodině. Pečovatelské schopnosti matky se od dubna 2010 nezlepšily. Změna rodinné situace matky nebyla rozhodující, jelikož dítě bylo zranitelné a během prvních tří týdnů života bylo vystaveno závažnému zanedbání. Tři a půl roku žilo u pěstounů, matku neznalo a při navrácení do její péče by pro něj neměla porozumění.

Soud si byl vědom převládajícího nejlepšího zájmu dítěte, nicméně dle jeho názoru vnitrostátní orgány v předmětném řízení nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy dítěte a jeho biologické rodiny a soustředily se pouze na zájmy dítěte, aniž by se pokusily tyto zájmy spojit. Dle přesvědčení Soudu nikdy

vážně nezvažovaly možnost sloučení dítěte s jeho biologickou rodinou. V tomto kontextu Soud zejména nebyl přesvědčen, že vnitrostátní orgány vzaly dostatečně v potaz možný významný fakt, že v době, kdy matka žádala o zrušení rozhodnutí o pěstounské péči, její život procházel významnými změnami, v době zahájení řízení se vdala a porodila druhé dítě. Rozhodnutí městského soudu bylo z velké části založeno na hodnocení schopností matky poskytovat péči, nicméně skutkový základ hodnocení byl získán v řízení, které trpělo nedostatky.

Nelze opomíjet skutečnost, že předmětná rozhodnutí byla přijata za situace, kdy se konal pouze velmi omezený styk matky s dítětem. Rozhodnutí správní komise z března 2009 a rozsudek vrchního soudu z dubna 2010, který zrušil rozsudek městského soudu ze srpna 2009, byly založeny na předpokladu, že pěstounská péče bude dlouhodobého charakteru a že dítě v pěstounské péči vyrostě. Vrchní soud uvedl, že vzhledem k uvedenému bude styk sloužit k zachování kontaktu mezi matkou a dítětem, aby bylo dítě obeznámeno se svými kořeny. Jeho účelem nebylo vytvořit vztahy mezi nimi za účelem budoucího vrácení dítěte do péče jeho matky. Styk neprobíhal tak, aby matka mohla volně navázat pouto s dítětem, konal se za účasti pěstounky a pracovníků Barnevernetu. Navzdory negativnímu průběhu styku bylo velmi málo učiněno pro to, aby styk probíhal jinak. Dle přesvědčení Soudu řídké kontakty mezi matkou a dítětem od doby jeho vzetí do pěstounské péče představovaly omezený důkaz, že kterého nebylo možné učinit jasný závěr o pečovatelských schopnostech matky.

Dále Soud považoval za významné, že v řízení nebyly pořízeny aktuální znalecké posudky nad rámec posudku, který byl zpracován na popud orgánu péče o dítě v únoru 2010 psychologem B. S. a rodinným terapeutem a týkal se reakcí dítěte na styk s matkou na začátku září 2009, a posudku psychologa M. S. z března 2010 vyžádaného vrchním soudem. V době vydání rozsudku městského soudu v únoru 2012 byly oba posudky dva roky staré. V řízení před městským soudem v roce 2012 vypovídali kromě rodinných příslušníků rovněž psychologové B. S. a M. S., nicméně psychologové neprovedli žádné další vyšetření vyjma těch, které provedly pro účely posudků vydaných začátkem roku 2010, a současně pouze posudek M. S. byl založen na pozorování interakcí mezi matkou a dítětem a pouze při příležitosti dvou styků. Právní zástupce matky výslovně žádal o nařízení nového znaleckého posudku, avšak jeho žádost vrchní soud zamítl. Ani městský soud nenařídil zpracovat znalecký posudek v průběhu řízení před ním. Ačkoli je zásadně na uvážení vnitrostátních orgánů rozhodnout o potřebnosti znaleckých posudků, dle Soudu absence aktuálního znaleckého posudku významně omezila faktické posouzení nové rodinné situace matky a jejích pečovatelských schopností v rozhodné době. Za těchto okolností, v rozporu s tím, co uváděl městský soud, nebylo možné dávat jí k tíži, že si neuvědomila, že opakované soudní řízení může být pro dítě v dlouhodobém horizontu škodlivé.

Konečně z odůvodnění rozsudku městského soudu vyplývá, že při posuzování matčiných pečovatelských schopností byl kladen důraz obzvláště na speciální potřeby dítěte s ohledem na jeho zranitelnost. Zatímco zranitelnost dítěte byla hlavním důvodem pro jeho odebrání z péče matky, rozsudek městského soudu neobsahoval žádnou informaci o tom, jak mohla tato zranitelnost přetrvávat navzdory faktu, že dítě žilo u pěstounů od tří týdnů věku. Stejně tak nebyla upřesněna povaha zranitelnosti dítěte, vyjma krátkého popisu znalců, že dítě se snadno stresovalo a potřebovalo hodně ticha, bezpečí a podpory a že rezignovalo na kontakt s matkou po jejích emocionálních výbuších. Vzhledem k závažnosti dotčených zájmů bylo na vnitrostátních orgánech, aby zranitelnost dítěte podrobněji posoudily.

Soud učinil závěr, že řízení neobsahovalo záruky přiměřené závažnosti zásahu a dotčených zájmů. Podkladem pro soudní rozhodnutí byly omezené důkazy vyvozené z několika málo uskutečněných styků. Soudy opomněly zadat aktuální znalecký posudek na posouzení schopností matky starat se o dítě v souvislosti se změnou její rodinné situace, ačkoli pečovatelské schopnosti matky byly důležitým faktorem pro rozhodnutí. Kromě toho nebyly dány dostatečné důvody pro údajnou pokračující zranitelnost dítěte. Soud rozhodl, že řízení, které skončilo rozsudkem městského soudu z února 2012, neproběhlo tak, aby byly náležitě vzaty v potaz všechny názory a zájmy stěžovatelů.

Soud proto konstatoval porušení článku 8 Úmluvy.

III. Oddělená stanoviska

Soudce Ranzoni, ke kterému se připojila soudkyně Yudkivska, jakož i soudci Kūris, Harutyunyan, Paczolay a Chanturia, ve svém souhlasném stanovisku uvedl, že ve středu pozornosti většiny bylo řízení vedoucí k vydání rozsudku městského soudu v únoru 2012, kdy dítě žilo již tři a půl roku u pěstounů. Hlavní nedostatky v postupu vnitrostátních orgánů se nicméně vztahují k předcházejícímu období, kdy bylo od samého počátku předpokládáno, že dítě vyrostě v pěstounské péči, a nebyl tak naplňován cíl sloučení dítěte s matkou. Soudce Kūris ve svém souhlasném stanovisku dodal, že problémy případu nespočívají v konkrétních okolnostech, ale ve specifiku politiky Norska, o čemž svědčí množství intervencí třetích států, jejichž státní příslušníci se potýkají s následky rozhodnutí Barnevernetu.

Soudce Kjřlbro, soudkyně Poláčková a Koskelo a soudce Nordén ve svém nesouhlasném stanovisku uvedli, že se ztotožňují s rozsudkem senátu z listopadu 2017, který považují za přesvědčivě odůvodněný a v souladu s vlastní úlohou Soudu.

Soudkyně Koskelo a soudce Nordén ve svém nesouhlasném stanovisku k oprávnění matky zastupovat dítě v řízení před Soudem uvedli, že mezi matkou a dítětem existoval zjevný a závažný střet zájmů a za těchto okolností matce nemělo být umožněno zastupovat dítě v řízení před Soudem. Je nejvyšší čas, aby Soud přehodnotil svůj přístup a praxi k oprávnění biologického rodiče hájit zájmy dítěte před Soudem i za situace aktuálního nebo potenciálního střetu zájmů. Pokud by si v souladu s Úmluvou o právech dítěte Soud skutečně osvojil, že dítě je subjektem práv a jeho nejlepší zájem je prioritní, měl by přijmout změny také v procesních postupech.

Rozsudek ze dne 31. ledna 2019 ve věci č. 18052/11 – *Rooman proti Belgii*

Velký senát Soudu rozhodl šestnácti hlasy proti jednomu, že v období od začátku roku 2004 do srpna 2017 došlo ve vztahu ke stěžovateli v zabezpečovací detenci k porušení zákazu nelidského nebo ponižujícího zacházení dle článku 3 a požadavku zákonnosti zbavení osobní svobody dle čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy, jelikož neměl přístup k vhodné a individualizované terapeutické péči v němčině – v jediném jazyce, kterému rozuměl –, čímž byla podstatně snížena jeho naděje na zlepšení zdravotního stavu coby podmínka propuštění. V poměru čtrnácti hlasů proti třem Soud naopak seznal, že nedošlo k porušení těchto ustanovení v období po srpnu 2017, kdy v návaznosti na rozsudek senátu vláda přijala dostatečná opatření k nápravě, jichž stěžovatel bez pádných důvodů nevyužil.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, příslušník německy hovořící belgické menšiny, byl v roce 1997 odsouzen mj. za sexuální nátlak vůči mladistvému a znásilnění nezletilého. Ve výkonu trestu odnětí svobody se dopustil dalších protiprávních jednání, včetně vyhrožování a sexuálně motivovaného obtěžování. Podle lékařské zprávy trpěl paranoidní psychózou, která vyžadovala dlouhodobou a komplexní léčbu. V lednu 2004 byl proto přemístěn do zabezpečovací detence ve specializovaném zařízení, jež se nacházelo ve francouzsky mluvícím regionu. Léčba stěžovatele od počátku narážela na jazykové překážky, třebaže účinná psychofarmakologická a psychoterapeutická péče z povahy věci vyžaduje intenzivní komunikaci lékaře a pacienta. Mezi lety 2005 až 2015 podal stěžovatel tři žádosti o propuštění, kterým nebylo vyhověno. Ředitel zařízení opakovaně připustil, že stěžovateli nebyla poskytována doporučená léčba, jelikož zařízení nemá k dispozici zaměstnance s dostatečnou znalostí němčiny. Pro neznalost francouzštiny měl naopak stěžovatel značně omezené možnosti komunikovat s jinými osobami v zařízení. V roce 2014 stěžovatel zahájil řízení, v němž kromě propuštění žádal o přijetí opatření, která by mu zajistila účinnou a vhodnou léčbu. V říjnu 2014 vnitrostátní soud uznal, že ve vztahu ke stěžovateli došlo k nelidskému či ponižujícímu zacházení, jelikož neměl přístup k odpovídající zdravotní péči, čímž bylo v podstatě znemožněno zlepšení jeho zdravotního stavu a sníženy vyhlídky na propuštění. Proto nařídil, aby mu byl ustanoven německy mluvící psychiatr a zpřístupněna léčba běžně poskytovaná francouzsky mluvícím osobám v zabezpečovací detenci. Jeho propuštění však bylo zamítnuto z důvodu přetrvávající nebezpečnosti a vysokého rizika recidivy. Po vydání senátního rozsudku Soudu vnitrostátní soudy v červenci 2017 zkoumaly, zda trvaly okolnosti, jež dříve vedly k závěru o porušení článku 3 Úmluvy, a dospěly k závěru o

opodstatněnosti pokračující detence stěžovatele. Změnily se však její podmínky, když stěžovatel měl nově k dispozici psychologickou a psychiatrickou péči v němčině. V případě potřeby měl kdykoli k dispozici také tlumočníka.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal, že jeho držením v zabezpečovací detenci, aniž měl účinný přístup k nezbytné psychologické a psychiatrické péči, čímž byl v podstatě zbaven vyhlídek na zlepšení svého zdravotního stavu coby předpokladu propuštění, došlo k porušení zákazu nelidského nebo ponižujícího zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy a požadavku zákonnosti zbavení svobody dle čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Rozsudkem ze dne 18. července 2017 rozhodl senát první sekce Soudu jednomyslně o porušení článku 3 Úmluvy, nikoli však čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Na žádost stěžovatele byla věc postoupena velkému senátu.

A. K PŘIJATELNOSTI

Dle přesvědčení vlády nelze stěžovatele považovat za oběť tvrzených porušení článků 3 a 5 Úmluvy, jelikož po vynesení senátního rozsudku se situace zásadně změnila v jeho prospěch. Soud připomněl, že opatření, které je z pohledu stěžovatel příznivé, jej nezbavuje postavení oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy, ledaže by vnitrostátní orgány současně výslovně anebo co do podstaty uznaly, že došlo k porušení Úmluvy a poskytly vhodnou a dostatečnou nápravu (*Gäffgen proti Německu*, č. 22978/05, rozsudek velkého senátu ze dne 1. června 2010, § 115). Vnitrostátní soudy skutečně uznaly, že v období před srpnem 2017 došlo k porušení článku 3 Úmluvy, zatímco čl. 5 odst. 1 měl být porušen v době před zářím 2016. Stěžovateli se však dostalo odškodnění pouze za období mezi lety 2010 a 2014, přičemž proti prvostupňovému rozsudku bylo podáno odvolání, o němž v době projednávání věci velkým senátem nebylo rozhodnuto. Stěžovateli se proto dosud nedostalo nápravy v plném rozsahu, a tudíž si i nadále může nárokovat postavení oběti. Námitku vlády proto Soud zamítl.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

a) Obecné zásady

Článek 3 Úmluvy za všech okolností zapovídá nelidské nebo ponižující zacházení. Aby bylo dané ustanovení *ratione materiae* použitelné, musí špatné zacházení dosáhnout určitého minimálního stupně závažnosti. Zbavení osobní svobody nevyhnutelně obnáší určitý stupeň utrpení a ponížení. Dané ustanovení požaduje, aby smluvní strany zajistily, že osoby zbavené svobody budou drženy v podmínkách, které respektují lidskou důstojnost a nevystavují je útrapám a těžkostem, které by překračovaly nevyhnutelný stupeň utrpení spojený s vlastním zbavením svobody. Jelikož jsou vězněné osoby ve zranitelném postavení, státy musí zajistit ochranu jejich zdraví, a zajistit jim tedy přístup k potřebné zdravotní péči (*Stanev proti Bulharsku*, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, § 204). Tím spíše to platí pro osoby duševně nemocné, které jsou zranitelnější než jiní vězni.

Držení nemocného jednotlivce v podmínkách, které nejsou uspokojivé z hlediska jeho zdravotního stavu, může vyvolat odpovědnost státu na poli článku 3 Úmluvy (*Kuđla proti Polsku*, č. 30210/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, § 94). Požadavkům tohoto ustanovení nemusí být vyhověno ani tehdy, když se vězni dostane vyšetření zdravotního stavu a určení diagnózy. Nezbytné je, aby obdržel odpovídající zdravotní péči ze strany odborně způsobilých osob. Sama skutečnost, že dotyčného vyšetřil lékař, který mu stanovil určitou léčbu, nemusí postačovat k závěru, že poskytnutá péče byla vhodná. Stanovení diagnózy a poskytnutí péče musí být urychlené, přesné a příslušné orgány o ní musí činit a uchovávat písemné záznamy. Tam, kde to vyžaduje povaha diagnózy, musí být zdravotní stav jednotlivce pravidelně sledován a musí být stanovena strategie dlouhodobé léčby směřující k uzdravení, nebo přinejmenším k předcházení zhoršení zdravotního stavu. Nelze-li takovou léčbu poskytnout v příslušném zařízení, musí být osoba neprodleně převezena do nemocnice nebo přeložena na jednotku s odpovídajícím vybavením.

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Pokud jde o situaci od počátku roku 2004 do srpna 2017, veškeré důkazy ve spisu naznačují, že stěžovateli nebyla poskytnuta terapeutická léčba, jelikož s ním zdravotnický personál nemohl účinně komunikovat. Jak psychiatři, tak soudy přitom tento nedostatek uznali. Od září 2005 jasně uváděli, že stěžovatel potřebuje dlouhodobou psychofarmakologickou a psychoterapeutickou léčbu v německém jazyce. Jazyková bariéra byla jediným faktorem omezujícím účinný přístup stěžovatele k léčbě, jež by mu za normálních okolností byla běžně dostupná. V předmětném období se stěžovatel ojedinele setkal s německy mluvícími pracovníky, nešlo ovšem o kontakt za terapeutickým účelem. Vzhledem k celkové délce zbavení osobní svobody navíc nemohly být tyto konzultace považovány za skutečnou a účinnou léčbu. Nic tak nenavzdčuje tomu, že byla stěžovateli v tomto období poskytnuta individualizovaná psychiatrická péče.

Teprve v roce 2014 po rozhodnutí soudu byla přijata na přechodnou dobu praktická opatření k nápravě. To ovšem nemění nic na tom, že opatření, která by usnadnila komunikaci mezi ním a lékaři, byla stěžovateli odpírána po řadu let. Přibližně 13 let tak strávil v zabezpečovací detenci bez reálné naděje na zlepšení svého stavu, čímž bylo podmíněno jeho propuštění. Tím byl vystaven utrpení o intenzitě přesahující útrapy nevyhnutelně spojené s odnětím svobody. V daném období proto došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

Počátkem srpna 2017, tedy po vynesení rozsudku senátu, vnitrostátní orgány kontaktovaly německy mluvícího psychiatra, jenž vyjádřil ochotu poskytnout stěžovateli léčbu. Rovněž byla učiněna opatření k zajištění přítomnosti tlumočnicka v průběhu setkání stěžovatele s praktickým lékařem a pro všechna další nezbytná léčebná opatření. Podle Soudu se tak stěžovateli dostalo léčby, již lze považovat za vhodnou, a to navzdory jeho námitkám o její neúčinnosti. Co se týče psychiatrické léčby, stěžovatel tvrdil, že mu byl toliko zajištěn přístup k německy mluvícímu psychiatrovi, avšak nebyl sestaven žádný dlouhodobý terapeutický plán. Dle Soudu však ze spisu ani z prohlášení stěžovatele nevyplývá, že by využil nabízených terapeutických služeb. Soud si byl vědom zranitelnosti stěžovatele, z níž plyne, že povinnost zajistit individualizovanou léčbu leží na příslušných orgánech, nikoliv duševně nemocném pacientovi. Avšak za situace, kdy byl právně zastoupen, měl Soud za to, že mu muselo být zřejmé, že má-li dosáhnout propuštění, musí poskytnout součinnost k uskutečnění navržených léčebných postupů. Stěžovatel přitom nevysvětlil, z jakého důvodu považoval předepsanou léčbu za nevhodnou či neúčinnou. Pokud tedy dostatečně nespolupracoval, sám tím snížil své naděje na zlepšení zdravotního stavu a propuštění. Ačkoli mohou být státní orgány kritizovány za značné prodlení se zajištěním odpovídající léčby, po vynesení rozsudku senátu prokázaly přijetím konkrétních opatření upřímnou snahu situaci napravit. Neochota stěžovatele spolupracovat jim nemůže být přičítána k tíži. Navzdory existenci určitých nedostatků v navrhovaných opatřeních nebyl dle Soudu dosažen minimální práh závažnosti, a proto k porušení článku 3 Úmluvy nedošlo. Zdůraznil však, že tento závěr nezbavuje vládu povinnosti i nadále usilovat všemi prostředky o bezodkladné zavedení individuální a vhodné terapeutické péče.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 ÚMLUVY

V rámci přezkumu stížnosti na poli čl. 5 odst. 1 Úmluvy se Soud zabýval dvěma otázkami. Zprv, zda čl. 5 odst. 1 písm. e) zahrnuje terapeutickou složku, tj. zda mají vnitrostátní orgány povinnost poskytovat psychiatrickou a psychologickou péči jednotlivci v zabezpečovací detenci, a pokud ano, jaký je rozsah přezkumu Soudu co do vhodnosti takové léčby. Velký senát musel dále objasnit vztah mezi články 3 a 5 Úmluvy tam, kde je namítána nevhodnost terapeutické péče na poli obou ustanovení.

a) Obecné zásady

V případě detence osob trpících duševní poruchou platí, že jednotlivec nemůže být považován za duševně nemocného a zbaven z tohoto důvodu svobody, ledaže jsou splněny následující tři podmínky: a) existence duševní nemoci musí být spolehlivě prokázána, b) nemoc musí být takového druhu nebo stupně, že činí zbavení svobody nezbytným, a 3) důvodnost pokračující detence je podmíněna trváním nemoci (*Winterwerp proti Nizozemsku*, č. 6301/73, rozsudek ze dne 24. října 1979, § 39; *Stanev proti Bulharsku*, č. 36760/06, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2012, § 145).

Co se týče druhé podmínky, zabezpečovací detence může být nezbytná nejen tam, kde dotčená osoba potřebuje terapii, medikaci nebo klinickou léčbu k vyléčení nebo zmírnění závažnosti svého stavu, ale také je-li třeba, aby byla pod kontrolou a dohledem, aby nepřivodila újmu sobě nebo jiným osobám (*Hutchison Reid proti Spojenému Království*, č. 50272/99, rozsudek ze dne 20. února 2003, § 52). Mezi důvody zajištění a podmínkami, za nichž je vykonáváno, musí existovat určitá vazba (*Stanev proti Bulharsku*, citováno výše, § 147 a 190).

Zbavení svobody u osoby duševně nemocné bude pro účely čl. 5 odst. 1 písm. e) zákonné pouze tehdy, bude-li provedeno v nemocnici, na klinice nebo v jiné k tomu určené instituci (*Pankiewicz proti Polsku*, č. 34151/04, rozsudek ze dne 12. února 2008, § 42–45). Toto pravidlo platí, i když nemoc nebo stav pacienta nejsou léčitelné nebo pokud osoba není ochotná léčbu podstoupit (*Hutchinson Reid proti Spojenému království*, citováno výše, § 52 a 55). Držet duševně nemocnou osobu v jiném než terapeuticky vhodném prostředí je zásadně nepřijatelné.

Skutečnost, že osoba nebyla umístěna ve vhodném zařízení, sama neznamena, že její detence byla nezákonná ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Nepřiměřené prodloužení s umístěním osoby do odpovídajícího zařízení, které působí odklad přístupu k vhodné terapeutické péči a snižuje tak vyhlídky na vyléčení, však může vyvolat porušení tohoto ustanovení (*Pankiewicz proti Polsku*, cit. výše, § 45, kde Soud považoval necelé tři měsíce za nepřiměřené prodloužení). Podmínky, v nichž je osoba držena, se mohou v průběhu zbavení svobody měnit. Umístění do zařízení musí být doprovázeno účinnými terapeutickými opatřeními, aby měla osoba přiměřené vyhlídky na propuštění. Vhodná léčba pro účely článku 5 vyžaduje, aby byl přijat individualizovaný a zvláštní přístup, jehož cílem je připravit dotyčného jedince na opětovné začlenění do společnosti po propuštění. Ačkoli negativní postoj osoby k navrhovaným léčebným postupům může přispět k tomu, že režim detence zůstane nezměněn, nezabývá to úřady povinnosti přijmout opatření s cílem umožnit jí vhodnou léčbu. Vnitrostátní orgány mají povinnost usilovat o dosažení cíle v podobě přípravy dotčené osoby na její propuštění, a sice prostřednictvím nabádání, aby podstoupila další terapii, přesunem do instituce, kde se jí může dostat potřebné léčby, nebo udělením určitých výhod, pokud to situace dovolí (*Lorenz proti Rakousku*, č. 11537/11, rozsudek ze dne 20. července 2017, § 61).

Ve světle postupného vývoje v judikatuře Soudu a v mezinárodním právu považoval velký senát Soudu za potřebné tyto obecné zásady dále upřesnit.

V prvé řadě výslovně zdůraznil, že kromě funkce ochrany společnosti má detence dle čl. 5 odst. 1 písm. e) rovněž svou terapeutickou rovinu. Vnitrostátní orgány jsou tudíž povinny zajistit vhodnou a individualizovanou léčbu založenou na zvláštní povaze zbavení svobody z takových důvodů, jako jsou podmínky výkonu detence, doba jejího trvání a navrhovaná léčba. Naproti postoji Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením se však Soud nedomnívá, že by dané ustanovení obecně bránilo zbavení svobody osob s duševní poruchou (srov. body 6–9 všeobecného komentáře k článku 14 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením). Pozdější judikatura Soudu se jednoznačně přiklonila k pojetí, že poskytnutí vhodné terapie je součástí širěji pojímaného požadavku „zákonnosti“ zbavení svobody. Jakákoli detence duševně nemocné osoby tak musí sledovat terapeutický účel, zaměřený v co největší míře na léčbu anebo zlepšení jejího stavu a s tím spojeného snížení společenské nebezpečnosti. Tyto osoby mají právo být umístěny ve vhodném prostředí, kde se jim dostane skutečných léčebných opatření s cílem připravit je na případné propuštění. Pokud jde o rozsah poskytované zdravotní péče, Soud se domnívá, že úroveň vyžadovaná pro tuto kategorii osob musí přesahovat základní péči. Pouhý přístup ke zdravotníkům, konzultacím a léčivům nemohou postačovat k tomu, aby byla léčba považována za vhodnou pro účely článku 5 Úmluvy. Úkolem Soudu není posuzovat samotný léčebný plán či postup. Musí však ověřit, zda byla léčba individualizovaná a přizpůsobená konkrétnímu duševnímu stavu osoby v zabezpečovací detenci. Co do vhodnosti, formy a rozsahu léčby požívají vnitrostátní orgány určitý prostor pro uvážení.

Posouzení, zda je zařízení pro duševně nemocnou osobu vhodné, musí zahrnovat zkoumání tam panujících konkrétních podmínek. Je proto možné, že instituce, která by byla a priori nevhodná – jako například věznice nebo její zvláštní část – by přesto mohla být považována za uspokojivou za předpokladu,

že by poskytovala odpovídající péči. Naopak specializovaná psychiatrická instituce, která by vhodná být měla, se může v konkrétním případě ukázat jako nevhodná. Vhodná a individualizovaná léčba je tedy nezbytnou součástí požadavku na vhodné zařízení.

Zbavení svobody dle čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy má dvojí funkci: na jedné straně chrání společnost a na druhé straně sleduje terapeutický cíl ve vztahu k duševně nemocnému, jemuž zaručuje nárok na vhodnou a individualizovanou léčbu. Rozhodnutí, kterým se odmítá žádost o propuštění ze zabezpečovací detence, je podle čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy neslučitelné s účelem této detence, pokud je dotyčná osoba zbavena svobody kvůli riziku recidivy, přestože jí nejsou poskytována vhodná terapeutická opatření, která by mohla snížit její společenskou nebezpečnost (*Lorenz proti Rakousku*, citováno výše, § 58).

Intenzita kontroly, kterou Soud provádí při ověřování, zda se osobě dostalo vhodné léčby, se může lišit v závislosti na tom, zda byla tato námitka předložena na poli článku 3 nebo čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Mohou tudíž nastat situace, kdy průběh léčby může odpovídat požadavkům článku 3, avšak léčba nemusí být dostatečná, pokud jde o naplnění účelu zabezpečovací detence, což může vést k závěru o porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Závěr o neporušení článku 3 naopak nepředjímá, že nemohlo současně dojít k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

b) Uplatnění těchto zásad na projednávanou věc

Situace stěžovatele se od dříve projednávaných věcí lišila v tom, že nebyl umístěn do psychiatrického oddělení věznice, nýbrž do zvláštního sociálního zařízení. Předmětem stížnosti tudíž není problém strukturální povahy, ale spíše individuální průběh zabezpečovací detence v případě stěžovatele. Tomu se nedostalo vhodné léčby v důsledku jazykové bariéry. V dané věci přitom není pochyb o tom, že umístění stěžovatele do zabezpečovací detence bylo založeno na čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy a že byly splněny tři základní podmínky pro její trvání (*Winterwerp proti Nizozemsku*, cit. výše). Na poli zákonnosti zbývalo posoudit, zda byla stěžovateli poskytována vhodná terapeutická léčba, která by skýtala přiměřené vyhlídky na zlepšení zdravotního stavu a propuštění. Stěžovatel zejména tvrdil, že vnitrostátní orgány odložily přijetí opatření, která byla vyžadována jeho situací; neposkytly mu přístup k psychiatrické a psychologické léčbě, a to s odůvodněním, že odborníci schopní komunikovat v němčině nejsou k dispozici. Při řešení otázky vhodnosti léčby musí Soud ověřit, zda vnitrostátní orgány vynaložily veškeré přiměřené úsilí, aby stěžovateli zajistily vhodnou a individualizovanou terapii.

Pokud jde o období od počátku roku 2004 do srpna 2017, navzdory opakovaným zjištěním lékařských a dalších orgánů o nezbytnosti poskytnout stěžovateli psychiatrickou péči v německém jazyce nebyla přijata žádná opatření. Neposkytnutí individualizované terapie po dobu přibližně 13 let představovalo hrubou nedbalost, která bránila případnému zlepšení duševního zdraví stěžovatele. Ten se přitom přinejmenším od roku 2009 přístupu k terapeutické péči v němčině aktivně domáhal, čímž projevil ochotu ji i podstoupit. Opatření přijatá vnitrostátními orgány nebyla dostatečná, což se zdá být o to palčivější, že stěžovatel komunikoval v jednom z úředních jazyků žalovaného státu. Dané zařízení proto nemohlo být v předmětném období považováno za vhodnou instituci, v níž by se stěžovateli dostalo vhodné terapeutické péče. K porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

Co se týče období od srpna 2017, Soud přijal tvrzení vlády, že byl-li stěžovatel shledán způsobilým samostatně se rozhodovat, nemohly mu vnitrostátní orgány terapeutická opatření vnutit proti jeho vůli. V případě zájmu však měl mít k dispozici léčebná opatření, která byla vzhledem k jeho individuální situaci vhodná. Řada takových programů v němčině byla stěžovateli zpřístupněna od srpna 2017, a to včetně přístupu k německy hovořícímu psychiatru a psychologovi. Nebyl tedy ponechán bez možnosti léčby, a proto nelze dospět ani k závěru, že by zabezpečovací detence během tohoto období nesledovala terapeutický účel. Stěžovatel přesto považoval nabídnutou léčbu za nedostatečnou, a proto se zdravotnickým personálem nespolečně pracoval a nabízenou terapii nevykoušel. Za takové situace a při nedostatku informací, jež by nasvědčovaly, že navrhovaná léčba byla nevhodná či neúčinná, lze stěžít dospět k závěru, že stát pochybil. Dle Soudu úřady vynaložily značné úsilí, aby zajistily, že léčebný plán bude přizpůsoben stěžovatelovým specifickým potřebám. Příslušné orgány vyvodily ze senátního rozsudku jasné důsledky a zpřístupnily stěžovateli komplexní nabídku léčebných opatření, které mohly

jeho zdravotnímu stavu napomoci, kdyby o ně stál. K porušení tohoto ustanovení v období od srpna 2017 tedy nedošlo.

III. Oddělená stanoviska

Soudce Lemmens ve svém částečně souhlasném a částečně nesouhlasném stanovisku vysvětlil, proč hlasoval spolu s většinou pro porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy, ačkoli coby člen senátu, který se věcí dříve zabíral, rozhodl opačně.

Soudkyně Nußberger ve svém částečně souhlasném stanovisku nesouhlasila se stanoviskem většiny o porušení článku 3 Úmluvy. Dle ní nebyl dosažen minimální práh závažnosti podmiňující použitelnost tohoto ustanovení. Závěr většiny je nebezpečný ve dvou ohledech. Úzký výklad, který by právo na vhodnou terapeutickou péči vztahoval jen na osoby, které neznají úřední jazyk, by byl v rozporu s absolutním pojetím článku 3 Úmluvy. Naopak široký výklad vytváří nové právo na vhodnou psychiatrickou péči bez ohledu na dostupné zdroje. Je otázkou, zda takové právo nebude v praxi spíše iluzorní.

Soudkyně Turković, soudce Dedov, soudkyně Motoc, soudci Ranzoni, Bošnjak a Chanturia připojili společné částečně nesouhlasné stanovisko, jež se týkalo období po srpnu 2017. Dle názoru uvedených soudců nebyly podniknuté kroky vnitrostátních orgánů dostatečné, a proto měl Soud vyslovit porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Soudce Serghides rovněž připojil částečně nesouhlasné stanovisko. Dle něho Soud neměl rozhodovat o období po srpnu 2017, neboť postrádal příslušnost *rationae temporis*.

Rozsudek ze dne 31. ledna 2019 ve věci č. 78103/14 – *Fernandes de Oliveira proti Portugal-sku*

Velký senát Soudu rozhodl patnácti hlasy proti dvěma, že úmrtím syna stěžovatelky, který spáchal sebevraždu poté, co nepozorovaně opustil psychiatrické zařízení, v němž byl dobrovolně hospitalizován pro duševní poruchu, nedošlo k porušení článku 2 v jeho hmotněprávní složce, zatímco jednomyslně shledal, že došlo k porušení procesní složky článku 2 Úmluvy, neboť občanské soudní řízení o odškodnění stěžovatelky trvalo více než 11 let.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelčin syn A. J. trpěl schizofrenií, depresí a patologickou závislostí na alkoholu a předepsaných léčivech. V průběhu let byl opakovaně dobrovolně hospitalizován, přičemž několikrát bez dovolení opustil prostory psychiatrického zařízení. V dubnu 2000 dobrovolně nastoupil do nemocnice poté, co se pokusil spáchat sebevraždu. Po asi čtyřech týdnech strávil Velikonoce doma s rodinou, ačkoli to lékař nedoporučil. Během tohoto víkendu se opil natolik, že s ním stěžovatelka musela navštívit pohotovost. Poté nastoupil zpět do nemocnice. Následujícího den byl pod lékařským dohledem, načež se po medikaci jeho stav významně zlepšil. O den později byl podle nemocničního personálu klidný. Kolem čtvrté hodiny odpoledne volala stěžovatelka do nemocnice, kde jí bylo sděleno, aby zavolala později, jelikož její syn momentálně není v budově. Současně byla ujištěna, že je v pořádku, neboť ho volající před malou chvílí viděla. Kolem sedmé hodiny se A. J. nedostavil k večeři, o čemž byla hlavní sestra neprodleně informována. Nemocniční personál bez úspěchu prohledal prostory zařízení. Kolem osmé hodiny večerní nemocnice informovala stěžovatelku o nepřítomnosti jejího syna. V témže čase nahlásila zmiizení i policii. Následně bylo zjištěno, že zhruba v půl šesté spáchal sebevraždu skokem pod vlak nedaleko nemocnice.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka namítala, že příslušné orgány nepřijaly dostatečná opatření k ochraně života jejího syna dle článku 2 Úmluvy, a to zejména tím, že zanedbaly jeho kontrolu a že nemocnice nebyla oplocena, aby se zabránilo útěku pacientů, ani nezavedla přiměřená nouzová opatření k jeho záchraně. Namítala rovněž porušení procesní složky článku 2 Úmluvy z důvodu nepřiměřené délky řízení o odškodnění.

Dne 28. března 2017 dospěl senát čtvrté sekce Soudu k závěru o porušení článku 2 Úmluvy v jeho hmotněprávní i procesní složce. Na žádost vlády byla stížnost postoupena velkému senátu.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ HMOTNĚPRÁVNÍ SLOŽKY ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Soud předeslal, že v projednávané věci jde o nedbalostní pochybení zdravotnického personálu státního psychiatrického zařízení, které nezabránilo sebevraždě dobrovolně hospitalizovaného pacienta. Na poli článku 2 Úmluvy tak mohou být dotčeny vesměs dva pozitivní závazky státu. Předně jde o povinnost vytvořit právní rámec, který by nutil zdravotnická zařízení k přijetí dostatečných opatření k ochraně životů jejich pacientů, a dále o povinnost přijmout přiměřená opatření k ochraně konkrétních osob v ohrožení života.

a) Obecné zásady

1. K povinnosti přijmout odpovídající právní úpravu

Soud úvodem připomněl, že v kontextu zdravotní péče jsou státy povinny přijmout odpovídající právní úpravu, která přiměje veřejné i soukromé nemocnice k přijetí vhodných opatření k ochraně životů jejich pacientů. Musí též zajistit účinný a nezávislý soudní přezkum případů úmrtí v nemocničních zařízeních, který umožní zjistit příčiny úmrtí a vyvodit odpovědnost příslušných osob (*Calvelli a Ciglio proti Itálii*, č. 32967/96, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2002, § 49).

Pokud dojde k pochybení lékaře z nedbalosti v podobě nesprávného úsudku či špatné koordinaci mezi zdravotníky při léčbě pacienta za situace, kdy stát přijal odpovídající právní rámec k zajištění vysoké úrovně profesních standardů mezi zdravotníky, nepostačují tato nedbalostní pochybení ke vzniku odpovědnosti státu za porušení jeho pozitivního závazku k ochraně života na poli článku 2 Úmluvy (*Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalsku*, č. 56080/13, rozsudek velkého senátu ze dne 19. prosince 2017, § 187).

Úkolem Soudu zpravidla není přezkoumávat nedostatečnost právní úpravy in abstracto, nýbrž posoudit, zda způsob, jakým byla uplatněna na věc stěžovatele, nevedl k porušení Úmluvy (*Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalsku*, cit. výše, § 188). Skutečnost, že právní rámec byl v některých ohledech nedostatečný, nepostačuje k závěru o porušení článku 2 Úmluvy, ledaže by vyšlo současně najevo, že působil k újmě stěžovatele.

2. K povinnosti přijmout preventivní ochranná opatření

Soud dále připomněl povinnost vnitrostátních orgánů přijmout preventivní opatření k ochraně jednotlivce před jednáním jiných osob nebo dokonce před sebou samým (*Haas proti Švýcarsku*, č. 31322/07, rozsudek ze dne 20. ledna 2011, § 54). Za porušení této povinnosti může být stát shledán odpovědným tam, kde vnitrostátní orgány věděly nebo měly vědět o existenci skutečného a bezprostředního nebezpečí pro život konkrétního jednotlivce a přesto nepřijaly opatření v rámci svých pravomocí, od kterých, souzeno rozumně, se dalo očekávat, že zabráni danému nebezpečí (*Osman proti Spojenému království*, č. 23452/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1998, § 116). Tatáž pozitivní povinnost platí i v případech, kdy vnitrostátní orgány mají nebo by měly mít informaci o existenci *skutečného a bezprostředního rizika* sebevraždy jednotlivce zbaveného osobní svobody (*Hiller proti Rakousku*, č. 1967/14, rozsudek ze dne 22. listopadu 2016, § 49). S ohledem na nepředvídatelnost lidského chování a provozní volby, které musí být činěny s ohledem na zdroje a priority, však není možné tuto povinnost vykládat takovým způsobem, aby na vnitrostátní orgány kladla nemožné či nepřiměřené břemeno (*Osman proti Spojenému Království*, cit. výše, § 116).

Duševně nemocné osoby jsou v judikatuře Soudu považovány za zvlášť zranitelné (*Renolde proti Francii*, č. 5608/05, rozsudek ze dne 16. října 2008, § 84). V případech, kdy jsou zbaveny osobní svobody, je povinností vnitrostátních orgánů zajistit jim podmínky odpovídající jejich zvláštním potřebám, což platí i pro jejich nedobrovolnou hospitalizaci v psychiatrické nemocnici (*Hiller proti Rakousku*, cit. výše, § 48).

Ve věci *Reynolds proti Spojenému království* (č. 2694/08, rozsudek ze dne 13. března 2012, § 67), která se týkala sebevraždy pacienta s psychotickými příznaky, jenž vyskočil z šestého patra psychiatrického zařízení, Soud ponechal otevřenou otázku, zda se pozitivní povinnost k přijetí opatření k ochraně života

vztahuje také na případy dobrovolně hospitalizovaných osob. Právě tuto otázku byl velký senát povolán zodpovědět v projednávané věci. Soud v případě posuzování, zda vnitrostátní orgány věděly nebo měly vědět, že život jednotlivce je vystaven skutečnému a bezprostřednímu riziku sebevraždy, v minulosti zohlednil: a) historii duševních problémů jednotlivce (*Volk proti Slovinsku*, č. 62120/09, rozsudek ze dne 13. prosince 2012, § 86), b) závažnost duševní choroby (*De Donder a De Clippel proti Belgii*, č. 8595/06, rozsudek ze dne 6. prosince 2011, § 75), c) předchozí pokusy spáchat sebevraždu nebo si ublížit (*Renolde proti Francii*, cit. výše, § 86), d) sebevražedné myšlenky či výhrůžky (*Reynolds proti Spojenému království*, cit. výše, § 10) a e) známky fyzického nebo duševního neklidu (*De Donder a De Clippel proti Belgii*, cit. výše).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

1. K pozitivní povinnosti přijmout odpovídající právní úpravu

Soud neshledal žádné strukturální nedostatky vnitrostátní právní úpravy. Ve vztahu k námitce stěžovatelky týkající se nedostatečného oplocení areálu nemocnice uvedl, že tento přístup byl v souladu s ideovými východisky zákona o duševním zdraví. Ten stanovil, že péče o duševně nemocné by měla být zajišťována v co nejméně omezujícím prostředí, kde se mohou pacienti volně pohybovat. Toto pojetí odpovídá mezinárodním standardům, které byly v posledních letech ve vztahu k duševně nemocným pacientům formulovány (*Hiller proti Rakousku*, cit. výše, § 54). Nadto Soud shledal, že předmětný zákon poskytoval nemocnici nezbytné prostředky k odpovídajícímu zacházení se synem stěžovatelky s ohledem na jeho zdravotní potřeby.

V této souvislosti je třeba požadavek na kvalitu právní úpravy vnímat odlišně pro účely článků 3, 5 a 8 Úmluvy a povinnosti zakotvit právní rámec za účelem ochrany životů osob na poli článku 2 Úmluvy. Zatímco v prvním případě musí být právní úprava dostatečně dostupná, přesná a předvídatelná, aby bylo v praxi zabráněno riziku svévole (*J. N. proti Spojenému Království*, č. 37289/12, rozsudek ze dne 19. května 2016, § 77), smysl právní úpravy na poli článku 2 je odlišný, neboť tato má zejména zakotvit ochranu života pacienta.

Dále nelze opomíjet skutečnost, že syn stěžovatelky byl k hospitalizaci přijat dobrovolně. Jde-li o dozor nad dobrovolně hospitalizovanými pacienty, Soud nespátroval nic, co by odůvodňovalo závěr, že tvrzené nedostatky měly za následek smrt A. J. V jeho případě byl uplatňován pevný denní režim, přičemž jeho přítomnost byla pravidelně kontrolována v průběhu stravování, podávání medikace a průběžně ze strany personálu ve službě. Přísnější dozorový režim byl k dispozici i v případě dobrovolně hospitalizovaných pacientů. Byl uplatňován na počátku jejich pobytu a dále, pokud to bylo lékařem vyhodnoceno jako potřebné. Pacienti pod přísnějším dohledem nesměli opouštět pavilon a jejich pohyb byl sestrami sledován důkladněji. V případě potřeby byly k dispozici různé omezovací prostředky.

Soud se ztotožnil se závěry vnitrostátních soudů, dle nichž režim dozoru nad A. J. respektoval jeho právo na soukromí a byl v souladu se zásadou, aby léčba duševně nemocných osob probíhala v co nejméně omezujícím prostředí. Přehnaně omezující opatření by mohla naopak vyvolávat otázky na poli článků 3, 5 a 8 Úmluvy, zvláště byl-li syn stěžovatelky hospitalizován dobrovolně. Také nouzový postup spočívající v neprodleném varování lékaře, který měl službu na telefonu, policie a pacientovy rodiny považoval Soud za přiměřený. V okamžiku zmizení A. J. byla všechna tato opatření učiněna.

Stěžovatelka měla konečně k dispozici občanskoprávní žalobu, kterou se domáhala určení odpovědnosti za smrt svého syna. Ačkoli délka tohoto řízení je předmětem přezkumu Soudu, nic nenasvědčuje tomu, že by bylo stěžovatelce odepřeno účinné projednání žaloby z důvodu systémových nedostatků ve fungování soudního systému.

2. K pozitivní povinnosti státu přijmout preventivní opatření k ochraně života

Není sporu o tom, že A. J. byl zvláště zranitelnou osobou, ačkoli byla jeho hospitalizace dobrovolná. Vzhledem k duševní poruše tak mohla být jeho schopnost přijmout racionální rozhodnutí ohledně ukončení života omezená. Jakákoli hospitalizace, ať už je dobrovolná či nedobrovolná, má vždy za následek určitou míru omezení vyplývající ze stavu pacienta a stanového léčebného postupu. Tato omezení mohou mít různou podobu spočívající obvykle v omezení svobody či soukromí.

S přihlédnutím k těmto skutečnostem a vývoji, kterým prošla judikatura v dané oblasti, velký senát vyjasnil, že vnitrostátní orgány mají i ve vztahu k dobrovolně hospitalizovaným pacientům všeobecnou povinnost přijímat přiměřená opatření k jejich ochraně před skutečným a bezprostředním rizikem spáchání sebevraždy. Potřeba přijetí zvláštních omezujících opatření závisí vždy na konkrétních okolnostech případu, které se mohou lišit podle toho, zda jde o pacienta hospitalizovaného dobrovolně či nedobrovolně. Povinnost přijmout zvláštní opatření se tedy vztahuje na obě uvedené formy hospitalizace. V případě pacientů hospitalizovaných na základě soudního rozhodnutí však může Soud přistoupit k přísnějšímu přezkumu postupu příslušných orgánů.

Z uvedených důvodů se Soud zabýval otázkou, zda v případě A. J. hrozilo skutečné a bezprostřední riziko sebevraždy, a pokud ano, zda vnitrostátní orgány přijaly přiměřená opatření, která od nich bylo možné rozumně očekávat, aby jeho úmrtí předešly. Soud přitom zohlednil výše uvedená kritéria pro posouzení předvídatelnosti rizika sebevraždy.

a) Pokud jde o dřívější duševní obtíže syna stěžovatelky, ten byl ve stejné nemocnici hospitalizován mezi lety 1984 až 2000 celkem osmkrát, obvykle v důsledku opilosti, přičemž pouze během posledního pobytu se pokusil spáchat sebevraždu. Trpěl přitom několika duševními nemocemi vycházejícími ze závislosti na alkoholu a předepsaných léčivech, stejně jako depresemi.

b) Ohledně závažnosti duševní poruchy Soud shledal, že A. J. zjevně trpěl dlouhodobými a závažnými duševními problémy.

c) a d) Stran existence sebevražedných myšlenek či výhrůžek neměl Soud důvod zpochybňovat závěry vnitrostátních soudů, dle nichž se jeho chování v kritický den nijak nelišilo od dnů předchozích. Soud jim dal zapravdu i ohledně odmítnutí tvrzení stěžovatelky, dle níž se její syn pokusil o ukončení života konzumací velkého množství alkoholu dva dny před dokonanou sebevraždou. Soudy přesvědčivě odůvodnily, že tuto událost lze označit za lehkomyšlnou konzumaci alkoholu, k níž měl A. J. sklony, avšak nikoli za pokus o sebevraždu. K jedinému pokusu o sebevraždu tudíž došlo více než tři týdny před úmrtím.

e) Konečně A. J. byl dle informací ze spisu v den sebevraždy i ve dnech předchozích klidný a nebyly u něj shledány žádné známky fyzického či duševního neklidu.

Dle Soudu si nemocnice byla vědoma duševních problémů pacienta a věděla, že mohl představovat riziko sám pro sebe. Syn stěžovatelky se nicméně nacházel v prostředí a komunikoval s lidmi, které dobře znal. Ve chvíli, kdy nemocnice zjistila, že se riziko snížilo, bylo mu umožněno volně se pohybovat po areálu a jezdit domů na víkendy za rodinou. Není přitom známo, že by rodina s těmito víkendovými propustkami nesouhlasila. V obdobích, kdy bylo riziko považováno za vyšší, byl A. J. naopak podroben přísnějšímu režimu s omezením pohybu jen v rámci pavilonu. Tento postup byl plně v souladu s otevřenou filozofií nemocnice respektující svobody a důstojnost pacientů. Soud přihlédl i k vyjádření znalce, který uvedl, že riziko sebevraždy nelze u pacientů trpících obdobnými duševními problémy nikdy spolehlivě vyloučit a může se v čase lišit. V tomto duchu se přísnost režimu A. J. průběžně měnila v závislosti na jeho aktuálním stavu.

Po zvážení všech okolností Soud učinil závěr, že vnitrostátní orgány nemohly vědět o existenci skutečného a bezprostředního ohrožení jeho života. K porušení článku 2 v hmotněprávní složce nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ PROCESNÍ SLOŽKY ČLÁNKU 2

Procesní složka článku 2 Úmluvy vyžaduje, aby bylo řízení způsobilé vést k určení odpovědných osob ukončeno v přiměřené lhůtě (*Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalsku*, č. 56080/13, cit. výše, § 218). Včasná informování o příčinách úmrtí a možných pochybeních stran poskytované zdravotní péče je významné pro budoucí prevenci. Rychlé vyšetření je tak důležité pro bezpečnost všech pacientů (*Šilih proti Slovinsku*, č. 71463/01, rozsudek velkého senátu ze dne 9. dubna 2009, § 196). V případech úmrtí pacientů ve zdravotní péči vytvářejí průtahy ve vyšetřování obvykle silnou domněnku pro závěr o porušení článku 2 Úmluvy, ledaže by stát poskytl dostatečně přesvědčivé vysvětlení (*Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalsku*, cit. výše, § 219).

V projednávané věci trvalo řízení na dvou stupních soudní soustavy celkem 11 let, 2 měsíce a 15 dnů. Vláda sama připustila, že délka řízení nebyla přiměřená. Vláda přitom nepředložila žádné vysvětlující důvody. Výslechy svědků tak probíhaly 8 až 9 let po úmrtí A. J., což byla doba, která mohla významně poznamenat jejich hodnotu. Soud proto rozhodl, že došlo k porušení článku 2 Úmluvy v jeho procesní složce.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Pinto de Albuquerque, ke kterému se připojil soudce Harutyunyan, ve svém částečně souhlasném a částečně nesouhlasném stanovisku kritizoval většinu za nesprávné zhodnocení skutkových okolností věci a portugalské právní úpravy, jakož i za odklon od dosavadní judikatury Soudu. Portugalsko dle jeho názoru nepřijalo odpovídající právní rámec, který by soukromým a veřejným nemocnicím stanovil povinnost účinně předcházet riziku sebevražd. Dozor v nemocnicích uplatňovaný u nedobrovolných pacientů pak byl dle jeho názoru jen iluzorní. Většina navíc nijak nevysvětlila svůj odklon od senátního rozsudku, když konstatovala, že Soud by měl uplatňovat jiný standart hodnocení ve vztahu k dobrovolné a nedobrovolné hospitalizaci.

Rozsudek ze dne 25. června 2019 ve věci č. 41720/13 – *Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*

Velký senát rozhodl, že je článek 2 Úmluvy použitelný ve vztahu k namítaným nedostatkům vyšetřování okolností dopravní nehody, při níž stěžovatel utrpěl život ohrožující zranění, kdežto články 3 a 8 Úmluvy nikoliv. Posuzované trestní řízení dle Soudu splňovalo znaky účinného vyšetřování, a proto k porušení práva na život nedošlo. Jelikož se stěžovatel mohl po zastavení trestního stíhání domáhat odškodnění skrze občanskoprávní žalobu, nebylo mu bráněno v přístupu k soudu. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo ani z důvodu nepřiměřené délky řízení, které trvalo téměř 8 let, neboť bylo skutkově složité a k jeho celkové délce stěžovatel svým procesním chováním přispěl. Jako zjevně neopodstatněnou odmítl Soud námitku nelidského nebo ponižujícího zacházení dle článku 3 Úmluvy, kterému měl být stěžovatel vystaven kvůli způsobu, jakým příslušné orgány vyšetřování vedly a skončily.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel se stal obětí dopravní nehody, když do zadní části jeho vozu narazilo vozidlo řízené D. I. V důsledku nárazu skončilo vozidlo stěžovatele pod nákladním vozem J. C. P. jedoucím před ním. Stěžovatel byl při nehodě zraněn (utrpěl závažná vnitřní poranění, zlomeniny končetin, rozdrčené kosti, které si vyžádaly několik operací a dlouhodobou hospitalizaci) a dle lékařské zprávy se nacházel v bezprostředním ohrožení života. Byl následně uznán trvale invalidním a dodnes trpí nejen fyzickými, ale i duševními obtížemi. K následnému trestnímu řízení proti D. I. a J. C. P. se stěžovatel připojil coby poškozený s nárokem na náhradu újmy na zdraví. Po téměř osmi letech bylo řízení zastaveno, neboť nebylo prokázáno, že obvinění řidiči svým jednáním naplnili všechny znaky trestného činu. O nároku stěžovatele nebylo rozhodnuto.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

ROZSAH PŘEZKUMU A PRÁVNÍ KVALIFIKACE NÁMITEK STĚŽOVATELE

Stěžovatel na poli článků 3, 6 a 13 Úmluvy vznesl v podstatě dvě různé námitky. První se týkala nedostatků vyšetřování okolností dopravní nehody. V tomto ohledu poukazoval zejména na jeho nepřiměřenou délku a neúčinnost. Zadruhé mělo dojít k porušení článku 3 Úmluvy v důsledku duševních útrap a strádání, které utrpěl vzhledem ke způsobu, jakým bylo vyšetřování vedeno a skončeno.

Jde-li o první námitku, stěžovatel dle Soudu netvrdil, že utrpěl škodu na zdraví v důsledku úmyslného jednání nebo za nejasných okolností. Pochybení nespatořoval ani v tom, že by stát nedostal své povinnosti přijmout účinný právní rámec k zajištění bezpečného provozu na pozemních komunikacích. Ve skutečnosti poukazoval na porušení procesní povinnosti státu v souvislosti s nedbalostním jednáním,

kteří vyústilo v závažnou a život ohrožující újmu na zdraví. Tato námitka může být podle okolností posuzována nejen pod zorným úhlem ustanovení, která uvedl stěžovatel, ale také ve světle článků 2 a 8 Úmluvy. Velký senát využil příležitosti, aby vyjasnil rozsah procesních závazků, které z těchto práv a svobod vyplývají. Druhou námitku posléze zkoumal z hlediska hmotněprávní složky článku 3 Úmluvy.

A. POUŽITELNOST ČLÁNKU 3 ÚMLUVY VE VZTAHU K TVRZENÝM NEDOSTATKŮM VYŠETŘOVÁNÍ

a) *Obecné zásady*

Článek 3 ukládá státům, aby zajistily, že osoby nacházející se v jejich jurisdikci nebudou vystaveny špatnému zacházení, i kdyby jeho původcem byly soukromé osoby. Použitelnost tohoto ustanovení je podmíněna tím, že špatné zacházení musí dosáhnout určité minimální úrovně závažnosti. Její určení je relativní a závisí na okolnostech, jako je doba trvání zacházení, jeho fyzické či psychické účinky a někdy i pohlaví, věk či zdravotní stav oběti. V úvahu mohou být vzaty i jiné faktory, jako je jím sledovaný účel anebo úmysl či motivace pachatele. Absence záměru pokořit nebo ponížít oběť však sama o sobě není určující. Velký senát odmítl použitelnost článku 3 použít na situace, v nichž nešlo o úmyslné špatné zacházení, a to výlučně s ohledem na povahu a závažnost zranění oběti (srov. *Kraulaidis proti Litvě*, č. 76805/11, rozsudek ze dne 8. listopadu 2016, § 57, kde byla zranění způsobena při dopravní nehodě; *Mažukna proti Litvě*, č. 72092/12, rozsudek ze dne 11. dubna 2017, § 81, ve věci pracovního úrazu). Dle Soudu musí být použitelnost článku 2 zkoumána ve světle všech shora uvedených okolností, které ve svém souhrnu předpokládají, že špatné zacházení je důsledkem úmyslného jednání původce.

b) *Použití těchto zásad*

V souladu s tím poznamenal, že zranění stěžovatele, jakkoli byla nesporně závažná, byla dílem náhody nebo nedbalosti, a proto je nelze považovat za důsledek „zacházení“, kterému byl stěžovatel „podroben“ ve smyslu článku 3 Úmluvy. Takové zacházení je v zásadě, ač nikoli výlučně, charakterizováno úmyslem oběti ublížit, pokořit ji nebo ponížít, případně neúctou vůči její lidské důstojnosti, vyvoláním pocitů strachu, utrpení či méněcennosti způsobilých zlomit její morální nebo fyzickou odolnost. V projednávané věci Soud žádné známky takového jednání neshledal, a proto prohlásil námitku porušení článku 3 Úmluvy za neslučitelnou s Úmluvou *ratione materiae*.

B. K POUŽITELNOSTI ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

a) *Obecné zásady*

Pozitivní závazky plynoucí z článku 8 Úmluvy mohou rovněž zahrnovat povinnost přijmout a v praxi uplatňovat adekvátní právní rámec poskytující ochranu proti jednání soukromých osob, kterým je zasahováno do širokého pojmu soukromého života, jehož součástí je také fyzická a psychická integrita jednotlivce. Je-li zasahováno do stěžejních aspektů soukromého života, může článek 8 vyžadovat trestněprávní reakci ve formě účinného vyšetřování, zatímco u méně závažných zásahů zpravidla postačí dostupnost prostředku nápravy v rovině soukromého práva (*Söderman proti Švédsku*, č. 5786/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 81–85). Ne každé jednání nebo opatření, které se nepříznivě dotýká fyzické či psychické integrity osoby, představuje zásah do soukromého života, neboť musí dosáhnout určité minimální úrovně závažnosti (*Denisov proti Ukrajině*, č. 76639/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. září 2018, § 114). Dosavadní judikatura nenaznačuje, že by pod rozsah článku 8 mohly spadat i činnosti, které jsou bytostně veřejné povahy (*Friend a ostatní proti Spojenému království*, č. 16072/06, rozhodnutí ze dne 24. listopadu 2009, § 42).

b) *Použití těchto zásad*

Ke zranění stěžovatele došlo při řízení motorového vozidla, tedy činnosti, jež se z povahy věci odehrává na veřejnosti a zahrnuje v sobě riziko újmy, pakliže dojde k nehodě. Tuto hrozbu zmírňují opatření zajišťující bezpečnost provozu na pozemních komunikacích. K autonehodě nedošlo úmyslným jednáním násilné povahy, jehož cílem by bylo přivodit stěžovateli újmu na zdraví. Projednávaná věc tak nesnese srovnání se situacemi, jako jsou znásilnění či pohlavní zneužívání nezletilých, u nichž Soud dříve dovodil použitelnost článku 8 Úmluvy. I tuto námitku proto označil za neslučitelnou s Úmluvou *ratione materiae*.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

a) K použitelnosti článku 2 Úmluvy

1. Obecné zásady

Článek 2 vyžaduje, aby státy přijaly vhodná opatření k ochraně životů jednotlivců (*L. C. B. proti Spojenému království*, č. 23413/94, rozsudek ze dne 9. června 1998, § 36), a to nejen před zásahy ze strany úředních, ale i soukromých osob. Stát je tak povinen nastavit právní rámec a správní praxi takovým způsobem, aby účinně odrazovaly od útoků na životy osob a nutily veřejné i soukromé instituce k přijetí vhodných opatření k ochraně životů. Jde-li o silniční dopravu, vyplývá z toho povinnost přijmout odpovídající opatření k předcházení dopravních nehod a zajištění bezpečnosti provozu.

Z článku 2 také vyplývá povinnost k přijetí preventivních opatření k ochraně životů. Státní orgány mohou odpovídat za úmrtí tam, kde věděly nebo musely vědět o existenci skutečné a bezprostřední hrozby, a přesto nepřijaly opatření, od nichž by bylo možno rozumně očekávat, že mohou zabránit ztrátám na životech (*Osman proti Spojenému království*, č. 23452/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1998, § 115).

Dané ustanovení dále vyžaduje, aby státy měly účinný a nezávislý soudní systém schopný urychleně osvětlit okolnosti, za nichž došlo k útoku na život, určit odpovědné osoby a poskytnout vhodnou nápravu obětem (*Calvelli a Ciglio proti Itálii*, č. 32967/96, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2002, § 49). Jde o samostatnou a autonomní povinnost, která je nezávislá na tom, zda je zásah přičitatelný státu. Soud ji dovodil kupříkladu ve vztahu k pochybení zdravotnického personálu, provozu nebezpečných činností, které mohou vyústit v průmyslové nebo živelní pohromy, bezpečnosti na palubě lodí, v železniční dopravě, na staveništích či ve školských zařízeních.

Velký senát upřesnil okolnosti, za nichž jsou vnitrostátní orgány povinny provést účinné vyšetřování, jestliže jednotlivec – jako za okolností projednávané věci – nebyl usmrcen, avšak utrpěl život ohrožující zranění. Článek 2 Úmluvy se použije ve dvou situacích. Předně jde o případy, kdy oběť vykonávala činnost, ať už veřejnou či soukromou, která ze své povahy vystavuje život reálnému a bezprostřednímu nebezpečí. Druhou kategorií jsou případy, kdy oběť utrpěla zranění, která ji ohrožovala na životě. Posouzení bude vždy záviset na konkrétních okolnostech. Jde-li o činnost, která sama o sobě představuje reálné a bezprostřední ohrožení života, ztrácí závažnost utrpěných zranění na významu, takže článek 2 může být použitelný, i když ke zranění vůbec nedošlo (srov. *R. R. a ostatní proti Maďarsku*, č. 19400/11, rozsudek ze dne 4. prosince 2012, § 32, kde bylo dané ustanovení použitelné při vyřazení stěžovatelů z programu na ochranu svědků, neboť jim hrozila odplata ze strany mafie). Čím méně je zřejmá bezprostřednost a reálnost hrozby plynoucí z povahy vykonávané činnosti, tím významnější je pro závěr o použitelnosti článku 2 Úmluvy závažnost utrpěných zranění a jejich následky. V minulosti tak Soud považoval zranění za život ohrožující při závažném poranění centrálního nervového systému, vážném poranění hlavy či páteře, úrazech vyžadujících okamžitou a dlouhodobou lékařskou péči, upadnutí do kómatu, trvalé invaliditě, ztrátě svéprávnosti apod. To vše za předpokladu, že byla prokázána příčinná souvislost mezi událostí a vznikem zranění. Jakmile se dostane do povědomí příslušných orgánů, že došlo k reálnému a bezprostřednímu ohrožení života nebo že osoba utrpěla život ohrožující zranění, jsou povinny provést účinné vyšetřování.

2. Použití těchto zásad

Stěžovatel v době nehody řídil motorové vozidlo, tedy provozoval činnost, kterou lze svým způsobem považovat za nebezpečnou. Navzdory veškerým snahám o zajištění bezpečnosti silničního provozu totiž k podobným nehodám dochází. Bezprostřednost rizika plynoucí z povahy této činnosti je však podle Soudu méně zřetelná, a proto je třeba připisovat zvýšený význam závažnosti stěžovatelových zranění. Ten měl být dle znaleckého posudku v přímém ohrožení života, jeho léčba si vyžádala několik operací a dlouhodobou hospitalizaci, přičemž fyzickými a duševními následky trpí dodnes. Za těchto okolností Soud rozhodl, že článek 2 Úmluvy je použitelný.

b) K tvrzeným nedostatům vyšetřování okolností dopravní nehody

1. Obecné zásady

Z článku 2 Úmluvy vyplývá povinnost zabezpečit na vnitrostátní úrovni přístup k účinnému a nezávislému soudnímu systému, jehož prostřednictvím se mohou oběti nebo jejich příbuzní urychleně domoci objasnění skutkových okolností, určení odpovědných osob a poskytnutí vhodné nápravy. Forma takového vyšetřování se liší podle povahy zásahu do práva na život. Kde došlo k úmrtí nebo ohrožení života úmyslným jednáním, článek 2 vyžaduje vyšetřování trestní povahy. Naopak v případě neúmyslných zásahů do práva na život postačí prostředky nápravy soukromoprávní povahy samostatně anebo ve spojení s trestním řízením. Pokud byly do událostí zapojeny úřední osoby nebo příslušníci určité profese, mohou být požadavky daného článku splněny také vedením kárného řízení.

Úmluva sice nezaručuje právo na zahájení stíhání vůči třetím osobám, avšak existují okolnosti, kdy je k naplnění požadavků článku 2 trestní vyšetřování nezbytné. Jde o situace, kdy: a) má úmrtí či ohrožení života původ v jednání orgánu veřejné moci, které překračuje pouhý omyl v úsudku či nedbalost, b) kde došlo k usmrcení za podezřelých okolností či c) v důsledku vědomého nebo hrubě nedbalého nerespektování zákonných povinností uložených soukromé osobě. Není-li jednoznačné, zda k úmrtí došlo úmyslným jednáním, avšak taková domněnka je hájitelná, Úmluva požaduje provedení účinného vyšetřování, jež naplní základní znaky účinnosti. Smyslem vyšetřování je v takovém případě vyvrátit nebo potvrdit hypotézu, že úmrtí mohlo být způsobeno úmyslně. V případě úmrtí nebo ohrožení životů při dopravních nehodách jsou orgány povinny, jakmile se o událostech dozvěděly, vynaložit veškeré rozumné úsilí, aby místo události zajistily a urychleně shromáždily všechny dostupné důkazy, aby vyloučily riziko, že později nepůjde zjistit, co se na místě odehrálo a kdo nese odpovědnost. Odpovědnost za opatření důkazů nelze přenášet na oběti či jejich příbuzné.

Má-li být vyšetřování účinné, musí splňovat určité kvalitativní znaky. Především musí být adekvátní, tj. způsobilé vést k objasnění právně relevantních částí skutkového děje, a je-li to namísto, ke zjištění totožnosti a potrestání odpovědných osob. Vyšetřování musí být řádné a důkladné. Příslušné orgány musí přijmout veškeré rozumné kroky, aby zajistily důkazy ohledně události, a vždy vyvinout upřímnou snahu zjistit, co se stalo. Zásadně se nesmí spoléhat na ukvapené nebo zjevně nepodložené závěry, aby vyšetřování zastavily nebo ukončily. Vyšetřování musí být vedeno urychleně, v přiměřené lhůtě a nezávisle. Tyto požadavky jsou vzájemně provázané. Jejich přezkum Soudem vyžaduje kumulativní přístup. Závěr o nedodržení jednoho z nich proto nemusí nutně znamenat porušení Úmluvy. Jestliže vnitrostátní právní řád nabízí různé právní prostředky ochrany – občanskoprávní i trestní –, Soud posuzuje jejich účinnost v souhrnu. Obecně nepostačí, že daný prostředek nápravy byl teoreticky dostupný, neboť musí být prokázána jeho účinnost v praxi. Nejde o povinnost dosáhnout konkrétní výsledek, ale použít prostředky. Jestliže tedy řízení skončilo výsledkem, který není z pohledu oběti uspokojivý, neznamená to automaticky, že stát nedostal své povinnosti plynoucí z článku 2 Úmluvy.

2. Jejich použití

Život stěžovatele byl ohrožen neúmyslnou dopravní nehodou. Článek 2 Úmluvy tedy nutně nevyžadoval trestněprávní reakci, což ovšem nebrání státu, aby přesto účast poškozeného na trestním řízení umožnil. Vláda uplatnila námitku nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy, neboť kromě uplatnění nároku na náhradu škody v rámci trestního řízení mohl stěžovatel využít také občanskoprávní žalobu na náhradu škody proti odpovědným osobám. Soud vyjádřil pochopení pro postup stěžovatele, který se rozhodl připojit k probíhajícímu trestnímu řízení. Oproti podání žaloby na náhradu škody má totiž adhezní řízení tu výhodu, že stěžovatel nemusí samostatně obstarávat důkazy, aby unesl důkazní břemeno, neboť ty shromažďují orgány činné v trestním řízení. Z hlediska poškozeného jde o pohodlnější způsob, jak dosáhnout téhož, který šetří jeho úsilí a prostředky. Důkazy opatřené v rámci trestního řízení jsou nadto později použitelné i pro účely občanskoprávní žaloby. Stěžovatel mohl legitimně očekávat, že se v řízení dočká odškodnění, a proto mu nelze klást k tíži, že nedal přednost žalobě na náhradu škody. Soud připomněl, že kde se stěžovateli nabízí více prostředků nápravy, není povinen čerpat jiné prostředky nápravy, které jsou určeny k dosažení téhož cíle (*Aquilina proti Maltě*, č. 25642/94, rozsudek velkého senátu ze dne 29. dubna 1999, § 39). Námitku vlády proto zamítl.

Bezprostředně po vzniku nehody policie z vlastní iniciativy zahájila vyšetřování, shromáždila značné množství důkazů (ohledání místa události, pořízení fotodokumentace, odebrání krevních vzorků zúčastněných řidičů, lékařské zprávy atd.), takže bylo možné rozhodně skutečnosti objasnit. Také totožnost spoluviníků nehody byla záhy zjištěna a tito vyslechnuti. Podle Soudu nic nenasvědčuje tomu, že vyšetřování nebylo vedeno řádně a ve snaze ozřejmit průběh události. Zastavení trestního stíhání předcházely roky usilovného vyšetřování. Ani jeho celková délka dosahující téměř 8 let neměla dle Soudu za daných okolností vliv na jeho účinnost. Soud proto učinil závěr, že při absenci zjevných nedostatků vyšetřování nedošlo rozhodnutím o zastavení trestního stíhání k porušení procesní povinnosti státu plynoucí z článku 2 Úmluvy.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Soud připomněl, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy je ve své občanskoprávní složce použitelný i na adhezní řízení, v němž se poškozený domáhá náhrady škody, která mu byla trestným činem způsobena, a to od okamžiku, kdy se k trestnímu řízení se svým nárokem připojil (*Perez proti Francii*, č. 47287/99, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2004, § 66).

a) K právu na přístup k soudu

Stěžovatel tvrdil, že nevydáním rozhodnutí o návrhu na náhradu škody na zdraví bylo porušeno jeho právo na přístup k soudu. Soud připomněl, že právo na přístup k soudu není absolutní, a proto může podléhat jistým omezením. Ta však nesmí omezovat přístup jednotlivce k soudu takovým způsobem nebo do té míry, že by byla dotčena samotná podstata tohoto práva. Aby bylo omezení slučitelné s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, musí sledovat legitimní cíl a prostředky užití k jeho dosažení musí být přiměřené (*Ashingdane proti Spojenému království*, č. 8225/78, rozsudek ze dne 28. května 1985, § 57). V projednávané věci se stěžovatel připojil k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody na zdraví, kterou utrpěl při autonehodě. Trestní stíhání bylo zastaveno, protože jednání obviněných nenaplněovalo všechny povinné znaky trestného činu. V mezidobí navíc došlo k promlčení trestní odpovědnosti. Kvůli zastavení stíhání nemohl být věcně projednán ani návrh stěžovatele. Dle Soudu však měl zajištěn přístup k soudu, neboť mohl podat občanskoprávní žalobu a jejím prostřednictvím se domáhat odškodnění. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy proto nedošlo.

b) K požadavku přiměřené lhůty

Stěžovatel dále namítal, že předmětné řízení nedostalo požadavku na projednání v přiměřené lhůtě. Relevantní období mezi dnem, kdy se stěžovatel k trestnímu řízení připojil a kdy bylo zastaveno, trvalo asi sedm let a osm měsíců. Věc byla přezkoumávána třikrát na dvou stupních soudní soustavy. Při hodnocení přiměřenosti délky řízení Soud zohlednil skutkovou (několik možných verzí průběhu události) a procesní složitost věci (potřeba vyžádat si forenzní a technické znalecké posudky). Stěžovatel byl nadto po určitou dobu ze zdravotních důvodů nedostupný a později v rámci řízení předkládal početná podání. Ačkoli mu nelze klást k tíži, že využíval dostupné procesní nástroje k ochraně svých práv, stát současně nelze činit odpovědným za prodlevy, které byly vyvolány potřebou vypořádat se s jeho návrhy (*Sürmeli proti Německu*, č. 75529/01, rozsudek velkého senátu ze dne 8. června 2006, § 131). Podstatné je, že vnitrostátní orgány nezůstaly v žádném stádiu řízení vysloveně nečinné, shromažďovaly důkazy a všemožně usilovaly o objasnění nehody. Dle Soudu tak nelze učinit závěr, že nejednaly urychleně. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy ani v této rovině tedy nedošlo.

E. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

I když Soud neshledal porušení článku 2 Úmluvy, uznal, že námitky stěžovatele vyvolávaly skutkové a právní otázky, které vyžadovaly přezkoumání po věcné stránce. Stěžovatelova tvrzení tedy byla hájitelná, což zakládá použitelnost článku 13 Úmluvy. Jeho námitka se vztahuje k účinnosti vyšetřování, tedy k otázce, kterou se Soud již zabýval na poli článku 2 Úmluvy, a proto nevyžaduje další pozornost.

F. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V JEHO HMOTNĚPRÁVNÍ ČÁSTI

Stěžovatel konečně tvrdil, že samotný způsob, jakým bylo vyšetřování vedeno a skončeno, byl nelidský nebo ponižující. Soud dříve připustil, že liknavý přístup vnitrostátních orgánů při vyšetřování závažných

zločinů může za určitých okolností představovat porušení článku 3 Úmluvy ve vztahu k obětem anebo jejich příbuzným. Činil tak typicky v kontextu nucených zmizení, která příbuzné vystavují mimořádnému strádání a nejistotě ohledně osudu jejich bližních (*Varnava a ostatní proti Turecku*, č. 16064/90 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 18. září 2009, § 200). Zcela výjimečně tak Soud postupoval za jiných mimořádných okolností, např. při vyhoštění nezletilého, který by se ocitl bez doprovodu rodičů (*Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03, rozsudek ze dne 12. října 2006), zneužívání dítěte v rodinném prostředí (*M. P. a ostatní proti Bulharsku*, č. 22457/08, rozsudek ze dne 15. listopadu 2011) či z důvodu nedůstojného nakládání s těly obětí v souvislosti s jejich identifikací ze strany příbuzných (*Sabanchiyeva a ostatní proti Rusku*, č. 38450/05, rozsudek ze dne 6. června 2013). Situace stěžovatele nesnese s těmito případy srovnání. Soud neshledal nic, co by nasvědčovalo porušení článku 3 Úmluvy, a proto tuto námitku prohlásil za zjevně neopodstatněnou.

III. Oddělená stanoviska

Ve společném částečně nesouhlasném stanovisku vyjádřili soudci Raimondi, Sicilianos, soudkyně Karakas, soudci Vučinić a Harutyunyan přesvědčení, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy byl porušen z důvodu nepřiměřené délky řízení.

Soudce De Gaetano měl navíc za porušený i článek 2 Úmluvy. Řízení dle něho nebylo vedeno s náležitou péčí, jestliže bylo po 8 letech zastaveno, a proto jej nelze považovat ani za účinné. K jeho stanovisku se připojil soudce Vučinić.

Soudce Kūris se neztotožnil se závěrem většiny, která prohlásila za nepřijatelnou námitku porušení procesní složky článku 3 Úmluvy. Dle jeho mínění by měla být tato otázka posuzována nikoliv podle úmyslu podrobit oběť špatnému zacházení, ale vzhledem k jeho intenzitě a následkům.

Soudce Grozev považoval námitku porušení článku 2 Úmluvy za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, jelikož stěžovatel měl podat občanskoprávní žalobu na náhradu škody.

Rozsudek ze dne 8. července 2019 ve věci č. 54012/10 – *Mihalache proti Rumunsku*

Velký senát jednomyslně rozhodl, že odsouzením stěžovatele k trestu podmíněného odnětí svobody za odmítnutí podrobit se odběru biologického vzorku kvůli podezření, že řídil motorové vozidlo pod vlivem alkoholu poté, co bylo jeho stíhání obnoveno po zásahu státního zastupitelství vyššího stupně, které zrušilo původní usnesení o zastavení trestního stíhání a současném uložení pokuty za přestupek, došlo k porušení zásady *ne bis in idem* zakotvené v článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

I. Skutkové okolnosti

Při rutinní dopravní kontrole byl stěžovatel zastaven policejní hlídkou, která u něj provedla dechovou zkoušku na přítomnost alkoholu s pozitivním výsledkem. Následně ho policisté vyzvali, aby je doprovodil do nemocnice a podrobil se vyšetření za účelem zjištění přesné hladiny alkoholu v krvi. Stěžovatel to odmítl. Okresní státní zástupce na to zahájil trestní stíhání, neboť popsaným jednáním se měl stěžovatel dopustit trestného činu. Při výslechu se stěžovatel přiznal, že před jízdou požil alkohol, a proto se odmítl podrobit krevnímu odběru. Státní zástupce nakonec trestní stíhání zastavil s odkazem na zásadu subsidiarity trestní represe. Skutek překvalifikoval na přestupek, za který stěžovateli uložil pokutu ve výši asi 250 eur. Rozhodnutí nabylo právní moci a stěžovatel pokutu zaplatil. Po pěti měsících však nadřízené státní zastupitelství na základě odlišného hodnocení závažnosti spáchaného skutku zrušilo rozhodnutí o zastavení trestního stíhání a uložení pokuty a nařídilo obnovu stíhání. Stěžovatel byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku. Před soudy vyšších stupňů neúspěšně namítal, že tím došlo k porušení zákazu dvojího stíhání a potrestání za týž skutek. Soudy upozornily, že zastavení trestního stíhání nezakládá překážku věci rozhodnuté (*res iudicata*), a tudíž nepředstavuje pravomocné rozhodnutí ve smyslu článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel namítal, že byl v rozporu se zásadou *ne bis in idem* stíhán a potrestán dvakrát za stejný čin a že obnovení stíhání nespĺňovalo podmínky vypočtené ve druhém odstavci článku 4 Protokolu č. 7.

Senát čtvrté sekce Soudu, jenž byl původně povolán k projednání stížnosti, se v souladu s článkem 30 Úmluvy vzdal pravomoci ve prospěch velkého senátu.

a) Úvodní poznámky

Soud připomněl, že zákaz dvojího stíhání či trestání za týž skutek představuje jednu ze základních záruk spravedlivého trestního řízení. Význam tohoto práva podtrhuje skutečnost, že se od něho nelze odchýlit na základě čl. 15 odst. 2 Úmluvy ani v době války nebo jiného ohrožení veřejného pořádku. Zásada *ne bis in idem* v sobě zahrnuje tři složky: a) obě řízení musejí být svou povahou trestní, b) musejí se týkat totožného skutku a c) musí dojít ke zdvojení řízení.

b) Zda měla obě řízení trestní povahu

Nejprve se Soud zabýval povahou původního řízení, které bylo zastaveno spolu s uložením pokuty za přestupek. Za použití kritérií, jež dovedl ve věci *Engel a ostatní proti Nizozemsku* (č. 5100/71 a další, rozsudek pléna ze dne 8. června 1976, § 82), dospěl Soud k tomu, že původní řízení bylo svou povahou trestní. Stěžovatel se dopustil jednání, které splňovalo formální znaky trestného činu. K uložení pokuty za přestupek došlo poté, co státní zástupce v původním řízení shledal, že jednání stěžovatele bylo minimálně společensky nebezpečné. Proto měl za to, že nebyla splněna jedna ze základních podmínek trestnosti jednání. Soud uvedl, že ve světle kritérií, jež vyplývají z jeho ustálené judikatury, nevyžaduje trestní povaha činu určitý minimální stupeň společenské škodlivosti jednání (srov. *Ezeh a Connors proti Spojenému království*, č. 39665/98 a 40086/98, rozsudek velkého senátu ze dne 9. října 2003, § 104). Povaha deliktu byla dle Soudu každopádně trestní, jelikož použitelná právní norma byla namířena vůči všem řidičům bez rozdílu, a nikoli určena osobám se zvláštním postavením, přičemž jejím účelem byl postih pachatele, včetně jeho odrazení od opakování tohoto jednání. Pokud jde o druhé řízení, které vedlo k uložení trestu podmíněného odnětí svobody, mezi stranami nebylo sporu o tom, že šlo o klasické řízení trestní. Dle Soudu tedy proti stěžovateli byla vedena dvě řízení, která byla svou povahou trestní.

c) Zda byl stěžovatel stíhán dvakrát pro týž skutek (idem)

Článku 4 Protokolu č. 7 je třeba rozumět tak, že zakazuje stíhání nebo souzení za druhý ‚trestný‘ čin, pokud se zakládá na totožných či v podstatných rysech stejných okolnostech (*Sergey Zolotukhin proti Rusku*, č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ze dne 10. února 2009, § 82). Dle Soudu se obě řízení skutečně vztahovala k témuž jednání, a sice neuposlechnutí výzvy podrobit se kontrole na přítomnost alkoholu v krvi při dopravní kontrole. Prvek *idem* byl tak naplněn.

d) Zda došlo ke zdvojení řízení (bis)

Soud připomněl, že účelem článku 4 Protokolu č. 7 je vyloučit opakování trestního řízení, které bylo pravomocně skončeno (*Sergey Zolotukhin proti Rusku*, cit. výše, § 107). V tomto ohledu se musel vypořádat s několika dílčími otázkami. Předně se zabýval tím, zda šlo o dvě samostatná nebo vzájemně se doplňující řízení. Zadruhé se věnoval výkladu pojmů ‚osvobozen‘ nebo ‚odsouzen‘ a v neposlední řadě otázce, zda bylo rozhodnutí v prvním řízení ‚konečné‘ (pravomocné) ve smyslu tohoto ustanovení.

1. Zda se jednalo o samostatná nebo vzájemně se doplňující řízení

Soud připomněl, že ve věci *A a B proti Norsku* stanovil test ‚dostatečně úzkého spojení v předmětu a čase‘, kterým je třeba poměřovat, zda bylo mezi oběma řízeními natolik úzké sepětí, že nedošlo ke zdvojení stíhání či potrestání, ale spíše o kombinaci řízení, jež společně utvářejí jeden integrovaný celek (*A a B proti Norsku*, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 142). Stěžovatel byl v obou řízeních stíhán pro stejný skutek. Obě řízení a uložené sankce sledovaly totožný účel v podobě odrazení pachatele od dalšího jednání, které představuje riziko pro bezpečnost

silničního provozu. Obě řízení byla vedena stejnými orgány a bylo v nich nezávisle na sobě prováděno dokazování. Řízení se z hlediska časového nepřekrývala, ale byla vedena po sobě. Trest uložený ve druhém řízení přitom nebral v potaz sankci uloženou v původním řízení. Soud tak dospěl k závěru, že původní a obnovené trestní řízení netvořily jeden souvislý celek v důsledku existence dostatečně úzké věcné a časové spojitosti. Šlo tudíž o dvě samostatná řízení.

2. K existenci ‚konečného‘ (pravomocného) rozsudku, kterým byl stěžovatel ‚osvobozen‘ nebo ‚odsouzen‘

Soud musel dále posoudit, zda rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství bylo obnovou řízení ve smyslu výjimky uvedené ve druhém odstavci článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Jelikož zásada *ne bis in idem* chrání osoby, které byly osvobozeny nebo odsouzeny pravomocným rozsudkem, Soud musel nejprve určit, zda k uložení pokuty za přestupek došlo pravomocným rozsudkem, jímž byl stěžovatel osvobozen nebo odsouzen.

Soud se v této souvislosti nejprve zabýval tím, zda článek 4 Protokolu č. 7 vyžaduje, aby došlo k osvobození nebo odsouzení soudním orgánem. Francouzské a anglické znění Úmluvy se totiž v tomto ohledu liší. První z nich (pozn. autora: stejně jako české) pracuje s pojmem ‚rozsudek‘ (*acquitté ou condamné par un jugement*), který nasvědčuje pojetí, že jde o rozhodnutí soudu. Naproti tomu anglická verze formu pravomocného osvobození či odsouzení blíže neurčuje (*finally acquitted or convicted*). Soud dovodil, že zmínka o rozsudku ve francouzském znění nemůže vést k restriktivnímu výkladu v tom smyslu, že by se muselo jednat o rozsudek soudního orgánu. Postačí, že se jedná o rozhodnutí orgánu, který se na výkonu spravedlnosti podílí v širším slova smyslu, a který je tudíž nadán pravomocí rozhodovat o osvobození nebo odsouzení. Pro použitelnost článku 4 Protokolu č. 7 se tedy nemusí jednat o rozhodnutí soudu.

Dále se soud zabýval obsahem pojmů ‚osvobozen‘ nebo ‚odsouzen‘, k nimž ve své rozhodovací praxi dosud nestanovil žádná obecná výkladová kritéria. Dříve jen zaujal stanovisko, že zastavení trestního stíhání státním zástupcem nepředstavuje osvobozující ani odsuzující rozhodnutí, a proto na ně není článek 4 Protokolu č. 7 použitelný (*Marguš proti Chorvatsku*, č. 4455/10, rozsudek velkého senátu ze dne 27. května 2014, § 120). Dle Soudu je třeba uvážit, jaký je skutečný obsah daného rozhodnutí, a přihlídnout k jeho účinkům na osobní situaci stěžovatele. Užití pojmů ‚osvobozen nebo odsouzen‘ dle Soudu naznačuje, že trestní odpovědnost pachatele musí být zhodnocena na základě dostatečného prošetření okolností případu, tedy přezkoumání merita věci. Příslušný orgán musí takto nashromážděné a provedené důkazy zhodnotit, určit, zda vznikla trestní odpovědnost osoby a na tomto základě přijaté rozhodnutí řádně odůvodnit. Závěr o meritorní povaze rozhodnutí lze učinit s přihlédnutím k tomu, že došlo k zahájení řízení, že byla dotčená osoba vyslechnuta, obstarávána a hodnoceny důkazy, na jejichž základě příslušný orgán vydal odůvodněné rozhodnutí. Důležitým ukazatelem je i to, zda řízení vyústilo v uložení sankce.

V projednávané věci Soud naznal, že rozhodnutí státního zástupce nebylo pouhým zastavením trestního stíhání, jelikož současně došlo k uložení pokuty stěžovateli za přestupek. Státní zástupce zde vystupoval jako orgán podílející se na výkonu spravedlnosti, nadaný pravomocí věc vyšetřit a rozhodnout o zastavení trestního stíhání. Učinil tak až poté, co nashromáždil dostatek důkazů, včetně výsledku stěžovatele, které posléze zhodnotil a dospěl k vlastním skutkovým a právním závěrům. Obsahem téhož rozhodnutí bylo navíc uložení sankce za přestupek. Je proto lhostejné, že rozhodnutí nevydal soud, ale státní zástupce, jelikož materiálně vzato šlo o ‚odsouzení‘ ve smyslu článku 4 Protokolu č. 7.

e) *Zda bylo vydáno ‚konečné‘ (pravomocné) rozhodnutí*

Použitelnost článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě je dále vázána na skutečnost, že osoba byla osvobozena nebo odsouzena ‚konečným‘ (pravomocným) rozsudkem podle vnitrostátního práva. Dosavadní judikatura se ustálila na pojetí, že rozhodnutí je pravomocné, pokud byly vyčerpány všechny řádné opravné prostředky nebo marně uplynuly lhůty pro jejich využití. Mimořádné opravné prostředky Soud naopak nebere pro účely tohoto ustanovení v potaz (*Sergey Zolotukhin proti Rusku*, cit. výše, § 108 a 109). Při určení, zda jde o řádný či mimořádný opravný prostředek, Soud vychází v první řadě z vnitrostátního práva, nikoli však výhradně. Dle Soudu je ‚konečné‘ (pravomocné) rozhodnutí autonomním pojmem

Úmluvy. V úvahu tak bere i kritéria, jako je dostupnost opravného prostředku a to, zda je ponecháno na úvaze vnitrostátních orgánů, zda dané řízení zahájí, či nikoliv. Řádný opravný prostředek musí fungovat v praxi tak, aby bylo v souladu s požadavkem právní jistoty jasné, od kterého okamžiku se rozhodnutí považuje za pravomocné.

Posuzované rozhodnutí státního zastupitelství o zastavení trestního stíhání mohl stěžovatel ve lhůtě 20 dní napadnout odvoláním k nadřízenému státnímu zastupitelství. Rozhodnutí však podle relevantní právní úpravy mohlo být kdykoli přehodnoceno vyšším státním zastupitelstvím. Dle Soudu není takové oprávnění samo o sobě s ohledem na zvláštní úlohu státního zastupitelství nepřípustné, ale z důvodu absence jakékoli lhůty pro využití tohoto opravného prostředku měl Soud za to, že uvedená právní úprava není dostatečně jasná a zakládá právní nejistotu ohledně právního postavení stěžovatele. Rozdíl mezi opravnými prostředky dostupnými stěžovateli a státnímu zastupitelství navíc vytváří nerovnováhu mezi stranami. Soud tedy konstatoval, že dané oprávnění státního zastupitelství nepředstavuje řádný opravný prostředek pro účely článku 4 Protokolu č. 7. Rozhodnutí státního zastupitelství o zastavení trestního stíhání se proto stalo ‚konečným‘ (pravomocným) v autonomním významu, které tomuto pojmu připisuje Úmluva, ke dni, kdy stěžovateli marně uplynula lhůta pro podání odvolání coby řádného opravného prostředku.

f) *Zda šlo o obnovu řízení coby výjimku ze zásady ne bis in idem ve smyslu čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7*

Jelikož spolu se zrušením rozhodnutí o zastavení trestního stíhání byla zrušena i uložená pokuta, nebyl stěžovatel *stricto sensu* potrestán dvakrát za stejný skutek. Byl za něj však dvakrát stíhán ve dvou na sebe navazujících trestních řízeních, což se zjevně protíví článku 4 Protokolu č. 7. Podle druhého odstavce tohoto ustanovení může být takové dvojí stíhání přípustné, pokud druhé řízení představuje podle zákona obnovu řízení původního. Možnost obnovy řízení umožňuje dosáhnout nápravy také v návaznosti na rozsudek Soudu (*Nikitin proti Rusku*, č. 50178/99, rozsudek ze dne 20. července 2004, § 56). Jde tedy o výjimku z požadavku právní jistoty. V kontextu trestního řízení tato nebrání průlomu do zásady *ne bis in idem* s cílem napravit skutkové nesprávnosti nebo zjevné procesní vady. Obnova řízení je ovšem přípustná jen při dodržení přísných podmínek, konkrétně je-li odůvodněna novými nebo nově zjištěnými skutečnostmi nebo podstatnou vadou v předešlém řízení, jež mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci. Vztah mezi těmito podmínkami je alternativní, nikoli kumulativní. Pokud jde o podstatnou vadu předcházejícího řízení, Soud za ni dříve považoval stav, kdy soud nerespektoval závazné pokyny nadřízeného soudu ohledně vyšetřovacích úkonů, které je třeba provést (*Fadin proti Rusku*, č. 58079/00, rozsudek ze dne 27. července 2006, § 32). Soud dále upřesnil, že podmínka podstatné vady v předešlém řízení předpokládá, že pouze závažné porušení procesních pravidel, které zásadně narušuje integritu předchozího řízení, může sloužit jako podklad pro obnovu řízení v neprospěch obviněného, který byl pravomocným rozhodnutím zproštěn obvinění nebo potrestán mírněji. Pouhé přehodnocení dříve nashromážděných důkazů ze strany nadřízeného orgánu tuto podmínku nenaplní. Jde-li o obnovu řízení ve prospěch obviněného, je klíčové, zda v předešlém řízení byla porušena práva obhajoby, takže se obviněnému nedostalo řádného výkonu spravedlnosti.

Vláda tvrdila, že důvodem obnovy byla podstatná vada v předešlém řízení a že tato byla nezbytná ke sjednocení rozhodovací praxe v otázce posuzování závažnosti obdobných trestných činů. Soud nicméně zjistil, že tento argument nebyl ve zrušovacím rozhodnutí nadřízeného státního zastupitelství vůbec uveden. Nadto by jako důvod obnovy řízení v neprospěch pachatele ve smyslu čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7 neobstál, jelikož nepatří mezi přípustné výjimky. Podle odůvodnění zrušovacího rozhodnutí bylo důvodem obnovy jiné právní hodnocení společenské škodlivosti skutku, takže dle názoru nadřízeného státního zastupitelství měla být dovozena trestní, nikoli správně právní odpovědnost pachatele. Důvodem tedy nebyla náprava podstatné procesní vady ani nově zjištěné skutečnosti. Obnova řízení v projednávané věci tak nebyla opřena o žádnou z výjimek stanovených daným ustanovením. K porušení zákazu dvojího stíhání v téže věci dle článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě proto došlo.

III. Oddělená stanoviska

Soudci Raimondi, Sicilianos, Spano a Ravarani a soudkyně Nussberger, Yudkivska a Motoc vyjádřili ve společném souhlasném stanovisku odlišný právní názor na postup při určování, zda jde o pravomocné rozhodnutí. Kritérium předvídatelnosti totiž stírá rozdíl mezi mimořádnou povahou opravného prostředku a jeho nezákonností. Porušení požadavku předvídatelnosti vedoucí k nerovnosti mezi stranami, jak uvádí většina, nahrává spíše závěru o protiprávnosti opravného prostředku, kterého využilo v dané věci nadřízené státní zastupitelství. Soudci upozorňují, že podobný přezkum je typickým mimořádným prostředkem v trestních věcech, kterému je určitá míra právní nejistoty vlastní, neboť jde z povahy věci o průlom do právní moci pravomocného rozhodnutí. Je však nutné rozlišovat mezi dvěma typy nejistoty. Vcelku bez problémů je v trestním právu všudypřítomná a vztahuje se k nepředvídatelnosti, zda ‚konečné‘ (pravomocné) rozhodnutí zůstane jednou pro vždy nezměněno. Taková nejistota neznamena, že nejde o pravomocné rozhodnutí či že opravný prostředek je protiprávní, ale je pouze dokladem jeho mimořádné povahy. Nežádoucí je naopak nejistota pramenící z nedostatku předvídatelnosti právní úpravy, která je ve světle Úmluvy protiprávní, což nutně z opravného prostředku nečiní prostředek mimořádný. Dle mínění soudců šlo otázkou řádné či mimořádné povahy opravného prostředku vyřešit mnohem jednodušeji v závislosti na existenci zákonné lhůty pro jeho čerpání. Tam, kde lhůta stanovena není, jedná se o prostředek mimořádný, a naopak.

Soudce Pinto de Albuquerque vyzdvihl, že celkem 10 soudců vyjádřilo nesouhlas s tímto ‚většinovým‘ odůvodněním rozsudku, což je činí samo o sobě nepřesvědčivým. Ve svém souhlasném stanovisku vyjádřil politování nad tím, že Soud nevyužil příležitosti, aby komplexně rozvinul obecné zásady platné pro rozhodování státních zastupitelství o zastavení trestních stíhání, což je při mnohosti různých druhů odklonů v trestních řízeních zvláště žádoucí. Jmenovaný soudce se dále podrobně zabýval překážkou *rei iudicatae* spojenou s rozhodovací činností státních zástupců ve srovnávacím právu. Z uvedeného učinil závěr, že v rámci Rady Evropy existuje shoda, že státní zastupitelství mají pravomoc vydávat rozhodnutí, s nimiž je spojována překážka věci rozhodnuté. Dále rozebral relevantní judikaturu Soudního dvora Evropské unie. Konečně vyjádřil nesouhlas s hodnocením, že pravomocné rozhodnutí je takové, kterému předcházelo hodnocení důkazů osvětlujících skutkové pozadí věci a které vyústilo ve vydání meritorního a řádně odůvodněného rozhodnutí o předmětu řízení. Toto kritérium považuje za veskrze subjektivní a nepřesvědčivé, neboť v případě vyšetřování, které není důkladné, dává státním orgánům možnost stíhat jednotlivce znovu pro tentýž skutek.

Soudce Serghides ve svém souhlasném stanovisku vytkl většinovému odůvodnění nedostatečný důraz na zásadu účinné ochrany lidských práv, kterou chápe jako základní stavební kámen utvářející další zásady pro výklad Úmluvy. Uvedené vztahuje k otázce, zda musí být pravomocné rozhodnutí ve smyslu článku 4 Protokolu č. 7 vydáno soudním orgánem. Má za to, že argumentaci by na přesvědčivosti prospělo, kdyby byla opřena o zásadu účinné ochrany lidských práv.

Soudce Bošnjak se ve svém souhlasném stanovisku, jež následoval i soudce Serghides, přimlouval za to, aby nejrůznější druhy odklonů, o nichž v trestním řízení může rozhodovat státní zastupitelství nezávisle na moci soudní (např. narovnání či dohoda o vině a trestu), byly považovány za pravomocná osvobozující či odsuzující rozhodnutí ve smyslu článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dále kritizoval závěr většiny, že v případě oprávnění nadřízeného státního zastupitelství, které nahrazuje či ruší z vlastní iniciativy rozhodnutí dozorového státního zástupce, jde o opravný prostředek. V situaci, kdy státní orgán ruší své vlastní dřívější rozhodnutí, jde spíše o dozorčí prostředek v podobě přezkumu, a proto bylo nadbytečné a nepřípadné, že se velký senát pouštěl do zkoumání povahy tohoto prostředku ve světle kritérií předvídatelnosti, existence zákonných lhůt či nerovnosti mezi stranami.

Rozsudek ze dne 17. října 2019 ve věcech č. 1874/13 a 8567/13 – López Ribalda a ostatní proti Španělsku

Velký senát Soudu rozhodl čtrnácti hlasy proti třem, že sledování pracovníků supermarketu skrytou kamerou po dobu deseti dnů pro podezření z krádeží nepřekročilo prostor státu pro uvážení, a nedošlo

tak k porušení práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy. Dále jednomyslně konstatoval neporušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, ke kterému mělo dojít propuštěním kamerových záznamů ze skrytých kamer jako hlavního důkazu v řízení, na jehož základě bylo propuštění prodavaček ze zaměstnání vnitrostátními soudy potvrzeno jako oprávněné.

I. Skutkové okolnosti

Stížnost podalo pět žen pracujících jako pokladní nebo prodavačky v supermarketu. V březnu 2009 zaměstnavatel pojal na základě účetních nesrovnalostí mezi skladovými zásobami a prodejem podezření z možných krádeží na prodejnu. Byly důvody se domnívat, že se na ztrátách podílejí zaměstnanci supermarketu, včetně stěžovatelek. S cílem prošetřit zjištěné ztráty, které činily v období od února do června 2009 měsíčně mezi 7 780 a 24 614 eury, nechal zaměstnavatel v červnu 2009 umístit do supermarketu kamery směřující na vchody a východy prodejny, o kterých byli zaměstnanci informováni, a dále skryté kamery namířené na pokladny, o jejichž instalaci zaměstnanci informováni nebyli. Skryté kamery zabíraly prostor pokladen během celého dne.

Skryté natáčení probíhalo po dobu deseti dnů a pořízené záznamy ukázaly, že stěžovatelky kradly nebo napomáhaly krádežím kolegů a zákazníků. Předmětné nahrávky zhlédl vedoucí prodejny, právní zástupce supermarketu a zástupce odborů. Stěžovatelky byly s nahrávkami konfrontovány a následně propuštěny ze zaměstnání. Po zhlédnutí videozáznamů tři stěžovatelky podepsaly dohodu za účasti zástupce odborů, ve které se přiznaly ke krádežím a výměnou za upuštění od trestního stíhání se zavázaly nenapadat své propuštění u pracovněprávního soudu. Navzdory dohodám se všechny stěžovatelky nakonec obrátily na soud a žádaly, aby byly tajně pořízené nahrávky vyřazeny ze spisového materiálu, jelikož porušily jejich právo na soukromí a nelze je užít jako důkaz. Soudy žaloby zamítly. V rozhodnutí se kromě nahrávek opřely o další důkazy, zejména o výpovědi svědků, prohlášení tří stěžovatelek, ve kterém se ke krádežím přiznaly, a výpisy z pokladen dokládající množství stornovaných nákupů.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Senát třetí sekce Soudu dospěl v rozsudku ze dne 9. ledna 2018 šesti hlasy proti jednomu k závěru o porušení práva stěžovatelek na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy a jednomyslně k neporušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Věc byla na základě žádosti vlády postoupena velkému senátu Soudu. Vláda žádala, aby velký senát přezkoumal pouze námitku porušení článku 8 Úmluvy. Soud poukázal na to, že obsah a rozsah věci postoupené velkému senátu jsou vymezeny rozhodnutím senátu o přijatelnosti (*Ilseher proti Německu*, č. 10211/12 a 27505/14, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2018, § 100). Věc postoupená velkému senátu nutně zahrnuje všechny aspekty stížnosti, které senát prohlásil za přijatelné, a neomezuje se na „závažnou otázku“ všeobecné povahy nebo týkající se výkladu nebo provádění Úmluvy nebo jejích protokolů dle článku 43 Úmluvy, pro které byla žádost o postoupení přijata kolegiem (*K. a T. proti Finsku*, č. 25702/94, rozsudek velkého senátu ze dne 12. července 2001, § 140–141). Velký senát tudíž provedl přezkum všech námitek na poli článků 6 a 8 Úmluvy, které byly senátem prohlášeny za přijatelné.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelky s odkazem na článek 8 Úmluvy namítaly, že rozhodnutí zaměstnavatele dát jim výpověď bylo založeno na kamerových záznamech získaných na pracovišti, ačkoli o sledování nebyly v rozporu s vnitrostátním právem předem uvědomeny. Vnitrostátní soudy porušily uvedené právo odmítnutím prohlásit jejich propuštění ze zaměstnání za neplatné.

a) Použitelnost článku 8 Úmluvy

Soud na úvod odkázal na svoji předchozí judikaturu a uvedl, že pojem „soukromý život“ zahrnuje také aktivity související s pracovní činností (*Fernández Martínez proti Španělsku*, č. 56030/07, rozsudek velkého senátu ze dne 12. června 2014, § 110). Při rozhodování, zda opatření přijatá vůči osobě mimo její

vlastní domov či soukromé prostory zasahují do jejího soukromého života, je pro Soud hlavním faktorem, i když ne zcela rozhodujícím, zda taková osoba má v daném místě rozumná očekávání soukromí (*P. G. a J. H. proti Spojenému království*, č. 44787/98, rozsudek ze dne 25. září 2001, § 57). Běžné používání bezpečnostních kamer ve veřejných prostorách *samo o sobě* není zásahem do práva na soukromý život (*Perry proti Spojenému království*, č. 63737/00, rozsudek ze dne 17. července 2003, § 41). Soukromý život však již bude dotčen, pokud tato data budou nějak systematicky nebo nepřetržitě zaznamenávána (*Perry proti Spojenému království*, cit. výše, § 38 a 41). Soud v minulosti shledal, že instalace skryté kamery zaměstnavatelem bez vědomí zaměstnankyně po dobu 50 hodin v průběhu dvou týdnů a použití takto získaných kamerových záznamů před pracovním soudem pro odůvodnění jejího propuštění ze zaměstnání bylo zásahem do jejího práva na respektování soukromého života (*Köpke proti Německu*, č. 420/07, rozhodnutí ze dne 5. října 2010).

V projednávané věci byly stěžovatelky skrytě sledovány zaměstnavatelem na pracovišti po dobu deseti dnů, přičemž kamery byly namířeny na pokladny a jejich okolí. Stěžovatelky nebyly sledovány jednotlivě, nicméně tři z nich pracujících u pokladen mohly být sledovány během pracovní doby a dvě v době průchodu přes pokladny. Pracoviště bylo otevřeno veřejnosti a sledované činnosti, zejména platby přijaté od zákazníků, nebyly soukromého charakteru, nicméně systematické nebo nepřetržité nahrávání obrazu na veřejných místech může vyvolávat otázky na poli práva na soukromý život. Vnitrostátní právo výslovně zavazovalo osobu zodpovědnou za kamerový záznam na veřejných místech předem upozornit sledovanou osobu. Stěžovatelky byly nadto uvědomeny o instalaci viditelných kamer sledujících vchody a východy obchodu. Za uvedených okolností měly rozumné očekávání, že nebudou sledovány kamerovým systémem na jiných místech obchodu bez předchozího upozornění. Záznamy vidělo několik osob pracujících pro zaměstnavatele ještě předtím, než byly stěžovatelky uvědomeny o jejich existenci. Navíc na nich bylo založeno propuštění ze zaměstnání a byly důkazem v řízení před pracovním soudem. Soud učinil závěr, že článek 8 Úmluvy je na projednávanou věc použitelný.

b) Soulad s článkem 8 Úmluvy

Soud především konstatoval, že napadené sledování bylo zahájeno z podnětu soukromého zaměstnavatele, a nejednalo se tudíž o zásah státu. V souladu s judikaturou Soudu v obdobných případech je namísto se věcí zabývat pod úhlem pozitivních závazků státu, tedy zda vnitrostátní soudy stěžovatelkám poskytly účinnou ochranu jejich práva na respektování soukromého života před zásahem ze strany soukromého zaměstnavatele. Při hledání spravedlivé rovnováhy a výběru prostředků ochrany práv má stát prostor pro uvážení, nicméně musí zajistit, aby monitorovací aktivity ze strany zaměstnavatelů podléhaly odpovídajícím a dostatečným zárukám proti zneužití (*Bărbulescu proti Rumunsku*, č. 61496/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017, § 120).

Dle Soudu je možné kritéria stanovená ve věci *Bărbulescu na sledování komunikace zaměstnance na pracovišti přiměřeně použít i na sledování kamerovým systémem*. Vnitrostátní soudy proto v obdobných případech musí zkoumat: (i) zda byl zaměstnanec o možnosti sledování kamerovým systémem v zásadě předem informován; (ii) jaký byl rozsah sledování a stupeň zásahu do soukromí zaměstnance, kdy se zkoumá časový a prostorový rozsah sledování a počet osob majících přístup k záznamům; (iii) zda měl zaměstnavatel pro monitorování legitimní důvody; (iv) zda zaměstnavatel mohl uplatnit méně invazivní zásah do soukromí než monitorování; (v) jaké byly výsledné dopady monitorování na zaměstnance; a (vi) zda měl zaměstnanec k dispozici adekvátní záruky, zejména zda zaměstnavatel mohl zaměstnance sledovat jen po výslovném předchozím upozornění.

V projednávané věci článek 8 Úmluvy vyžadoval, aby vnitrostátní orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy stěžovatelek na respektování jejich soukromí na straně jedné a možnostmi zaměstnavatele zajistit ochranu svého majetku a hladký chod podniku na straně druhé. V rozhodném období vnitrostátní právo obsahovalo řadu záruky proti zneužití sledování zaměstnanců. Stěžovatelky však nebyly v rozporu s vnitrostátním právem o sledování předem informovány. Předmětem přezkumu Soudem byla rozhodnutí vnitrostátních soudů. Ty na prvním místě shledaly, že instalace kamer byla ospravedlněna legitimními důvody, zejména podezřením vedoucího supermarketu, že v prodejnách dochází

ke krádežím, jež bylo založeno na několikaměsíčních ztrátách v tržbách. Dále vzaly v úvahu zájem zaměstnavatele přijmout opatření za účelem odhalení a potrestání viníků. Soudy přezkoumaly rozsah sledování a stupeň zásahu do soukromí stěžovatelek s tím, že zásah byl omezený, pokud jde o místo monitorování a o monitorované zaměstnance, jelikož kamery zabíraly pouze pokladny, kde se s největší pravděpodobností ztráty mohly odehrávat, a že doba trvání sledování nepřesáhla dobu nutnou pro potvrzení podezření z krádeží.

Dle Soudu nebylo posouzení případu ze strany vnitrostátních soudů nerozumné. Především nebyl sledován celý prostor obchodu, nýbrž pouze prostory okolo pokladen, kde mohlo nejspíše docházet k odcizení zboží. Tři stěžovatelky, které pracovaly jako pokladní, byly sledovány po celou pracovní dobu. Sledování namířenému na veškerý personál pracující v prostoru pokladen se tak nemohly vyhnout, jelikož bylo provozováno trvale bez omezení. Čtvrtá a pátá stěžovatelka byly monitorovány při průchodu kolem pokladen. Práce všech stěžovatelek se odehrávala na místě přístupném veřejnosti a zahrnovala neustálý kontakt se zákazníky. Dle Soudu je nutné odlišit různá místa, na kterých dochází ke sledování, ve světle ochrany soukromí, které může zaměstnanec rozumně očekávat. Očekávání je velmi vysoké na místech soukromého charakteru, např. na toaletách nebo v šatnách, a vysoké v uzavřených pracovních prostorách, jakými jsou kanceláře. Podstatně nižší je pak na místech viditelných nebo dostupných kolegům, nebo jako v předmetném případě veřejnosti. Zaměstnavatel sice předem nestanovil délku trvání sledování, nicméně sledování trvalo deset dnů a bylo ukončeno, jakmile byli identifikováni viníci. Délka sledování se tak nejevila nepřiměřená. Konečně pouze vedoucí prodejny, právní zástupce supermarketu a zástupce odborů zhlédli videozáznamy z krádeží. S ohledem na výše uvedené byl Soud přesvědčen, že zásah do soukromí stěžovatelek nedosáhl vysokého stupně závažnosti.

Následky sledování pro pokladní byly závažné, jelikož byly na jejich základě propuštěny ze zaměstnání. Nahrávky nicméně nebyly použity pro jiné účely než pro nalezení osob zodpovědných za ztrátu zboží a pro pracovněprávní řízení s nimi. Zaměstnavatel neměl jinou možnost, jak dosáhnout daného cíle, a opatření tak bylo nezbytné. Rozsah ztrát zjištěný zaměstnavatelem napovídal, že krádeží se dopustilo více osob a že poskytnutí informace o sledování komukoli ze zaměstnanců by mohlo zmařit účel sledování.

Vnitrostátní právo dále obsahovalo řadu záruk na ochranu práv osob, jejichž osobní údaje byly shromážděny. Zákon na ochranu osobních údajů zahrnoval právo být předem informován o sledování, spolu s právem na přístup, opravu a vymazání sbíraných údajů. Soud poznamenal, že na prodejně byly instalovány dva druhy kamer, viditelné kamery u vchodu a východu do prodejny a skryté kamery u pokladen, o kterých nebyly informovány ani stěžovatelky, ani nikdo jiný ze zaměstnanců. Španělské právo a rovněž mezinárodní a evropské standardy vyžadují předchozí upozornění na sledování, nicméně jedná se pouze o jedno z kritérií vzatých v úvahu při posuzování přiměřenosti přijatého opatření. Pokud k předchozímu upozornění nedošlo, ostatní záruky budou o to důležitější. Pracovněprávní soudy v projednávané věci provedly důkladné zhodnocení všech dotčených zájmů, zejména práva na respektování soukromí na jedné straně a zájem zaměstnavatele na ochraně majetku a hladkém chodu podniku na straně druhé. V tomto ohledu vnitrostátní soudy zejména shledaly, že legitimní cíl sledovaný zaměstnavatelem nemohl být naplněn méně závažnými zásahy do soukromí stěžovatelek. Je pravda, že pracovněprávní soudy nevzaly v úvahu absenci předchozího upozornění na sledování, přičemž dle Soudu pouze naléhavý požadavek na ochranu významných veřejných nebo soukromých zájmů může odůvodnit absenci předchozího upozornění, nicméně za specifických okolností případu, zejména pokud jde o stupeň zásahu do soukromí a legitimní důvody, mohly soudy učinit závěr o přiměřenosti zásahu do soukromí. Existence důvodného podezření zaměstnavatele na krádeže v obchodě založená na ztrátách v tržbách dostatečně odůvodňovala nařízené sledování. To platí tím spíše v situaci, kdy hladké fungování podniku není ohroženo pouze podezřením z nesprávného chování jednoho zaměstnance, ale podezřením ze společného jednání několika zaměstnanců, protože to vytváří obecnou atmosféru nedůvěry na pracovišti. Konečně stěžovatelky měly k dispozici jiné prostředky nápravy, zejména mohly dle zákona o ochraně osobních údajů požadovat náhradu škody.

Soud dospěl k závěru, že s ohledem na významné záruky poskytnuté vnitrostátním právem, včetně prostředků nápravy, jichž stěžovatelky nevyužily, a na závažnost úvah odůvodňujících sledování, vnitrostátní orgány splnily pozitivní závazky státu. Nedošlo tak k porušení článku 8 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelky namítaly porušení práva na spravedlivý proces chráněného čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož soudy použily nahrávky jako důkaz a odmítly se zabývat žalobami třetí, čtvrté a páté stěžovatelky, které podepsaly dohodu se zaměstnavatelem.

Úkolem Soudu bylo přezkoumat, zda vnitrostátní řízení jako celek bylo spravedlivé. Stěžovatelky měly v prvé řadě možnost napadat věrohodnost záznamů. Samotné záznamy dále nepředstavovaly jediné důkazy, dalšími důkazy byly např. svědecké výpovědi a výpisy z pokladen dokládající množství stornovaných nákupů. V potaz byla vzata rovněž přiznání třetí, čtvrté a páté stěžovatelky ke krádežím učiněná před zástupci odborů, i když byly uzavřeny až po konfrontaci stěžovatelek s videozáznamy. Stěžovatelky mohly jejich hodnověrnost napadat. Nebylo zjištěno, že by stěžovatelky byly k přiznání donuceny, jelikož při jejich podpisu byl přítomen zástupce odborů a současně ostatní propuštěné zaměstnankyně dohody nepodepsaly. Závěry soudů tak nebyly svévolné nebo zjevně nerozumné. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tudíž nedošlo.

III. Oddělená stanoviska

Soudci De Gaetano, Yudkivska a Grozev ve svém společném nesouhlasném stanovisku rozporovali závěr většiny o neporušení článku 8 Úmluvy. Dle jejich názoru bylo rozhodující, že stěžovatelky nebyly v rozporu s vnitrostátním právem o sledování předem uvědomeny, přičemž ochrana osobních údajů je dle judikatury Soudu zásadním kritériem, kdežto většina požadavek předchozího upozornění na sledování považovala pouze za jedno z kritérií. Soudci uvedli, že struktura posuzování zásahu stanovená Soudem se v tomto případě neuplatní, jelikož se hovoří o pozitivních závazcích, nicméně považovali za problematické, že vnitrostátní soudy neposoudily absenci předchozího upozornění. Dále uvedli, že zaměstnavatel měl na prvním místě informovat o krádežích orgány činné v trestním řízení. Pohnutku zaměstnavatele objasnit krádeže nelze ospravedlnit přijetím opatření, které závažným způsobem zasahuje do soukromí zaměstnance. Ve stanovisku je rovněž kritizováno, že jakýkoli kamerový záznam může potenciálně uniknout na veřejnost. V projednávané věci většina založila rozhodnutí o neporušení článku 8 Úmluvy rovněž na zjištění, že záznamy viděl omezený počet osob; je ale nutné nepodceňovat rozvoj moderních technologií a jeho dopad na soukromí osob.

Rozsudek ze dne 21. listopadu 2019 ve věci č. 47287/15 – *Ilias a Ahmed proti Maďarsku*

Velký senát Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení procesních závazků žalovaného státu plynoucích z článku 3 Úmluvy z důvodu nedostatečného posouzení nebezpečí, které stěžovatelům hrozilo v případě jejich vyhoštění do Srbska považovaného žalovaným státem za bezpečnou třetí zemi. Dále většinou hlasů shledal, že pobyt stěžovatelů v tranzitní zóně po dobu 23 dnů nelze považovat za zbavení svobody *de facto*, jelikož mohli zónu kdykoliv opustit a odejít zpět do Srbska, byť by to znamenalo zastavení řízení o jejich azylových žádostech, a odmítl proto námitky na poli čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy pro neslučitelnost s Úmluvou *ratione materie*. Zároveň jednomyslně rozhodl, že nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy ve vztahu k podmínkám, kterým byli stěžovatelé v tranzitní zóně vystaveni. Námitka nedostatku účinných prostředků nápravy vůči podmínkám v tranzitním prostoru, založená na článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy, byla odmítnuta pro opožděnost.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé, původem z Bangladéše, překročili v září 2015 srbsko-maďarskou hranici a v tranzitním prostoru nacházejícím se na území Maďarska požádali o azyl. Jejich žádosti byly ještě téhož dne odmítnuty, neboť Srbsko, odkud stěžovatelé přicestovali, bylo považováno za tzv. bezpečnou třetí zemi, a

bylo tak v souladu s unijním právem v zásadě možné do ní stěžovatele vyhostit bez meritorního posouzení jejich žádosti. Stěžovatelé se proti rozhodnutím odvolali. V tranzitním prostoru pobývali celkem 23 dní, než byla vydána konečná rozhodnutí, která potvrdila odmítnutí jejich azylových žádostí. Následně byli stěžovatelé dopraveni na hranici, aby se sami vrátili do Srbska.

Dle názoru stěžovatelů došlo k jejich zajištění *de facto*: do Maďarska jim vstup povolen nebyl a odchod do Srbska by pro ně znamenal ztrátu postavení žadatelů o azyl. V tranzitním prostoru stěžovatelé pobývali v areálu o ploše přibližně 110 m², který byl obehnan plotem a střežen dozorcí. Ubytování byli v kontejnerech, které byly obklopeny úzkým pásem (přibližně 2,5 m širokým a 40–50 m dlouhým) pod širým nebem, kam měli volný přístup. Sociální zařízení a společenská místnost byly oddělené. Jídlo dostávali třikrát denně a měli mít přístup k sociálním a zdravotním službám, byť to stěžovatelé rozporovali. Specificky uvedli, že jim nebyla poskytnuta psychiatrická péče, které se domáhali z důvodu své posttraumatické stresové poruchy. Neměli rovněž přístup k internetu, telefonu či televizi.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Dne 14. března 2017 senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení článku 3 Úmluvy z důvodu nedostatečného posouzení nebezpečí špatného zacházení, kterému byli stěžovatelé vystaveni vyhoštěním do Srbska. Rozhodl dále, že došlo k porušení čl. 5 odst. 1 písm. f) a čl. 5 odst. 4 Úmluvy, když shledal, že stěžovatelé byli v hraničním pásmu mezi Maďarskem a Srbskem po dobu 23 dnů zajištěni bez právního základu a s absencí soudního přezkumu. Rovněž rozhodl, že nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy ve vztahu k podmínkám, ve kterých se stěžovatelé v pásmu nacházeli, avšak že došlo k porušení článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 3, neboť stěžovatelé neměli ohledně těchto podmínek účinný prostředek nápravy. Věc byla následně na žádost vlády postoupena velkému senátu Soudu.

A. K PŘEDBĚŽNÝM NÁMITKÁM VLÁDY

Na rozdíl od senátu čtvrté sekce velký senát Soudu shledal, že námitka stěžovatelů na poli článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy týkající se absence účinných prostředků nápravy ve vztahu k podmínkám jejich pobytu v tranzitní zóně je nepřijatelná, neboť byla podána opožděně.

Soud též shledal, že v projednávané věci nejsou dány důvody pro uplatnění tzv. domněnky rovnocenné ochrany, která přichází v úvahu v otázkách odpovědnosti státu za opatření přijatá při plnění závazků plynoucích z unijního práva (*Avotiņš proti Lotyšsku*, č. 17502/07, rozsudek velkého senátu ze dne 23. května 2016, § 105). Žalovaný stát totiž jednal na základě směrnice, která vnitrostátním orgánům v předmětném jednání umožňuje diskreci (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, č. 30696/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 2011, § 340).

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY Z DŮVODU VYHOŠTĚNÍ STĚŽOVATELŮ DO SRBSKA

Stěžovatelé namítali, že je vyhoštění do Srbska vystavilo nebezpečí špatného zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy, neboť existovalo riziko, že nebudou do Srbska přijati či jim zde nebude umožněn přístup k azylovému řízení, přičemž současně čelili nebezpečí řetězového vyhoštění přes Srbsko a Severní Makedonii do Řecka, kde by jim hrozilo skutečné nebezpečí špatného zacházení. Dále stěžovatelé namítali, že v Srbsku neměli vyhlídku na přístup k přiměřeným přijímacím podmínkám či k přiměřené ochraně vzhledem ke svému zranitelnému postavení.

1. K odpovědnosti žalovaného státu za vyhoštění

Soud na úvod stvrdil odpovědnost Maďarska za vyhoštění stěžovatelů navzdory tomu, že vnitrostátní orgány stěžovatele pouze doprovodily na hranice a ti je pak již měli překročit sami. Poukázal přitom na závazná vnitrostátní rozhodnutí, která nařizovala jejich vyhoštění, stejně jako na celkové okolnosti případu, kdy lze stěžít přisvědčit tomu, že se stěžovatelé na území Srbska vrátili dobrovolně.

2. Obecné zásady

Soud připomněl, že státy mají právo kontrolovat vstup a pobyt cizinců na jejich území. Z Úmluvy zároveň nevyplývá právo na politický azyl. Na základě článku 3 Úmluvy však stát nesmí vyhostit cizince do země, u níž existují závažné důvody se domnívat, že by mu zde hrozilo skutečné nebezpečí špatného

zacházení (*Soering proti Spojenému království*, č. 14038/88, rozsudek ze dne 7. července 1989, § 90–91). Posouzení dané hrozby přitom musí být provedeno pečlivě (*Chahal proti Spojenému království*, č. 22414/93, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 1996, § 96) s ohledem na konkrétní podmínky v přijímací zemi (*Mamatkulov a Askarov proti Turecku*, č. 46827/99 a 46951/99, rozsudek velkého senátu ze 4. února 2006, § 67).

Povinnosti, které z těchto zásad státům vyplývají, se ovšem mohou lišit v závislosti na konkrétní situaci. V případě vyhoštění do třetí země je předně odpovědností státu věcně přezkoumat odůvodněnost azylové žádosti a posoudit, zda v případě vyhoštění bude cizinec vystaven, ať přímo (v dané třetí zemi) nebo nepřímo (v zemi původu či jinde), skutečnému nebezpečí zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, cit. výše, § 342, 343 a 362–368). V případě, že stát zamýšlí vyhostit cizince ze svého území bez meritorního přezkumu jeho azylové žádosti, jak umožňuje například směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013, o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany („procedurální směrnice“), v souvislosti s vyhoštěním do tzv. bezpečné třetí země, musí existenci takového nebezpečí posoudit vůči situaci v této zemi, *zprvé*, z hlediska zajištění přístupu žadatele k adekvátnímu azylovému řízení a, *zadruhé*, z hlediska možného špatného zacházení, kterému by tam mohl být vystaven. Velký senát Soudu proto stanovil, že je povinností smluvní strany, kdykoliv zamýšlí vyhostit cizince do třetí země (ať již do jiného členského státu EU nebo do tzv. třetí bezpečné země) bez meritorního přezkumu jeho azylové žádosti, aby pečlivě posoudila otázku, zda existuje skutečné nebezpečí, že by žadateli o azyl byl v přijímací zemi odepřen přístup k adekvátnímu azylovému řízení, které by mu mohlo poskytnout ochranu před *refoulement*. Pokud stát shledá záruky pro přístup k odpovídajícímu řízení za nedostatečné, nemůže na základě článku 3 Úmluvy cizince do této země vyhostit bez vlastního meritorního přezkumu. Soud přitom zdůraznil, že zkoumání této otázky je nutné vždy, tedy i když se může zdát, že žadatel nemá hajitelné tvrzení špatného zacházení v zemi původu. Teprve provedením věcného posouzení žádosti je totiž možné spolehlivě rozhodnout, zda žadateli hrozí v zemi původu nebezpečí špatného zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy, tedy zda je jeho žádost důvodná.

Dle Soudu musí být posouzení podmínek v přijímacím státě ze strany vnitrostátních orgánů uplatňujících koncept „bezpečné třetí země“ důkladné (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, cit. výše, § 344–358 a 365–368). Co se týče důkazního břemene, i zde platí, že je na žadatelích, aby doložili relevantní skutkové okolnosti týkající se jejich individuální situace. Je ovšem na vnitrostátních orgánech, aby samy ze své vlastní iniciativy posoudily dostupnost a spolehlivost azylového systému v přijímacím státě, a to s přihlédnutím ke všem skutečnostem, které jim byly nebo měly být k okamžiku vyhoštění známy včetně všech relevantních obecně přístupných informací (*Sharifi proti Rakousku*, č. 60104/08, rozsudek ze dne 5. prosince 2013, § 31–32). Za známé jsou přitom zásadně považovány nedostatky azylového systému, které byly zdokumentovány v autoritativních zprávách zejména UNHCR, Rady Evropy nebo orgánů EU (*F. G. proti Švédsku*, č. 43611/11, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016, § 125–127).

Jádrem námitek stěžovatelů v projednávané věci bylo jejich vyhoštění do Srbska jako bezpečné třetí země bez meritorního přezkumu jejich žádosti, a to i přes jasné známky toho, že zde stěžovatelé nebudou mít skutečný přístup k adekvátnímu azylovému řízení schopné je ochránit před *refoulement*. Vzhledem k tomu, že vyhoštění stěžovatelů bylo zcela nezávislé na posouzení situace v zemi jejich původu, Soud konstatoval, že není ani jeho rolí přezkoumávat, jaké nebezpečí by zde stěžovatelům hrozilo. S ohledem na procesní závazky plynoucí z článku 3 Úmluvy Soud stanovil, že je v daném případě třeba přezkoumat, (i) zda vnitrostátní orgány vzaly adekvátně a ze své vlastní iniciativy v potaz obecně dostupné informace o Srbsku a jeho azylovém systému a (ii) zda byla stěžovatelům dána dostatečná příležitost prokázat, že Srbsko v jejich případě není bezpečnou třetí zemí. Soud též musí přezkoumat námitku týkající se nevyhovujících přijímacích podmínek v Srbsku pro žadatele o azyl, se kterou se vnitrostátní orgány nijak nevypořádaly. Úkolem Soudu však není nahradit posouzení vnitrostátních orgánů; jejich závěry však obstojí jen tehdy, jsou-li dostatečně podložené jak domácími, tak jinými objektivními a spolehlivými zdroji (*F. G. proti Švédsku*, cit. výše, § 117–118).

K výše uvedenému Soud podotkl, že Úmluva nebrání smluvním státům vytvořit si seznam zemí, které obecně považují za bezpečné pro žadatele o azyl, jak to koneckonců činí členské státy EU na základě článků 38 a 39 procedurální směrnice. Aby se však stát mohl o předpoklad bezpečnosti třetí země v jednotlivých případech opřít, je nutné, aby byl podložen analýzou relevantních podmínek v daném státě.

3. Použití obecných zásad na okolnosti projednávané věci

V projednávané věci bylo Srbsko v červenci 2015 nově zahrnuto do seznamu bezpečných třetích zemí. Podkladem byla pouze skutečnost, že Srbsko je smluvní stranou relevantních mezinárodních smluv a jako kandidátská země EU čerpala podporu pro zlepšení azylového systému. Navíc, hromadný příliv migrantů vyžadoval přijmout určitá opatření. Vláda nicméně nikterak nedoložila, že by důkladně posoudila riziko, že v Srbsku není azylový systém v praxi dostupný. Přestože si je Soud vědom výzvy, které vnitrostátní orgány v době většího přílivu migrantů v roce 2015 musely čelit, absolutní povaha zákazu špatného zacházení dle článku 3 Úmluvy vyžaduje bezvýjimečně adekvátní posouzení takového nebezpečí ve třetí zemi.

Co se týče individuálního přezkumu, v případě stěžovatelů nelze shledat, že by vnitrostátní orgány dostatečně zohlednily obecně dostupné informace, které svědčily o riziku hromadného vyhoštění žadatelů o azyl ze Srbska přes Severní Makedonii až do Řecka, kde by byli vystaveni podmínkám neslučitelným s článkem 3 Úmluvy. Soud v tomto ohledu uznal námitku vlády, že se nelze spoléhat na čísla vypovídající o úspěšnosti azylových žádostí, neboť mnoho žadatelů v Srbsku nezůstává, ale vydává se dále do západní Evropy. Výhrady UNHCR a jiných respektovaných lidskoprávních organizací však poukazyvaly i na další skutečnosti svědčící o nefunkčnosti azylového systému v Srbsku, například na nedostatek kapacity tamních správních orgánů, případy, kdy byly migranti ihned po návratu do Srbska posazeni do autobusů, které je odvezly do Severní Makedonie, či konkrétní případy, kdy bylo jednotlivcům odepřeno jejich právo podat azylovou žádost. Ačkoli stěžovatelé byli právně zastoupeni a učinili ve vnitrostátním řízení podrobná podání, vnitrostátní orgány dle Soudu nevěnovaly dostatečnou pozornost riziku, že stěžovatelům bude odepřen přístup k účinnému azylovému řízení, neboť se dostatečně nezapomněly výše uvedenými skutečnostmi. Soud přitom zdůraznil, že riziko odepření přístupu k azylovému řízení bylo umocněno tím, že stěžovatelé nebyli do Srbska navraceni řádně, ale byli nuceni sami nelegálně překročit hranice zpět bez jakýchkoli záruk (*Tarakhel proti Švýcarsku*, č. 29217/12, rozsudek velkého senátu ze dne 4. listopadu 2014, § 120–122).

Soud proto shledal, že žalovaný stát nedostál své procesní povinnosti dle článku 3 Úmluvy, čímž došlo k jeho porušení. S ohledem na tento závěr Soud konstatoval, že již není nutné zkoumat možné porušení článku 3 Úmluvy pro nezohlednění nebezpečí, že by stěžovatelé byli v Srbsku vystaveni špatným přijímacím podmínkám.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 3 ÚMLUVY VE VZTAHU K VYHOŠTĚNÍ

Stěžovatelé dále namítali neúčinnost vnitrostátních opravných prostředků proti jejich vyhoštění. Senát čtvrté sekce nepovažoval za nutné posoudit přijatelnost a odůvodněnost této námitky. V řízení před velkým senátem Soudu proto vznikl spor, zda námitka spadá do jeho pravomoci, když senátem nebyla prohlášena za přijatelnou. Soud připomněl, že na základě své ustálené judikatury velký senát nemůže přezkoumávat námitky, které byly senátem prohlášeny za nepřijatelné (např. *Kurić a ostatní proti Slovinsku*, č. 26828/06, rozsudek velkého senátu ze dne 12. března 2014, § 234), a to i s ohledem na konečnost rozhodnutí o nepřijatelnosti (*Budrevich proti České republice*, č. 65303/10, rozsudek ze dne 17. října 2013, § 73). O námitkách, které nebyly prohlášeny senátem ani za přijatelné, ani za nepřijatelné, však velký senát může rozhodnout. Opačný přístup by vedl k faktickému odmítnutí námitek, které senát nijak neposoudil. V projednávané věci ovšem ani velký senát nepovažoval za potřebné se námitkou na poli článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy specificky zabývat, neboť se namítanými procesními nedostatky již dostatečně zabýval při shledání porušení článku 3 Úmluvy.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY Z DŮVODU PODMÍNEK V TRANZITNÍ ZÓNĚ

Stěžovatelé rovněž namítali porušení článku 3 Úmluvy z důvodu špatných podmínek v maďarské tranzitní zóně, ve které strávili 23 dní.

Podle Soudu předně není sporu o tom, že maďarské orgány odpovídaly za to, že stěžovatelé během jejich pobytu v tranzitní zóně nebudou z důvodu tamních podmínek vystaveni nelidskému a ponižujícímu zacházení, jelikož nad nimi měly plnou kontrolu. Dále zopakoval základní zásadu vyplývající z ustálené judikatury, podle které musí zacházení dosáhnout minimálního stupně závažnosti, má-li být považováno za zakázané ve smyslu článku 3 Úmluvy. Posouzení této intenzity bude vždy záviset na okolnostech konkrétního případu, jakými jsou doba trvání zacházení, jeho fyzické a psychické následky a v některých případech též pohlaví, věk a zdravotní stav oběti. Zároveň připomněl, že zásady ve vztahu k zacházení se zajištěnými migranty nedávno shrnul ve věci *Khlaifia a ostatní proti Itálii* (č. 16483/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2016, § 158–169).

Soud se následně ztotožnil s analýzou podmínek, ve kterých stěžovatelé po dobu 23 dní v tranzitní zóně pobývali, provedenou v projednávané věci senátem čtvrté sekce. Ten vycházel ze zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a jinému krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení a trestání („CPT“), který místo navštívil krátce poté, co jej stěžovatelé opustili. Uzavřený areál, ve kterém stěžovatelé pobývali, měl plochu přibližně 110 m². Ubytování byli v kontejnerech. CPT zjistil, že pokoje v kontejnerech měly ubytovací plochu 13 m², přičemž byly určeny pro 5 osob. Stěžovatelé jej však pravděpodobně obývali pouze ve dvou. Cizinci zde dostávali tři pokrmy denně. Za celkově slušnou CPT označil úroveň sociálního zařízení i dostupné zdravotní služby. Ačkoliv stěžovatelé namítali absenci volnočasových aktivit a možností komunikace s okolním světem, nic nenasvědčovalo tomu, že by materiální podmínky v zařízení byly celkově špatné, zejména že by měli nedostatek soukromí, čerstvého vzduchu, denního světla či možnosti pobytu venku.

Soud dále zkoumal, zda stěžovatelé patřili do skupiny zvláště zranitelných osob, když tvrdili, že trpí posttraumatickou stresovou poruchou. Ta u nich byla diagnostikována psychiatrem zajištěným jejich právním zástupcem. V této souvislosti Soud poukázal na skutečnost, že události, které měly tuto poruchu u stěžovatelů vyvolat, se odehrály několik let před jejich příchodem do Maďarska. Soud proto nepovažoval stěžovatele v projednávané věci za zranitelnější než jakékoliv jiné dospělé žadatele o azyl (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, cit. výše, § 232), a pobyt v hraničním pásmu po relativně krátkou dobu 23 dnů proto ani z tohoto úhlu pohledu nepředstavoval špatné zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy. Podle Soudu sice na stěžovatele mohla mít negativní dopad nejistota ohledně toho, zda jsou nebo nejsou zajištěni a zda mohou využít zákonných opravných prostředků proti svévolnému zbavení svobody, ale takový dopad označil s ohledem na krátkodobost této nejistoty a rychlý průběh azylového řízení za omezený.

Ve světle výše uvedeného Soud dospěl k závěru, že zacházení se stěžovateli nedosáhlo minimálního prahu závažnosti, který je nezbytný k tomu, aby došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

E. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 A 4 ÚMLUVY

V neposlední řadě stěžovatelé namítali, že jejich pobyt v tranzitní zóně představoval *de facto* zbavení svobody, které postrádalo jakýkoli právní základ, čímž došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Namítali též porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy, neboť z důvodu absence rozhodnutí neměli možnost podat návrh na soudní přezkum jejich zajištění.

a) Obecné zásady

K otázce, zda v projednávané věci došlo ke zbavení svobody stěžovatelů, Soud nejprve připomněl, že čl. 5 odst. 1 Úmluvy není použitelný na případy pouhého omezení pohybu, které jsou upraveny v článku 2 Protokolu č. 4. Soud se přitom nemůže vyhnout posouzení, zda byla osoba zbavena či jen omezena na svobodě, ani v hraničních případech, kdy může být dané rozlišení čistě věcí názoru (*Khlaifia a ostatní proti Itálii*, cit. výše, § 64). Soud při něm musí vycházet ze specifické situace dané osoby, jakož i z celé řady dalších faktorů, kdy rozdíl mezi zbavením svobody a jejím omezením je ve stupni nebo intenzitě

příslušného opatření, a nikoli v jeho povaze či podstatě (*De Tommaso proti Itálii*, č. 43395/09, rozsudek velkého senátu ze dne 23. února 2017, § 80).

S odkazem na právo států kontrolovat vstup a pobyt cizinců na jejich území a přijímat opatření proti obcházení imigračních pravidel Soud dovodil, že v situacích týkajících se žadatelů o azyl je třeba přistupovat k danému posouzení prakticky a realisticky a zohlednit podmínky a výzvy současnosti. Faktory, které zohlednil při rozlišování, zda je nebo není osoba zbavena na svobodě v situacích držení cizinců v letištních tranzitních zónách (zejm. *Amuur proti Francii*, č. 19776/92, rozsudek ze dne 25. června 1996, § 43) a v přijímacích střediscích pro účely identifikace a registrace migrantů (*Khlaifia a ostatní proti Itálii*, cit. výše, § 65–72, ohledně nelegálních migrantů; a *J. R. a ostatní proti Řecku*, č. 22696/16, rozsudek z 25. ledna 2018, stran žadatelů o azyl), posoudil jako relevantní i pro projednávanou věc.

Těmito faktory jsou: (i) individuální situace stěžovatelů a jejich možnost volby, (ii) použitelný právní režim a jeho účel, (iii) trvání opatření s ohledem na jeho účel a dostupnou procesní ochranu a (iv) povaha a míra skutečných omezení uložených nebo pociťovaných stěžovateli. V případě tranzitních zón na hranicích mezi dvěma státy, kde jsou žadatelé o azyl drženi po dobu přezkumu přijatelnosti jejich žádostí, bude mít na posouzení použitelnosti článku 5 Úmluvy dle Soudu nevyhnutelně vliv účel takových zón, jakož i jejich podoba a právní režim.

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

1. Individuální situace stěžovatelů a jejich možnost volby

Soud úvodem podotkl, že stěžovatelé vstoupili do tranzitní zóny na základě vlastní svobodné vůle za účelem požádat v Maďarsku o azyl. V Srbsku jim přitom nehrozilo přímé ani bezprostřední ohrožení jejich života nebo zdraví. K tomu podotkl, že v minulosti shledal porušení článku 5 Úmluvy i v případech, kdy osoba se zbavením svobody souhlasila (např. *De Wilde, Ooms and Versyp proti Belgii*, č. 2832/66, rozsudek ze dne 18. června 1971, § 65). Ty se ale týkaly situací, kde byly osoby zbaveny svobody na základě zákona nebo v souladu s jím uloženou povinností nastoupily do vězení, byly zadrženy na policejní stanici či se podrobily domácímu vězení. Tyto případy je ale dle Soudu od projednávané věci nutné odlišit, neboť zde stěžovatelé neměli žádnou předchozí vazbu na daný stát, nýbrž se sami z vlastní iniciativy domáhali vstupu na jeho území.

2. Právní režim, jeho opodstatnění a jeho trvání s ohledem na jeho účel a dostupnou procesní ochranu

Dle Soudu je rovněž důležité, že účelem právního režimu v tranzitní zóně bylo vytvoření místa, kde žadatelé o azyl vyčkají rozhodnutí, zda budou na území Maďarska formálně vpuštěni, což může být podmíněno splněním určitých podmínek. Soud konstatoval, že záměrem vnitrostátních orgánů nebylo stěžovatele zbavit svobody. Pouze reagovaly na přání stěžovatelů vstoupit na území. Stěžovatelům přitom nařídily opustit území Maďarska již v den jejich příchodu. Stěžovatelé v tranzitní zóně nadále zůstali v podstatě pouze z důvodu jejich odvolání proti rozhodnutí o vyhoštění. V tomto ohledu považoval Soud za významné, že se na stěžovatele vztahovala procesní úprava řízení o žádostech o azyl, která rovněž stanovovala maximální dobu pobytu žadatelů v tranzitní zóně. Tyto procesní záruky byly v jejich případě naplněny a stěžovatelé v tranzitní zóně setrvali 23 dní, během kterých byly jejich žádosti posouzeny v rámci správního i soudního řízení. K tomu Soud konstatoval, že ačkoli doba omezení svobody a souvislost mezi jejím trváním a jednáním úřadů může mít dle judikatury Soudu v imigračních věcech dopad na posouzení aplikovatelnosti článku 5 (*mutatis mutandis*, *Amuur proti Francii*, cit. výše, § 43), v okolnostech obdobných projednávané věci by tento dopad neměl být rozhodný. Zvláště pokud žadatelé požívali procesních záruk proti nepřiměřené délce řízení a vnitrostátní úprava omezovala celkovou dobu pobytu v tranzitním prostoru. To platí za předpokladu, že doba pobytu v tranzitní zóně významně nepřesáhne dobu potřebnou pro posouzení azylové žádosti a neexistují žádné výjimečné okolnosti. V projednávané věci Soud také zohlednil, že se maďarské orgány potýkaly se situací masového přílivu migrantů a žadatelů o azyl na jejich hranicích, kdy daná krizová situace vyžadovala rychlé přijetí nutných opatření. Vzhledem k výše uvedenému shledal, že celková doba pobytu stěžovatelů v tranzitní zóně nebyla ovlivněna nečinností tamních orgánů, které prováděly pouze nutná opatření za účelem rozhodnutí, zda vyhoví přání stěžovatelů na jejich území požádat o azyl.

3. Povaha a míra skutečných omezení uložených nebo pocíťovaných stěžovateli

Soud dále posuzoval, zda samotná omezení, která byla na stěžovatele uvalena nebo byla jimi pocíťována, je neuvědla do situace zbavení svobody *de facto*. Uvedl, že v předmětné době pokrýval areál tranzitního prostoru Rözske omezenou plochu, která byla obehnána plotem a střežena dozorcí tak, aby bylo zamezeno volnému pohybu osob dovnitř a ven. Stěžovatelé mohli trávit čas venku v úzkém pásu, který obklopoval ubytovací kontejnery. S ostatními žadateli o azyl mohli stěžovatelé komunikovat volně a na základě povolení mohli přijímat návštěvy zvenčí. S ohledem na tyto aspekty Soud omezení svobody pohybu stěžovatelů označil za významné a svou povahou odpovídající detenčním zařízením s lehkým režimem. Soud nicméně zohlednil, že dané omezení nebylo bezdůvodné a úzce souviselo s posouzením jejich azylových žádostí. V této souvislosti poukázal na své předchozí závěry, že místní podmínky nedosahovaly stupně nelidského a ponižujícího zacházení a že doba, po kterou zde stěžovatelé byli nuceni setrvat, nebyla nepřiměřená.

Dále se Soud zabýval tím, zda stěžovatelé mohli tranzitní zónu opustit. Nebylo sporu, že směrem do Maďarska to možné nebylo. K možnosti návratu do Srbska Soud uvedl, že mnoho osob v rozhodné době z tranzitní zóny do Srbska odešlo. Ačkoli je pravděpodobné, že stěžovatelé neměli právní nárok vstoupit na srbské území, Soud jejich návrat do Srbska považoval za možný nejen v teorii, ale i v praxi; stěžovatelům stačilo toliko překročit hranice po zemi. Projednávanou věc přitom výslovně odlišil od situací migrantů nacházejících se v letištních tranzitních zónách. Poukázal přitom na rozsudek ve věci *Amuur proti Francii* (cit. výše), kde stanovil, že pouhá možnost žadatele opustit dobrovolně zemi, ve které chtěl požádat o azyl, nemůže vyloučit, že je zbaven svobody. Taková možnost je pouze teoretická, pokud zde není žádná jiná třetí země, která by mu byla ochotna poskytnout ochranu. Uvedl, že ve věci *Amuur* nemohli stěžovatelé opustit letištní tranzitní zónu ani teoreticky, ani prakticky, aniž by jim byl povolen vstup na palubu letadla a aniž by pro ně byly před tím získány diplomatické záruky ze strany země jejich původu, která nebyla vázána Úmluvou o právním postavení uprchlíků z roku 1951 („Ženevská úmluva“). Obdobně ve věci *J. R. a ostatní proti Řecku* (cit. výše) se žadatelé mohli navrátit do Turecka jen naloděním na člun.

V projednávané věci se však stěžovatelé v praxi mohli pouhým překročením hranic vrátit do Srbska, země vázané Ženevskou úmluvou, kde jim nehrozilo bezprostřední ohrožení jejich života a zdraví, a to navzdory tomu, že se obávali tamního nefungujícího azylového systému a možnosti řetězového vyhoštění do Řecka. Posouzení obav týkajících se možnosti špatného zacházení v případě jejich vyhoštění však spadá pod článek 3 Úmluvy, který ukládá smluvním stranám přísné hmotněprávní a procesní povinnosti. Dle Soudu ale není možné spojovat použitelnost článku 5 s otázkou, zda vnitrostátní orgány splnily své povinnosti na základě článku 3 Úmluvy. Soud si byl sice vědom, že pokud by stěžovatelé tranzitní zónu opustili, řízení o azylových žádostech, včetně posouzení, zda je lze bezpečně navrátit do Srbska, by bylo zastaveno. Konstatoval ale, že hrozba zastavení azylového řízení je právním problémem relevantním z pohledu článku 3 Úmluvy, ale při nedostatku přímého ohrožení života nezbavila stěžovatele možnosti opustit tranzitní pásmo a odejít pěšky na srbské území. Dle Soudu proto pobyt stěžovatelů v tranzitním pásmu nelze označit za nedobrovolný ve smyslu článku 5 Úmluvy.

S ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti velký senát Soudu na rozdíl od senátu čtvrté sekce shledal, že stěžovatelé nebyli zbaveni svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy, a prohlásil předmětné námitky za nepřijatelné pro neslučitelnost *ratione materiae* s Úmluvou.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Bianku, k němuž se připojil soudce Vučinić, ve svém částečně nesouhlasném stanovisku oponoval odůvodnění a závěrům většiny, která nepovažovala článek 5 Úmluvy za použitelný. Zaprvé, nesouhlasil s jejich posouzením individuální situace stěžovatelů a možnosti jejich volby. Uvedl, že žadatelé hledající ochranu před hrozbou špatného zacházení tak činí z důvodu nutnosti, což nelze považovat za možnost volby. Souhlasil naopak se závěry senátu čtvrté sekce, který shledal, že v případě nepoužitelnosti článku 5 v projednávané věci jsou žadatelé nuceni si vybrat mezi osobní svobodou a pokračováním v řízení, které je má ochránit před zacházením v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Zadruhé, upozornil,

že použitelný právní režim ani účel daných opatření nebývají dle judikatury Soudu zohledňovány při posuzování použitelnosti článku 5 Úmluvy. Co se týká délky pobytu stěžovatelů v tranzitní zóně, podotkl, že i kratší období Soudu stačila pro shledání použitelnosti článku 5. V odůvodnění většiny také chybí analýza dostupných opravných prostředků, na jejichž základě by stěžovatelé mohli nechat posoudit zákonnost jejich zbavení svobody. V neposlední řadě nesouhlasil s většinovým pohledem na povahu a míru skutečných omezení uložených nebo pocíťovaných stěžovateli. Ohradil se zde proti odlišení projednávaného případu od věci *Ammur proti Francii* (cit. výše), kdy dle většiny je podstatné, že stěžovatelé v projednávané věci mohli z tranzitního prostoru reálně odejít a pěšky překročit hranici do Srbska. Posouzení možnosti odejít ale dle jeho názoru nesouvisí s praktickými aspekty, jako je dopravní prostředek, ale s otázkou, zda je jiná země připravena osoby přijmout a poskytnout jim jimi hledanou ochranu.

PŘÍLOHA Č. 3: METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ

Při zpracování údajů o stížnostech oznámených vládě do jednotlivých kategorií v grafu uvedeném v úvodu zprávy týkající se stavu vyřizování stížností podaných k Soudu a oznámených vládě České republiky byla použita následující metodika.

Počítá se každá registrovaná stížnost zasláná vládě České republiky zvlášť, ať už Soud žádal o stanovisko k její přijatelnosti a odůvodněnosti (což byl případ více než 99 % stížností), či nikoliv (tedy i tam, kde Soud pouze vydal předběžné opatření), bez ohledu na to, zda byla kauza určitého stěžovatele postupně registrována v několika stížnostech. U stížností také není brán zřetel na počet stěžovatelů, kteří je podali.

Všechny stížnosti, ve kterých Soud vydal odsuzující rozsudek, se v tomto přehledu objevují pouze v kategorii ‚Zjištěno alespoň jedno porušení Úmluvy‘. Je však možné, že odsuzující rozsudek ve věci samé nebyl definitivní tečkou za případem, protože Soud odročil otázku spravedlivého zadostiučinění. Takové stížnosti pak nejsou (znovu) započítány ani v kategorii ‚Smírná urovnání‘, pakliže byla věc po odsuzujícím rozsudku dořešena tímto způsobem, ani v kategorii ‚Stížnosti bez konečného rozhodnutí‘. Pokud takové stížnosti v těchto kategoriích existují, je znaménkem ‚+‘ případně naznačeno, že tomu tak je.

Kategorie ‚Stížnosti, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy‘ zahrnuje:

- jak rozsudky o neporušení (senátní rozsudek o neporušení ve věci *D. H. a ostatní* tu ovšem není započítán, jelikož byl následně překonán rozsudkem velkého senátu, jehož závěrem bylo konstatování porušení Úmluvy),
- tak konečná rozhodnutí o nepřijatelnosti stížností.

Počet stížností neodpovídá počtu rozhodnutí nebo rozsudků o nich vydaných, protože jednotlivé rozsudky nebo rozhodnutí mohou řešit současně více stížností a není navíc rozlišováno, zda v rozsudku, který řeší více stížností, byly některé prohlášeny za nepřijatelné nebo neodůvodněné, zatímco u jiných Soud konstatoval porušení Úmluvy. Někdy je registrace do více stížností spíše dílem náhody, jindy se jedná o zcela samotné problematiky vztahující se k jednomu stěžovateli.

Je také třeba zohlednit skutečnost, že některé stížnostní námitky mohou být v rozsudku o porušení shledány za odůvodněné, zatímco jiné nikoli (a mohou být zamítnuty nebo odmítnuty). Ani tyto podrobnosti nejsou v grafu zachyceny.

Kategorie ‚Uznání porušení‘ zahrnuje případy, kdy řízení skončilo jednostranným prohlášením vlády.

Z hlediska dne, kdy bylo o stížnosti rozhodnuto, se bere v potaz den zveřejnění, nikoli přijetí rozhodnutí. Soud v tomto ohledu v současné době odlišuje rozsudky, u nichž je datum zveřejnění uvedeno na titulní stránce, ač je z dalšího textu zřejmé, kdy se konala závěrečná porada, a rozhodnutí, která jsou v jeho databázi stále formálně datována dnem přijetí, ač jsou, podobně jako rozsudky, zveřejňována zhruba s odstupem tří týdnů od jejich přijetí.

PŘÍLOHA Č. 4: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

V roce 2019 v kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, která je součástí Ministerstva spravedlnosti (viz ustanovení § 11 odst. 5 zákona č. 2/1969 Sb.) a jejíž postavení a činnost se dále řídí zejména zákonem č. 186/2011 Sb., o poskytování součinnosti pro účely řízení před některými mezinárodními soudy a jinými mezinárodními kontrolními orgány, a Statutem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, schváleným usnesením vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024, působili:

JUDr. Vít Alexander Schorm	vládní zmocněnec a ředitel odboru kancelář vládního zmocněnce	
Mgr. Petr Konůpka	zástupce vládního zmocněnce a vedoucí oddělení řízení před Soudem, vrchní ministerský rada	
Mgr. Vladimír Pysk, LL.M.	vedoucí oddělení řízení před smluvními orgány OSN, vrchní ministerský rada	
Mgr. Monika Hanych	vrchní ministerský rada	
Mgr. Eliška Hronová	vrchní ministerský rada	do 26. července 2019
Mgr. Miroslav Kaštyl	odborný referent	od 16. září 2019
Mgr. Eva Petrová	vrchní ministerský rada	
Kateřina Radová	vrchní ministerský rada	
Mgr. Monika Šamová	vrchní ministerský rada	
Mgr. Liubou Asenova	asistentka	

Kancelář vládního zmocněnce sídlí na adrese Na Děkanec 3, Praha 2. Lze ji kontaktovat:

- telefonicky na čísle 221 997 437,
- telefaxem na čísle 221 997 445 a
- elektronickou poštou na adrese kvz@msp.justice.cz.

OBSAH

PŘEHLED ZPRÁVY	1
I. STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA.....	5
ÚVOD	5
1. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	7
1.1. <i>Rozhodnutí Soudu o stížnostech proti České republice.....</i>	<i>7</i>
1.1.1. Odsuzující rozsudky	7
1.1.2. Rozsudky o neporušení Úmluvy a rozhodnutí o nepřijatelnosti	7
1.1.3. Stížnosti, o nichž bylo řízení zastaveno.....	8
1.2. <i>Nově oznámené stížnosti a další aktivity v řízení před Soudem .....</i>	<i>9</i>
1.2.1. Nově oznámené stížnosti.....	9
1.2.2. Další aktivity v řízení před Soudem.....	9
1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice	10
1.2.2.2. Předběžná opatření	10
1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem	10
1.2.2.4. Vzdání se pravomoci ve prospěch velkého senátu	10
1.2.2.5. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím	10
1.2.2.6. Aktivity související s jinými druhy řízení	12
1.3. <i>Dříve oznámené a dosud nerozhodnuté stížnosti.....</i>	<i>12</i>
2. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	14
2.1. <i>Věci, v nichž byl dohled nad výkonem uzavřen.....</i>	<i>14</i>
2.2. <i>Individuální opatření k nápravě.....</i>	<i>16</i>
2.2.1. Obnova řízení u Ústavního soudu	16
2.2.2. Analýza potřeby a možnosti dalších individuálních opatření	16
2.3. <i>Obecná opatření k nápravě .....</i>	<i>16</i>
2.3.1. Případy s trvajícím potřebou přijetí obecných opatření	17
2.3.1.1. Rozsudky vyžadující přijetí obecných opatření.....	17
2.3.1.2. Rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření.....	18
2.3.2. Případy bez trvajícím potřebou přijetí obecných opatření.....	19
2.4. <i>Výkon rozsudků proti jiným státům týkajících se českých subjektů.....</i>	<i>19</i>
DOSLOV	20
Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy.....	20
Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy.....	22
II. KOLEKTIVNÍ STÍŽNOSTI PODANÉ K EVROPSKÉMU VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA.....	24
1. ÚVOD	24
2. EVROPSKÁ SOCIÁLNÍ CHARTA A EVROPSKÝ VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA.....	24
3. STAV PROJEDNÁVÁNÍ KOLEKTIVNÍCH STÍŽNOSTÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ	25
3.1. <i>Nově oznámené stížnosti.....</i>	<i>25</i>
3.2. <i>Kolektivní stížnosti, které byly v roce 2019 rozhodnuty.....</i>	<i>25</i>
3.3. <i>Kolektivní stížnosti, o nichž řízení stále probíhá .....</i>	<i>26</i>
3.4. <i>Implementace rozhodnutí přijatých před rokem 2019 .....</i>	<i>26</i>
4. DOSLOV	28
III. OZNÁMENÍ PODANÁ KE SMLUVNÍM ORGÁNŮM OSN	29
1. ÚVOD	29
2. SMLUVNÍ ORGÁNY OSN.....	29
3. STAV PROJEDNÁVÁNÍ OZNÁMENÍ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ	30
3.1. <i>Výbor OSN pro lidská práva (HRC).....</i>	<i>30</i>
3.1.1. Projednávaná oznámení	30
3.1.2. Implementace názorů výboru.....	30
3.2. <i>Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (CEDAW).....</i>	<i>32</i>

3.3. Výbor OSN pro nucená zmizení (CED).....	33
4. RATIFIKACE OPČNÍHO PROTOKOLU K ÚMLUVĚ O PRÁVECH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	33
5. JEDNÁNÍ S ÚTVAREM STÍŽNOSTÍ ÚŘADU VYSOKÉHO KOMISAŘE OSN PRO LIDSKÁ PRÁVA.....	34
IV. DALŠÍ ČINNOSTI VYKONÁVANÉ V RÁMCI KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE	37
1. ZASEDÁNÍ KOLEGIA EXPERTŮ.....	37
2. ZPRAVODAJ KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE.....	37
3. DATABÁZE VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ SOUDU	38
4. ŠÍŘENÍ POVĚDOMÍ O JUDIKATUŘE SOUDU SKRZE PŘEDNÁŠKY A ŠKOLENÍ.....	39
5. PŮSOBENÍ PRACOVNÍKŮ KANCELÁŘE V PRACOVNÍCH SKUPINÁCH	40
6. ANALÝZY, VYJÁDRĚNÍ A PŘIPOMÍNKY K LEGISLATIVNÍM NÁVRHŮM	41
7. PROJEKT KE ZVYŠOVÁNÍ POVĚDOMÍ O MEZINÁRODNÍCH LIDSKOPRÁVNÍCH ZÁVAZCÍCH	42
PŘÍLOHA Č. 1: ANOTACE ROZHODNUTÍ TÝKAJÍCÍCH SE ČESKÉ REPUBLIKY	44
Rozhodnutí Soudu ze dne 5. března 2019 ve věci č. 78612/12 – <i>Přibil proti České republice</i>	44
Rozhodnutí CEDAW ze dne 16. července 2019 o oznámení č. 102/2016 – <i>J. D. a ostatní proti České republice</i>	45
PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE VYBRANÝCH JUDIKÁTŮ SOUDU TÝKAJÍCÍCH SE JINÝCH STÁTŮ	47
Posudek ze dne 10. dubna 2019 ve věci č. P16-2018-001 týkající se právního uznání rodičovského vztahu mezi dítětem narozeným v zahraničí skrze náhradní mateřství a zamýšlenou matkou	47
Rozsudek ze dne 10. září 2019 ve věci č. 37283/13 – <i>Strand Lobben a ostatní proti Norsku</i>	49
Rozsudek ze dne 31. ledna 2019 ve věci č. 18052/11 – <i>Rooman proti Belgii</i>	54
Rozsudek ze dne 31. ledna 2019 ve věci č. 78103/14 – <i>Fernandes de Oliveira proti Portugalsku</i>	59
Rozsudek ze dne 25. června 2019 ve věci č. 41720/13 – <i>Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku</i>	63
Rozsudek ze dne 8. července 2019 ve věci č. 54012/10 – <i>Mihalache proti Rumunsku</i>	68
Rozsudek ze dne 17. října 2019 ve věcech č. 1874/13 a 8567/13 – <i>López Ribalda a ostatní proti Španělsku</i>	72
Rozsudek ze dne 21. listopadu 2019 ve věci č. 47287/15 – <i>Ilias a Ahmed proti Maďarsku</i>	76
PŘÍLOHA Č. 3: METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ	84
PŘÍLOHA Č. 4: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE	85
OBSAH	87

Poznámka ke zveřejnění zprávy na webu: Zpráva byla zařazena na program schůze vlády dne 8. června 2020 do části pro informaci členů vlády (bod 2).